

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการปรับใช้บทบัญญัติใน พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545

ตั้งแต่พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ.2546 จนถึงปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลายประการ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ รูปแบบการทำ เนินธุรกิจ และเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร ส่งผลให้การปรับใช้กฎหมายเกิดความไม่เหมาะสมบางประการ อีกทั้งเพื่อให้เกิดความทันสมัยและปรับใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ และออกประกาศโดยคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิตเพิ่มเติมอีกหลายฉบับ ส่งผลให้เกิดประเด็นปัญหาบางประการจากการปรับใช้พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตขึ้น ซึ่งในบทนี้จะทำ การศึกษาวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาที่สำคัญ 4 ประการคือ ปัญหาลักษณะข้อมูลของลูกหนี้ที่จัดเก็บได้ ปัญหาระยะเวลาในการประมวลผลข้อมูล ปัญหาการใช้สิทธิของเจ้าของข้อมูล และปัญหาการประมวลผลข้อมูลในเรื่องการจัดทำ และเปิดเผยคะแนนเครดิต โดยสามารถอธิบายได้ตามลำดับ ดังนี้

1. ประเด็นปัญหาลักษณะข้อมูลของลูกหนี้ที่จัดเก็บได้

ข้อมูลเครดิตที่จะช่วยแสดงให้เห็นถึงประวัติทางสินเชื่อของเจ้าของข้อมูลซึ่งบริษัทข้อมูลเครดิตสามารถจัดเก็บได้นั้นมีอยู่หลายประเภทด้วยกัน ซึ่งแต่ละประเภทก็มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป เพื่อให้การปรับใช้พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ที่ต้องการแสดงให้เห็นถึงประวัติทางสินเชื่อของเจ้าของข้อมูลได้อย่างครบถ้วนและสมบูรณ์ ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกที่ใช้ข้อมูลดังกล่าวนั้นทำ การพิจารณาสินเชื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องมีกาทำ หนดหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมในเรื่องของลักษณะข้อมูลของลูกหนี้ที่บริษัทข้อมูลเครดิตสามารถจัดเก็บได้ไว้ด้วย โดยที่การวิเคราะห์ปัญหาในกรณีดังกล่าว สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1.1 หลักการของกฎหมายในเรื่องลักษณะข้อมูลของลูกหนี้ที่จัดเก็บได้

บริษัทข้อมูลเครดิตจะจัดเก็บข้อมูลได้เฉพาะข้อมูลเครดิตเท่านั้น ซึ่งตามมาตรา 3 ได้ให้คำนิยามไว้ ดังนี้

“ข้อมูลเครดิต” หมายความว่า ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับลูกค้าที่ขอสินเชื่อ ดังต่อไปนี้

(1) ข้อเท็จจริงที่บ่งชี้ถึงตัวลูกค้า และคุณสมบัติของลูกค้าที่ขอสินเชื่อ

(ก) กรณีบุคคลธรรมดา หมายถึง ชื่อ ที่อยู่ วันเดือนปีเกิด สถานภาพการสมรส อาชีพ เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหนังสือเดินทาง หรือเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร (ถ้ามี)

(ข) กรณีนิติบุคคล หมายถึง ชื่อ สถานที่ตั้ง เลขทะเบียนการจัดตั้งนิติบุคคล หรือ เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร

(2) ประวัติการขอและการได้รับอนุมัติสินเชื่อ และการชำระสินเชื่อของลูกค้าที่ขอสินเชื่อ รวมทั้งประวัติการชำระราคาสินค้า หรือบริการโดยบัตรเครดิต

จึงจะเห็นได้ว่า ข้อมูลเครดิตล่า กัดเฉพาะข้อมูลของผู้ที่เป็นลูกหนี้ที่สถาบันการเงินใช้ในการวิเคราะห์สินเชื่อ ซึ่งถ้าหากพิจารณานิยามของคำว่าสินเชื่อ กล่าวคือ

“สินเชื่อ” หมายความว่า การให้กู้ยืมเงินหรือวงเงินในการกู้ยืม หรือให้ยืมหลักทรัพย์ ให้เช่าซื้อ ให้เช่าซื้อแบบลีสซิง ค่าประกันรับอาวัล รับรองตัวเงิน ชื่อ ชื่อลด หรือรับช่วงชื่อลดตัวเงิน เป็นเจ้าหนี้เนื่องจากได้จ่ายหรือสั่งให้จ่ายเงินเพื่อประโยชน์ของผู้เคยค้า หรือเป็นเจ้าหนี้เนื่องจากได้จ่ายเงินตามภาระผูกพันตามเล็ดเตอร์ออฟเครดิตหรือภาระผูกพันอื่น รวมทั้งการรับประกันภัย รับประกันชีวิต การรับเป็นลูกค้าเพื่อซื้อขายหลักทรัพย์ และธุรกรรมอื่นใดตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ก็จะเห็นได้ว่ามิได้ล่า กัดเฉพาะการกู้ยืมเงินเท่านั้น แต่ยังรวมถึงธุรกรรมอื่นๆ ด้วย ดังนั้นข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวกับประวัติการใช้สินเชื่อ หรือกาชำระหนี้ของธุรกรรมต่างๆ เหล่านี้ จึงจัดอยู่ในความหมายของข้อมูลเครดิตด้วย

พระราชบัญญัติฉบับนี้มุ่งที่จะล่า กัดขอบเขตการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตให้ล่า กัดอยู่เฉพาะการจัดเก็บรวบรวม "ข้อมูลเครดิต" ที่เกี่ยวกับบุคคลที่เป็นลูกค้าผู้ขอสินเชื่อเท่านั้น ซึ่งบุคคลตามกฎหมายนี้รวมไปถึงบุคคลธรรมดา และนิติบุคคลด้วย และจะต้องเป็นประวัติการขอและการได้รับอนุมัติสินเชื่อ และกาชำระหนี้สินเชื่อด้วย

และข้อมูลเครดิตนี้ ก็มีขอบเขตของเนื้อหาของข้อมูลเครดิตนั้นประกอบไปด้วยสองส่วน คือ

- (1) ส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า และ
- (2) ส่วนที่เป็นประวัติเกี่ยวกับกาชำระหนี้ โดยในส่วนนี้ยังสามารถแบ่งได้เป็น

ส่วนที่หนึ่ง คือ ประวัติเกี่ยวกับกาชำระหนี้ หรือหนี้สินของลูกค้าที่ขอสินเชื่อว่ามีประวัติกาชำระหนี้อย่างไร และ

ส่วนที่สอง ประวัติกาชำระหนี้โดยบัตรเครดิต ซึ่งเป็นการชำระตามใบเรียกเก็บในแต่ละเดือนแต่ละงวด ว่ามีประวัติกาชำระอย่างไร โดยไม่ได้ไปถึงรายละเอียดของสินค้าว่าซื้อสินค้าอะไร ดังนั้น ในส่วนของบัตรเครดิต จึงหมายถึงกาชำระหนี้สินเชื่อบัตรเครดิต ไม่ใช่การใช้บัตรเครดิตนั่นเอง

1.2 ประเด็นปัญหาของประเภทของข้อมูลลูกค้าที่จัดเก็บได้

ข้อมูลทางสินเชื่อมีนิยามที่กว้างครอบคลุมไปถึงธุรกรรมหลายประเภทด้วยกันดังที่ได้อธิบายข้างต้น จึงเกิดเป็นประเด็นปัญหาขึ้นว่าข้อมูลของลูกค้าประเภทใดบ้างที่บริษัทข้อมูลเครดิตสามารถจัดเก็บได้ และควรมีหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขในการจัดเก็บข้อมูลแต่ละประเภทอย่างไร เพื่อเป็นการวิเคราะห์ถึงประเด็นดังกล่าว ในหัวข้อนี้จะแบ่งการอธิบายออกเป็น 6 ประเด็นตามล่า ดังต่อไปนี้

(1) ข้อมูลของลูกค้าที่เป็นบุคคลล้มละลาย

แบ่งประเด็นการศึกษาปัญหาออกเป็น 2 ข้อ คือ

(1) การรายงานหนี้ของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งเจ้าหนี้หนี้ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้

(2) การรายงานหนี้ของลูกหนี้ซึ่งศาลมีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการ

การรายงานหนี้ของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งเจ้าหนี้หนี้ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้

ข้อมูลการฟ้องร้องในเรื่องล้มละลายนั้นเป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะชนทั่วไป จึงเป็นลักษณะของข้อมูลซึ่งบริษัทข้อมูลเครดิตสามารถจัดเก็บได้ โดยไม่ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ลูกค้าทราบ และไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากลูกค้าก่อนที่จะเปิดเผยข้อมูล ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับการล้มละลายนี้เป็นข้อมูลที่มีความสำคัญในการช่วยให้สถาบันการเงินต่างๆ ตัดสินใจในการให้สินเชื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นตัวบ่งชี้ถึงประวัติ และความสามารถของลูกค้าในกาชำระหนี้เชื่อได้เป็นอย่างดี จึงเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญของลูกค้าในการขอสินเชื่ออย่างหนึ่งด้วย อีกทั้งหนี้ของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลล้มละลายนี้ก็มีประเด็นทางด้านกฎหมายที่จะต้องพิจารณาถึงเพิ่มมากขึ้นจากกรณีปกติ จึงเกิดปัญหาจากการปรับใช้พระราชบัญญัตินี้ กล่าวคือกรณีที่สมาชิกยังคงส่งข้อมูลหนี้ของลูกหนี้ที่ล้มละลายไปยังบริษัทข้อมูลเครดิตต่อไป ถึงแม้ว่าเจ้าหนี้หนี้จะไม่ได้ทำ การขอรับชำระหนี้ ซึ่งถึงแม้ว่าหนี้หนี้จะยังไม่ระงับ แต่เจ้าหนี้ก็ไม่สามารถบังคับเอากับลูกหนี้ได้อีกต่อไป ซึ่งเป็นไปตามหลักการของกฎหมายล้มละลาย ส่งผลให้ข้อมูลเครดิตของลูกหนี้หนี้ไม่ตรงกับความเป็นจริง และอาจทำให้ลูกหนี้ได้รับความเสียหาย

วิเคราะห์ปัญหา

เพื่อให้การทำความเข้าใจเป็นไปได้โดยง่าย ในเบื้องต้นนี้จะเป็นการอธิบายถึงข้อกฎหมายในเรื่องล้มละลาย กล่าวคือเมื่อลูกหนี้ถูกฟ้องล้มละลายและศาลได้มีคำสั่งให้พิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้วนั้น เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้เป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ไม่ได้ หรือจะฟ้องเป็นคดีล้มละลายอีกก็ไม่ได้เช่นกัน แต่จะต้องมาขอรับชำระหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 27 และมาตรา 91 เจ้าหนี้ที่จะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้หนี้ นั้น รวมไปถึงเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าหนี้ที่ฟ้องคดีอยู่ หรือเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการขอรับชำระหนี้เป็นเรื่องที่สำคัญในกฎหมายล้มละลาย พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 27 ได้บัญญัติว่า เจ้าหนี้จะขอรับชำระหนี้ได้ ก็แต่โดยปฏิบัติตามวิธีการที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 91 แม้จะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หรือเป็นเจ้าหนี้ที่ได้ฟ้องคดีแพ่งไว้แล้ว แต่คดียังอยู่ในระหว่างการพิจารณาก็ตาม หรือแม้แต่จะเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ เมื่อลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ลูกหนี้จะปฏิบัติชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ไม่ได้ เจ้าหนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายจะไปเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยทางอื่น นอกจากมาขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นการฟ้องในคดีแพ่ง เพื่อดังหลักฐานสิทธิเรียกร้อง หรือป้องกันการขาดอายุความ

หนี้ที่เจ้าหนี้อาจขอรับชำระได้นั้น ก็คือหนี้ไม่มีประกัน⁴⁴ กล่าวคือ หนี้ใดก็ตามที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ หนี้นั้นยอมขอรับชำระหนี้ได้ ไม่ว่าหนี้เงินนั้นจะเป็น

1. หนี้ที่ยังไม่กำหนดจำนวนโดยแน่นอน เช่น หนี้ละเมิด
2. หนี้ที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ
3. หนี้ที่มีเงื่อนไข ไม่ว่าจะเงื่อนไขบังคับก่อน หรือ บังคับหลัง แต่การจะได้ชำระหนี้จากกองทรัพย์สินคดีล้มละลายหรือไม่ยอมเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด
4. หนี้ที่เจ้าหนี้ยอมให้ลูกหนี้กระทำ ขึ้น ทั้งที่เจ้าหนี้รู้ว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว แต่เจ้าหนี้ก็ยอมให้กระทำ ขึ้นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ดำเนินต่อไปได้
5. หนี้ในอนาคต ได้แก่หนี้ซึ่งลูกหนี้ร่วม หรือผู้ค้ำประกัน อาจใช้สิทธิในภายหลัง⁴⁵

ส่วนหนี้ที่ไม่อาจขอรับชำระหนี้ได้นั้น คือ

1. หนี้ที่เกิดขึ้นภายหลังศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ไม่ว่าชั่วคราว หรือเด็ดขาด
2. หนี้ที่ฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย ศีลธรรมอันดี หรือหนี้ที่ฟ้องร้องบังคับไม่ได้

⁴⁴ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 94

⁴⁵ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 101

3. หน้าที่เจ้าหนี้ยอมให้ลูกหนี้กระทำ ขึ้น โดยเจ้าหนี้ถึงการมีหนี้สินล้นพ้นตัวของลูกหนี้ แต่ไม่ใช่กรณีเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ดำเนินต่อไปได้

กรณีเจ้าหนี้มีประกันตามมาตรา 95 เจ้าหนี้ประกันนั้นยอมมีสิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน ซึ่งลูกหนี้ได้ให้ไว้ก่อนถูกพิทักษ์ทรัพย์ ฉะนั้นจึงไม่ต้องขอรับชำระหนี้แต่ต้องยอมให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตรวจดูทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน เพื่อพิจารณามูลค่าหลักประกันว่าคุ้มกับหนี้หรือไม่

หรือเจ้าหนี้มีประกันมีสิทธิเลือกที่จะขอรับชำระหนี้ ซึ่งจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขตามมาตรา 96 กล่าวคือ

1. ยอมสละทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน แล้วขอรับชำระหนี้เต็มจำนวน

2. ขอรับชำระหนี้ที่ยังขาดอยู่ หลังจากที่ยังบังคับเอากับทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันแล้ว

3. ขอรับชำระหนี้ที่ยังขาดอยู่ หลังจากที่ยังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขายทอดตลาดทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน

4. ตีราคาทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน แล้วขอรับชำระหนี้ที่ยังขาดอยู่ ในกรณีนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีสิทธิ

(ก) ไถ่ถอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันตามราคาที่เจ้าหนี้ดีมาเมื่อเห็นว่าราคาไม่สมควร หรือ

(ข) ขายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน โดยวิธีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และเจ้าหนี้ตกลงกัน แต่ต้องไม่ให้เสียหายแก่เจ้าหนี้ กล่าวคือจะขายในราคาที่ต่ำกว่าราคาที่เจ้าหนี้ดีมาไม่ได้

การทำ ความเข้าใจเรื่องการขอรับชำระหนี้ จะเชื่อมโยงไปถึงผลต่อเจ้าหนี้เมื่อสิ้นสุดการล้มละลาย โดยเหตุที่ลูกหนี้อาจหลุดพ้นจากการล้มละลาย และผลที่มีต่อลูกหนี้และเจ้าหนี้ นั้นสามารถสรุปได้ ดังนี้

กรณีการประนอมหนี้ก่อน/หลังล้มละลาย

ผลต่อลูกหนี้

1. ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ได้ในคดีล้มละลาย⁴⁶ ยกเว้นหนี้ภาษีและหนี้ทุจริต⁴⁷

⁴⁶ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 56

⁴⁷ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 77

2. พระราชบัญญัติล้มละลาย มิได้บัญญัติว่าการหลุดพ้นจากการล้มละลายมีผลให้ความเป็นหนี้ระงับลง ดังนั้น ความเป็นหนี้จะระงับลงเฉพาะที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น กล่าวคือ ข้าราชการ ปลดหนี้ หักกลบหนี้ แผลงหนี้ใหม่ และหนี้เคลื่อนกลืนกัน

3. การที่ลูกหนี้หลุดพ้น จะหลุดพ้นเฉพาะตัวลูกหนี้ แต่ลูกหนี้ร่วมหรือผู้ค้ำประกันยังไม่หลุดพ้นความรับผิดชอบ ทั้งนี้ อำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการกองทรัพย์สินของลูกหนี้ที่มีอยู่ก่อนหรือขณะล้มละลาย ก็ยังมีอยู่ต่อไป ดังนั้น แม้ลูกหนี้จะหลุดจากการล้มละลายแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ยังมีอำนาจในการจัดการกองทรัพย์สิน โดยจะแบ่งเฉลี่ยให้เฉพาะเจ้าหนี้ที่ได้ยื่นขอรับชำระหนี้ต่อไป

โดยในกรณีนี้ คำว่าหนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ได้ในคดีล้มละลาย หมายถึง หนี้ที่เกิดขึ้นก่อนศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ไม่ว่าหนี้นั้นจะเกิดจากเจ้าหนี้ที่ได้ยื่นขอรับชำระหนี้ไว้หรือไม่ก็ตาม⁴⁸

ผลต่อเจ้าหนี้

1. กรณีเจ้าหนี้ที่ได้ยื่นขอรับชำระหนี้ไว้ เจ้าหนี้ดังกล่าวยังคงมีสิทธิได้รับเฉลี่ยทรัพย์จากกองทรัพย์สินอยู่

2. กรณีที่เจ้าหนี้ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้ เจ้าหนี้จะไม่มีสิทธิได้รับเฉลี่ยทรัพย์จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ และจะฟ้องให้ลูกหนี้ให้รับผิดชอบในทางแพ่งอีกไม่ได้⁴⁹

กรณีปลดจากการล้มละลาย

ผลต่อลูกหนี้และเจ้าหนี้จะเหมือนกับกรณีระงับหนี้ก่อน/หลังล้มละลาย โดยการปลดจากการล้มละลาย แยกเป็น 2 กรณีคือ

1. กรณีมีการแบ่งกองทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้ที่ขอรับชำระหนี้แล้วไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 และลูกหนี้ไม่เป็นบุคคลล้มละลายทุจริต ตามมาตรา 77

2. กรณีพ้นกำหนดระยะเวลา 3 ปี นับแต่ศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย ตามมาตรา 81/1 ในทางปฏิบัติ กรมบังคับคดี

⁴⁸ คำพิพากษาศาลฎีกา (ประชุมใหญ่) ที่ 1703-1704/2506 และคำพิพากษาศาลฎีกา (ประชุมใหญ่) ที่ 1001/2509

⁴⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1001/2509

จะมีระบบในการตรวจสอบว่าลูกหนี้ล้มละลายใดที่เป็นบุคคลล้มละลายครบ 3 ปี และไม่มีเหตุที่จะขยายระยะเวลาออกไปตาม มาตรา 81/1 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ปลดลูกหนี้จากการล้มละลาย โดยให้มีผลนับตั้งแต่วันที่พ้นกำหนดระยะเวลา 3 ปี

กรณียกเลิกจากการล้มละลาย แยกออกเป็น 4 กรณี⁵⁰

คือ

1. กรณีเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ไม่ช่วยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์
2. กรณีลูกหนี้ไม่ควรถูกพิพากษาให้ล้มละลาย
- 3.หนี้สินได้ชำระเต็มจำนวนแล้ว
4. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แบ่งทรัพย์ครั้งสุดท้าย หรือไม่มีทรัพย์ที่เก็บรวบรวมได้อีกภายใน 10 ปี

ผลจากการยกเลิกจากการล้มละลาย

กรณี ตามข้อ 1 และ 2

1. ไม่ทำให้ลูกหนี้ ลูกหนี้ร่วมหรือผู้ค้ำประกันหลุดพ้นหนี้สินแต่อย่างใด⁵¹ กล่าวคือ จะมีผลเสมือนว่าลูกหนี้ไม่เคยถูกฟ้องให้ล้มละลาย

2. เจ้าหนี้ ไม่ว่าจะยื่นขอรับชำระหนี้ไว้หรือไม่ก็ตาม สามารถฟ้องลูกหนี้เป็นคดีแพ่ง หรือคดีล้มละลายใหม่ได้ภายในอายุความ

กรณี ตามข้อ 3 และ 4

1. พระราชบัญญัติล้มละลาย ไม่ได้กำหนดผลเอาไว้ แต่จากคำอธิบายได้กล่าวถึงผลจากการยกเลิกจากการล้มละลาย กรณี (3) และ (4) ว่า ลูกหนี้จะหลุดพ้นหมดในหนี้ทั้งปวง เว้นแต่หนี้ที่ไม่อาจขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย ตามมาตรา 136 ประกอบกับฎีกาที่ 568/2506 (ที่ประชุมใหญ่) และฎีกาที่ 1703-1704/2506 ดังนั้น หากเทียบเคียงกับการปลดจากการล้มละลายแล้ว ก็จะมีผลเหมือนกรณีปลดจากการล้มละลาย แต่จะหลุดพ้นหนี้ภาษีและหนี้ทุจริตด้วย

⁵⁰ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 135

⁵¹ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 136

ดังนั้น ในเรื่องการรายงานข้อมูลเรื่องหนี้ของลูกค้าต่อบริษัทข้อมูลเครดิตโดยสมาชิกในกรณีที่ลูกหนี้ล้มละลายนั้น จึงแบ่งได้เป็นสองกรณี คือ

(1) กรณีที่เจ้าหนี้ได้ยื่นคำ ขอรื้อชำระหนี้ไว้แล้ว

(2) กรณีที่เจ้าหนี้ไม่ได้ยื่นคำ ขอรื้อชำระหนี้

ซึ่งควรรู้หนดลักษณะของข้อมูล และวิธีการรายงานให้มีความแตกต่างกัน เนื่องจากมีผลทางกฎหมายล้มละลายที่แตกต่างกันดังที่กล่าวข้างต้น กล่าวคือ ถ้าหากลูกหนี้ล้มละลายจากหนี้ตามกฎหมายล้มละลายแล้ว หนี้ดังกล่าวของลูกหนี้ก็ไม่ควรถูกรายงานไปยังบริษัทข้อมูลเครดิตอีกต่อไปนั่นเอง

โดยในประเด็นนี้ คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิตจึงได้ออกหนังสือชักชวนความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งข้อมูลของสมาชิกและการประมวลผลข้อมูลของบริษัท (หนังสือที่กคค.(ว) 69/2550) ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2550 เพื่อแจ้งให้สมาชิกรับทราบ และถือเป็นแนวปฏิบัติ โดยมีกำหนดถึงเรื่องหนี้ของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลล้มละลายไว้ สองประเด็น ดังนี้

“6. การประมวลผลข้อมูลของลูกหนี้ที่มีลักษณะต่อไปนี้ให้บริษัทข้อมูลเครดิตสามารถประมวลได้

6.3 หนี้ของลูกหนี้ซึ่งศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งเจ้าหนี้ได้ยื่นคำ ขอรื้อชำระหนี้ไว้แล้ว...”

“7. กรณีข้อมูลเครดิตที่มีการพิจารณาของศาลแล้วสมาชิกต้องดำเนินการดังนี้

7.3 หนี้ของลูกหนี้ที่ศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายแต่สมาชิกไม่ได้ยื่นคำ ขอรื้อชำระหนี้ไว้ สมาชิกต้องหยุดส่งข้อมูลและรายงานนับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลายื่นคำ ขอรื้อชำระหนี้ ยกเว้นสมาชิกที่เป็นเจ้าหนี้มีหลักประกันที่ไม่ได้ยื่นขอรื้อชำระหนี้ไว้ ให้สมาชิกยังคงส่งข้อมูลให้บริษัทข้อมูลเครดิตต่อไป...”

จะเห็นได้ว่า ตามหนังสือชักชวนความเข้าใจที่ออกโดยคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิตนั้น ได้กำหนดให้เฉพาะหนี้ที่เจ้าหนี้ยื่นคำ ขอรื้อชำระหนี้ไว้เท่านั้น ที่เป็นข้อมูลที่บริษัทข้อมูลเครดิตสามารถประมวลได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ให้เป็นการผลเสียต่อลูกหนี้มากเกินไป เนื่องจากหากมิได้ยื่นคำ ขอรื้อชำระหนี้ไว้ เจ้าหนี้ก็จะไม่สามารถเรียกชำระหนี้ได้อีกต่อไป จึงเห็นควรว่าไม่น่า

จะบันทึกเป็นข้อมูลเครดิต⁵² และหากหลังจากถูกปลดจากการล้มละลายแล้ว แต่ถ้าพิสูจน์ได้ว่าลูกหนี้ยังคงมีทรัพย์สินอยู่สามารถนำมาเฉลี่ยทรัพย์ได้ ทั้งนี้ เจ้าหนี้จะต้องยื่นขอเฉลี่ยทรัพย์ไว้ด้วย แต่หากไม่ได้ยื่นขอเฉลี่ยทรัพย์ ก็ไม่สามารถเรียกชำระหนี้ได้ ดังนั้นหนี้ที่เจ้าหนี้ไม่สามารถเรียกให้ลูกหนี้ชำระได้อีกต่อไป หากถูกรายงานต่อบริษัทข้อมูลเครดิต หรือถูกประมวลผล ก็จะส่งผลเสียต่อข้อมูลเครดิตของลูกหนี้ นั่นเป็นภาระที่มากเกินไป หนังสือชักชวนความเข้าใจนี้จึงออกแนวปฏิบัติไว้แก่บริษัทข้อมูลเครดิต และสมาชิกเพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าวนี้ โดยแบ่งลักษณะหนี้ของลูกหนี้ โดยพิจารณาจากการยื่นคำขอชำระหนี้ ซึ่งเป็นไปตามหลักการของกฎหมายล้มละลายนั่นเอง

และเมื่อศึกษาจากการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตในประเทศสหรัฐอเมริกา ในกรณีของข้อมูลของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลล้มละลายนี้ ตาม FCRA ได้กล่าวถึงไว้ใน section 605 (a) (1) ว่า บริษัทข้อมูลเครดิตไม่สามารถจัดทำรายงานข้อมูลเครดิตที่ประกอบไปด้วยข้อมูลคดีตามกฎหมายล้มละลาย ซึ่งนับจากวันที่มีคำสั่งปลดจากการล้มละลาย หรือวันที่ศาลมีคำพิพากษาแล้วแต่กรณีเป็นระยะเวลาเกินกว่า 10 ปี แต่ก็มีกำหนดกรณียกเว้นไว้ตาม section 605 (b) กล่าวคือกรณีที่มีการใช้รายงานข้อมูลเครดิตเพื่อการให้สินเชื่อ หรือการประกันชีวิตที่มีมูลค่า 50,000 เหรียญสหรัฐหรือสูงกว่า หรือการใช้รายงานข้อมูลเครดิตเพื่อการจ้างงานซึ่งจะมีรายได้ต่อปีเป็นจำนวน 20,000 เหรียญสหรัฐหรือสูงกว่า

และกรณีหนี้ของลูกหนี้ที่หลุดพ้นไปแล้วตามกฎหมายล้มละลาย FCRA ได้กำหนดให้สามารถรายงานหนี้เหล่านั้นแยกต่างหากจากกรณีการฟ้องร้องล้มละลายได้ เป็นระยะเวลา 7 ปี

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าแม้ลูกหนี้จะหลุดพ้นจากหนี้ไปแล้วตามกระบวนการของกฎหมายล้มละลาย แต่ข้อมูลหนี้ดังกล่าวยังคงถูกรายงานต่อไปได้ เป็นระยะเวลา 7 ปี ถึงแม้ว่าจะรายงานข้อมูลการฟ้องล้มละลายได้เป็นเวลา 10 ปีก็ตาม ซึ่งแตกต่างไปจากตามที่คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิตได้กำหนดเป็นแนวปฏิบัติไว้ตามหนังสือชักชวนความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งข้อมูลของสมาชิกและ

⁵² รายงานการประชุมคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต ครั้งที่ 2/2550 วันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2550

การประมวลผลข้อมูลของบริษัทข้อมูลเครดิต ที่ได้กำหนดให้หนี้ของลูกหนี้ที่ศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย แต่สมาชิกไม่ได้ยื่นคำขอชำระหนี้ไว้ สมาชิกต้องหยุดส่งข้อมูลและรายงานนับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลายื่นคำขอชำระหนี้ทันที

การรายงานหนี้ของลูกหนี้ซึ่งศาลมีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการ

อีกกรณีหนึ่งที่ควมำ นึงถึง และยังไม่มีการประกาศหรือแนวปฏิบัติใดระบุไว้โดยเฉพาะ ก็คือการฟื้นฟูกิจการ ซึ่งเป็นมาตรการที่ใช้สำหรับลูกหนี้ที่เป็นบริษัท กัด บริษัทมหาชน กัด หรือนิติบุคคลอื่นตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง⁵³ และนอกจากนี้ลูกหนี้ นั้นจะต้องยังไม่ถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด หรือถูกมีคำสั่งให้เลิก หรือเพิกถอนทะเบียนนิติบุคคลไปแล้ว ทั้งนี้ไม่ว่าการระบัญชีของนิติบุคคลนั้นจะเสร็จสิ้นไปแล้วหรือไม่⁵⁴ ซึ่งลักษณะของข้อมูลดังกล่าวนี้มีความแตกต่างจากข้อมูลอื่นของลูกหนี้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้เป็นการเฉพาะ เช่นเดียวกับกรณีล้มละลายด้วย

วิเคราะห์ปัญหา

ในเบื้องต้นนี้ จะเป็นการอธิบายถึงหลักการของกฎหมายฟื้นฟูกิจการ เพื่อให้การทำความเข้าใจผลกระทบต่อข้อมูลของลูกหนี้ นั้นเป็นได้โดยง่าย กล่าวคือ

การฟื้นฟูกิจการ อาจสิ้นสุดลงได้ใน 3 รูปแบบ คือ⁵⁵

1. คำสั่งยกเลิกคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการ
2. คำสั่งยกเลิกการฟื้นฟูกิจการ
3. คำสั่งให้พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด

คำสั่งยกเลิกคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการ

ศาลจะมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการได้หากการฟื้นฟูกิจการไม่ประสบความสำเร็จในช่วงเวลาหลังจากที่ศาลมีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการแล้ว แต่มีความบกพร่องทำให้การดำเนินการตามแผนไม่ครบถ้วนตามกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผน ซึ่งอาจเกิด

⁵³ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 90/1

⁵⁴ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 90/5

⁵⁵ วิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ, กฎหมายฟื้นฟูกิจการ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์हरรรษา, 2547) น.105.

จากการไม่ได้รับมติเห็นชอบจากเจ้าหนี้เพื่อยอมรับแผนฟื้นฟูกิจการ หรือเพื่อให้แก้ไขแผนฟื้นฟูกิจการ⁵⁶

โดยที่คำ สั่งยกเลิกคำ สั่งให้ฟื้นฟูกิจการเป็นการสิ้นสุด กระบวนการก่อนการสิ้นสุดระยะเวลาตามแผน กฎหมายจึงไม่ กำหนดให้เจ้าหนี้ที่ไม่ได้ยื่นคำ ขอรื้อ ำ ระหนึ่ในการฟื้นฟูกิจการไว้ ก่อนต้องสูญเสียสิทธิที่จะได้รับชำระ ระหนึ่หลังจากที่ศาลมีคำ สั่ง ยกเลิกคำ สั่งให้ฟื้นฟูกิจการ⁵⁷

การที่ศาลมีคำ สั่งยกเลิกคำ สั่งให้ฟื้นฟูกิจการจะส่งผลให้อำนาจหน้าที่ในการจัดการกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้กลับเป็นของผู้บริหารของลูกหนี้และให้ผู้ถือหุ้นของลูกหนี้กลับมีสิทธิตามกฎหมายต่อไป

คำสั่งยกเลิกการฟื้นฟูกิจการ

ในกรณีที่การฟื้นฟูกิจการได้ดำเนินไปครบตามกำหนด ระยะเวลาแล้ว ศาลอาจมีคำ สั่งให้ยกเลิกการฟื้นฟูกิจการได้ ไม่ว่า ผลของการฟื้นฟูกิจการนั้นจะสำเร็จตามแผนที่ประสงค์ไว้หรือไม่ ในกรณีที่ศาลเห็นว่าเป็นกรณีแผนประสบความสำเร็จ ศาลจะมีคำ สั่ง ตามมาตรา 90/70 วรรคหนึ่ง และในกรณีที่ศาลเห็นว่ากาทำ เนิน การยังไม่เป็นผลสำเร็จตามแผน แต่กิจการอาจพ้นจากภาวะมีหนี้สิน ล้นพ้นตัวแล้ว ก็สามารถมีคำ สั่งยกเลิกการฟื้นฟูกิจการได้เช่นกัน โดยเป็นการสั่งตามมาตรา 90/70 วรรคสอง

ความสำเร็จตามแผนเป็นสิ่งที่ต้องกำหนดไว้ในแผนซึ่ง อาจแตกต่างจากสถานะของกิจการก็ได้ เมื่อได้ดำเนินกาสำเร็จ จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องอยู่ในกระบวนการที่ผู้บริหารต้องอยู่ภายใต้ อำนาจศาลอีกต่อไป กรณีอาจเป็นได้ที่แผนอาจวางข้อกำหนดใน กาทำ เนินการในเรื่องการปรับโครงสร้างทุนและหนี้ โดยจะให้มีการ เพิ่มทุนเป็นช่วงๆ ในระหว่างนั้นก็อาจมีการปรับโครงสร้างหนี้ของ กิจการไปด้วย ความสำเร็จตามแผนย่อมหมายถึงกาทำ เนินการ ต่างๆ ให้ครบถ้วนตามที่แผนกำหนด

แต่ในกรณีที่แผนอาจจะไม่สามารถดำเนินการได้ครบถ้วน โดยหลักการแล้วศาลต้องพิจารณาอย่างจริงจังว่ากิจการที่เข้าสู่อการ ปรับโครงสร้างหนี้มีความสามารถในการชำระ รงอยู่ต่อไปหรือไม่ ซึ่ง

⁵⁶ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 90/48

⁵⁷ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 90/61

หากศาลเห็นว่ากิจการดำเนินต่อไปไม่ได้แล้ว มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะฟ้องให้กิจการนั้นเข้าสู่ภาวะล้มละลายโดยมีคำสั่งให้พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด ทั้งนี้ เพื่อให้สินทรัพย์ที่เหลืออยู่ไม่สูญสิ้นหรือเสื่อมคุณค่าลงไปอีก แต่ในกรณีที่ศาลเห็นว่าแม้แผนจะไม่สำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ แต่เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว กิจการยังสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ และไม่อยู่ในสถานะหนี้สินล้นพ้นตัว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งยังมีความสามารถในกิจการ หนี้และไม่ตกเป็นผู้ผิดนัดในกิจการ หนี้ อีก ก็สามารถสั่งให้ยกเลิกการฟื้นฟูกิจการได้เช่นกัน การสั่งยกเลิกการฟื้นฟูกิจการจะส่งผล คำสั่ง หรือเจ้าหนี้ที่ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในการฟื้นฟูกิจการไว้ และแผนไม่ได้มีข้อจำกัดในเรื่องการชำระหนี้ไว้เป็นอย่างอื่น จะสันนิษฐานในการได้ชำระหนี้ หนี้ แต่อย่างไรก็ดีจะไม่กระทบถึงเจ้าหนี้มีประกัน⁵⁸

คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด

ดังที่กล่าวข้างต้นว่า หากเป็นกรณีที่แผนไม่ประสบความสำเร็จและศาลเห็นว่ากิจการไม่สามารถดำรงคงอยู่ต่อไปได้ การสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนการฟื้นฟูกิจการไปสู่ภาวะล้มละลายตามกฎหมายล้มละลาย

โดยผลของคำสั่งจะทำให้เจ้าหนี้ที่ยังมิได้ชำระหนี้ ทั้งหนี้ที่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในการฟื้นฟูกิจการไว้แล้ว และหนี้ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาระหว่างการฟื้นฟูกิจการต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย โดยจะอยู่ภายใต้หลักการยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายอันเป็นหลักการทั่วไป

จะเห็นได้ว่าการฟื้นฟูกิจการนั้น ส่งผลต่อหนี้ของลูกหนี้แตกต่างไปจากตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่เมื่อยังไม่มีการออกประกาศใดมาบังคับใช้กับกรณีหนี้ของลูกหนี้ที่ศาลมีคำสั่งฟื้นฟูกิจการนี้ ในทางปฏิบัติก็อาจมีปัญหาก่อขึ้นได้ ถ้าหากมีการรายงานข้อมูลหนี้ของลูกหนี้ต่อไป แม้ว่าหนี้หนี้จะไม่สามารถบังคับชำระได้แล้ว ซึ่งก็จะส่งผลเสียต่อข้อมูลเครดิตของลูกหนี้โดยไม่เกินสมควรนั่นเอง

ดังนั้น ในเรื่องหนี้ของลูกหนี้ที่ศาลมีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการนั้น เห็นได้ว่าสามารถนำหลักการเดียวกับในกรณีล้มละลายมาปรับ

58

พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 90/75

ใช้ได้ กล่าวคือถ้าหากหนึ้นนั้น เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิที่จะบังคับชำระหนี้ ตามกฎหมายได้อีกต่อไป ก็ควรจะหยุดการรายงานหนึ้นนั้นในทันที ซึ่งพิจารณาแต่ละประเด็นได้ ดังนี้

กรณีมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการ

จะไม่มีผลทำให้เจ้าหนี้ที่ไม่ได้ยื่นคำขอชำระหนี้ในการฟื้นฟูกิจการไว้ก่อนต้องสูญเสียสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ เจ้าหนี้ทั้งที่ยื่น และไม่ได้ยื่นคำขอชำระหนี้ไว้จึงยังสามารถบังคับชำระหนี้กับลูกหนึ้นนั้นต่อไปได้ จึงควรมีกาทำหนดให้สามารถรายงานข้อมูลหนึ้นนั้นต่อไปได้ แม้ศาลจะมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการแล้วก็ตาม

กรณีมีคำสั่งยกเลิกการฟื้นฟูกิจการ

จะส่งผลให้เจ้าหนี้ที่ไม่ได้ยื่นคำขอชำระหนี้ในการฟื้นฟูกิจการไว้ และแผนไม่ได้มีข้อกำหนดในเรื่องการชำระหนี้ไว้เป็นอย่างอื่นสิ้นสิทธิในการได้รับชำระหนี้ ดังนั้นควรมีกาทำหนดแนวปฏิบัติว่า ถ้าหากศาลมีคำสั่งยกเลิกการฟื้นฟูกิจการแล้ว และเจ้าหนี้หนึ้นนั้นไม่ได้ยื่นคำขอชำระหนี้ไว้ เจ้าหนี้หนึ้นนั้นจะต้องหยุดการรายงานข้อมูลหนึ้นนั้นในวันที่ศาลมีคำสั่งดังกล่าว แต่กรณีนี้จะไม่กระทบถึงเจ้าหนี้มีประกัน

กรณีมีคำสั่งให้พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนึ้นเด็ดขาด

ผลก็จะทำให้กิจการนั้นเข้าสู่กระบวนการตามกฎหมายล้มละลายต่อไป ซึ่งเจ้าหนี้ก็มีหน้าที่ต้องยื่นคำขอชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด มิเช่นนั้นก็จะไม่มีผลตามกรณีของการสิ้นสุดการล้มละลายซึ่งได้อธิบายไปแล้วข้างต้น ซึ่งจะไม่กระทบถึงเจ้าหนี้ที่มีประกันเช่นเดียวกับกรณีที่สอง

(2) ข้อมูลของลูกหนึ้นที่มีหนี้ซึ่งขาดอายุความตามกฎหมาย

หนี้ที่ขาดอายุความนั้น คือหนี้ที่กฎหมายกำหนดห้ามมิให้นำมาฟ้องร้องต่อศาล กล่าวคืออายุความเสียสิทธิซึ่งใช้กับสิทธิเรียกร้อง หรือหนึ้นนั้น เนื่องจากเหตุผลที่ว่าสิทธิเรียกร้องนั้น ถ้าไม่ได้ใช้เป็นระยะเวลาอันนาน จะทำให้สิทธิหนึ้นนั้นไม่แน่นอน พยานหลักฐานที่จะใช้ฟ้องร้องตามสิทธิหนึ้นอาจสูญหาย หรือถูกทำลายไป ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดให้ต้องบังคับใช้สิทธิเหล่านี้นั้นภายในระยะ

เวลาที่กำหนด มิฉะนั้นสิทธินั้นจะขาดอายุความ⁵⁹ และเมื่อมีการฟ้องร้องคดีต่อศาล ลูกหนี้สามารถยกข้อต่อสู้เรื่องหนี้ขาดอายุความนี้เพื่อให้ศาลยกฟ้องได้ นั่นคือลูกหนี้มีสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องที่ขาดอายุความได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/10 แต่ถ้าหากลูกหนี้ไม่ยกข้อต่อสู้ ศาลก็สามารถพิพากษาต่อไปตามรูปคดีได้ เนื่องจาก หนี้ที่ขาดอายุความนั้นยังคงเป็นหนี้ที่มีได้ระงับไปแต่ประการใด ซึ่งความระงับแห่งหนี้ นั้น เป็นไปโดยอาศัยเหตุและวิธีการที่กฎหมายกำหนด ดังนี้

- 1) การชำระหนี้
- 2) การปลดหนี้
- 3) การหักกลบลบหนี้
- 4) การแปลงหนี้ใหม่
- 5) หนี้เคลื่อนกลืนกัน

ถ้าหากลูกหนี้ชำระหนี้ที่ขาดอายุความ ก็ถือเป็นกาชำระหนี้ที่สมบูรณ์ ไม่สามารถเรียกคืนได้ และมีใช้กรณีลาภมิควรได้ของเจ้าหนี้ เนื่องจากมีมูลเหตุที่สามารถอ้างได้ตามกฎหมาย ก็คือมูลหนี้ซึ่งยังไม่ระงับ แม้ว่าจะขาดอายุความแล้วนั่นเอง

วิเคราะห์ปัญหา

การรายงานหนี้ของลูกหนี้ซึ่งขาดอายุความแล้วไปยังบริษัทข้อมูลเครดิตจึงเกิดประเด็นสำคัญที่จะต้องพิจารณา คือภาระของลูกหนี้ ความถูกต้องของข้อมูล และมาตรการพิสูจน์ตามกฎหมาย กล่าวคือ หนี้ที่ขาดอายุความนั้น แม้หนี้จะยังไม่ระงับ แต่ลูกหนี้มีสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ได้ เมื่อสมาชิกมีหน้าที่รายงานการผิดนัดชำระหนี้ของลูกหนี้ต่อบริษัทข้อมูลเครดิต หนี้ที่ขาดอายุความซึ่งเจ้าหนี้ไม่ทำ การฟ้องร้องคดีก็จะถูกประมวลผลต่อไป และลูกหนี้ก็ไม่สามารถนำ คดีขึ้นสู่ศาลเองได้ เนื่องจากลูกหนี้ไม่ได้เป็นผู้ถูกโต้แย้งสิทธิแต่อย่างใด⁶⁰ หนี้้นั้นเป็นสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ที่จะใช้สิทธิทางศาลบังคับเอาากับลูกหนี้ ดังนั้นจึงส่งผลกระทบต่อข้อมูลเครดิตของลูกหนี้ トラบเท่าที่เจ้าหนี้ไม่นำ คดีขึ้นสู่ศาลและมี

⁵⁹ โสภณ รัตนกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2547) น.15.

⁶⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55

คำพิพากษายกฟ้อง จึงเป็นภาระแก่ลูกหนี้ และลูกหนี้ไม่มีทางแก้ไขได้ด้วยตนเอง อีกทั้งประเด็นในเรื่องของความถูกต้องของข้อมูลเครดิต ซึ่งดังที่ได้กล่าวแล้วว่า สมาชิกจะใช้ข้อมูลเครดิตของลูกหนี้ในการวิเคราะห์สินเชื่อ ข้อมูลของลูกหนี้จึงจำเป็นต้องมีความถูกต้อง และทันสมัย หนี้ของลูกหนี้ซึ่งขาดอายุความนั้นเมื่อถูกประมวลผลข้อมูลโดยบริษัทข้อมูลเครดิตได้โดยไม่มีหลักเกณฑ์ใดๆ ควบคุม ก็อาจจะทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่แสดงให้เห็นถึงความสามารถ และประวัติในกาชำระสินเชื่อของลูกหนี้ได้อย่างแท้จริง ถึงแม้ว่าหนี้ที่ขาดอายุความจะยังไม่ระงับลงไปแต่ในเมื่อลูกหนี้มีสิทธิปฏิเสธการชำระหนี้ได้ ผลก็จะเท่ากับว่าหนี้หนี้ไม่สามารถบังคับได้อีกต่อไป ข้อมูลเครดิตของลูกหนี้จึงไม่ควรจะรวมไปถึงหนี้ของลูกหนี้ที่ขาดอายุความแล้วด้วย

แต่นอกเสียจากประเด็นดังกล่าวนี้แล้ว อีกเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากันก็คือ มาตรการพิสูจน์ตามกฎหมาย กล่าวคือการที่หนี้ของลูกหนี้ขาดอายุความนั้น ถ้าหากไม่มีการฟ้องร้องคดีต่อศาลโดยเจ้าหนี้ และลูกหนี้ยกข้อต่อสู้เรื่องอายุความ หนี้หนี้ก็จะยังคงไม่ระงับไปแต่อย่างใด จะเห็นได้ว่าต้องให้ศาลเป็นผู้พิจารณาคดีและพิพากษายกฟ้อง เนื่องจากหนี้หนี้ขาดอายุความ แต่ถ้าหากในเรื่องข้อมูลเครดิตนี้ ลูกหนี้อ้างว่าหนี้ที่สมาชิกรายงานนั้นเป็นหนี้ที่ขาดอายุความแล้ว จงทำ หนดให้ผู้ใดเป็นผู้มีสิทธิพิจารณาตัดสินว่าหนี้ดังกล่าวขาดอายุความแล้วจริงหรือไม่ มาตรการในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง การพิจารณาพยานหลักฐานดังกล่าวจะกระทำ ได้อย่างไร ในเมื่อคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิตไม่มีอำนาจก้าวล่วงไปถึงการพิจารณาว่าหนี้หนี้มีอยู่จริงหรือไม่ เป็นหนี้ที่ขาดอายุความหรือไม่ อย่างไร ปัญหาในเรื่องหนี้ของลูกหนี้ซึ่งขาดอายุความแล้วนั้นจึงเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพิจารณาแก้ไขเพื่อให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และไม่เกิดผลเสียแก่ลูกหนี้เกินจำเป็น

และเมื่อศึกษาถึงกฎหมายของต่างประเทศแล้วจะเห็นได้ว่า ในกรณีข้อมูลหนี้ของลูกหนี้ที่ขาดอายุความตามกฎหมายนั้น FCRA ได้กล่าวถึงไว้ใน section 605 (a) (2) ว่าบริษัทข้อมูลเครดิตไม่สามารถจัดทำ รายงานข้อมูลเครดิตที่ประกอบไปด้วยข้อมูลการฟ้องร้องคดีแพ่ง หรือคำ พิพากษาคดีแพ่ง หรือข้อมูลการ

จับกุมซึ่งนับจากวันที่เกิดข้อมูลดังกล่าว เป็นระยะเวลาเกินกว่า 7 ปี หรือจนกว่าหนึ้นขาดอายุความตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่ว่า ระยะเวลาใดจะยาวกว่า แต่ก็มีกาทำหนดกรณียกเว้นไว้ตาม section 605 (b) กล่าวคือกรณีที่มีการใช้รายงานข้อมูลเครดิตเพื่อการให้สินเชื่อ หรือการประกันชีวิตที่มีมูลค่า 50,000 เหรียญสหรัฐ หรือสูงกว่า หรือการใช้รายงานข้อมูลเครดิตเพื่อการจ้างงานซึ่งจะมี รายได้ต่อปีเป็นลำนวน 20,000 เหรียญสหรัฐหรือสูงกว่า

จึงสามารถกล่าวได้ในอีกแง่หนึ่งว่า ถ้าหากหนึ้นขาดอายุ ความการฟ้องร้องตามกฎหมายแล้ว บริษัทข้อมูลเครดิตย่อมไม่ สามารถรายงานข้อมูลหนึ้นดังกล่าวได้อีกต่อไป แต่ถ้าหากอายุความ นั้นมีระยะเวลาสั้นกว่า 7 ปี ก็จะสามารถรายงานข้อมูลหนึ้นได้เป็นระยะ เวลา 7 ปีนั่นเอง ซึ่งตาม section 605 (a) (2) นั้นได้กำหนดให้ใช้ ระยะเวลาที่ยาวกว่าในการรายงานข้อมูลหนึ้น

จะเห็นได้ว่าในกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้มีการ กำหนดไว้ว่าจะต้องมีค่า พินาศจากศาลก่อน โดยได้กำหนดให้ เริ่มนับระยะเวลา 7 ปีนับแต่วันที่เริ่มต้นการฟ้องร้องสำหรับกรณีการ ฟ้องร้องคดีแพ่ง หรือนับแต่วันที่มิศาลมีค่า พินาศสำหรับกรณีที่มี ค่าพิพาท หรือนับจากวันที่พ้นอายุความตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นั้น จึงเป็นกาทำหนดระยะเวลาในการประมวลผลข้อมูลหนึ้นที่ขาด อายุความไว้โดยเฉพาะเจาะจง ซึ่งจะช่วยให้ข้อมูลเครดิตของลูกค้า หนึ้นไม่เกิดปัญหาที่มีรายงานหนึ้นที่ขาดอายุความดังเช่นที่ปรากฏ ในประเทศไทย

และในประเทศอังกฤษ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อข้าง ดันว่า ทั้งใน Data Protection Act 1998 และ Consumer Credit Act 2006 นั้น ไม่ได้มีกาทำหนดถึงเรื่องลักษณะของข้อมูลที่ บริษัทข้อมูลเครดิตสามารถจัดเก็บ และระยะเวลาในการจัดเก็บ ข้อมูลไว้โดยเฉพาะ ทำให้ประเด็นในเรื่องหนึ้นที่ขาดอายุความนี้ยังคง เป็นเรื่องที่ยังไม่มีกฎหมายมาทำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนไว้

สำหรับแนวทางปฏิบัติของประเทศไทยนั้น คณะกรรมการ คุ่มครองข้อมูลเครดิตได้มีหนังสือชักชวนความเข้าใจเกี่ยวกับการ ส่งข้อมูลของสมาชิกและการประมวลผลข้อมูลของบริษัท (หนังสือ ที่กคค.(ว) 69/2550) ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2550 เพื่อแจ้งให้สมาชิก รับทราบ และถือเป็นแนวปฏิบัติ โดยมีกาทำหนดถึงเรื่องหนึ้นของลูกค้า หนึ้นที่ขาดอายุความฟ้องร้องไว้ สองประเด็น ดังนี้

“6. การประมวลผลข้อมูลของลูกค้าที่มีลักษณะต่อไปนี้ให้บริษัทข้อมูลเครดิตสามารถประมวลได้

6.2 หนี้ที่ขาดอายุความฟ้องร้อง เว้นแต่ในกรณีที่หนี้ได้ระงับสิ้นไปหรือในกรณีที่ศาลได้มีคำพิพากษายกฟ้องและคดีถึงที่สุดแล้ว...”

“7. กรณีข้อมูลเครดิตที่มีการพิจารณาของศาลแล้วสมาชิกต้องดำเนินการดังนี้

7.3 กรณีศาลพิพากษายกฟ้องและคดีถึงที่สุดอันเนื่องมาจากคดีขาดอายุความ สมาชิกต้องหยุดส่งข้อมูลและรายงานนับแต่วันที่ศาลพิพากษายกฟ้องและคดีถึงที่สุด...”

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการพิจารณาถึงข้อมูลเครดิตของลูกค้าซึ่งมีหนี้ที่ขาดอายุความนั้น จะพิจารณาแยกเป็นสองประเด็นคือ

(1) กรณีที่ยังไม่มีคำพิพากษาของศาล

หนี้ที่ขาดอายุความฟ้องร้องนั้นเป็นหนี้ที่บริษัทข้อมูลเครดิตสามารถประมวลผลได้

กล่าวหา หนดเช่นนี้ดังที่กล่าวข้างต้นอาจส่งผลเสียต่อลูกหนี้มากเกินไป หากเจ้าหนี้ไม่ทำการฟ้องร้องคดี จะมีลักษณะเป็นการบังคับลูกหนี้ไปในตัว ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้ได้⁶¹ และยังไม่มีการโดยตรงที่จะช่วยให้ลูกหนี้สามารถหยุดการรายงานข้อมูลในเรื่องหนี้ที่ขาดอายุความนี้ไปยังบริษัทข้อมูลเครดิตได้

ด้วยเหตุนี้จึงเห็นว่าควรแก้ปัญหาโดยยังคงไว้ซึ่งหลักการรายงานข้อมูลที่ถูกต้องทันสมัย การคุ้มครองผู้บริโภคไม่ให้อาจได้รับภาระมากเกินไป กล่าวคือควรให้มีการบันทึกหมายเหตุไว้ในข้อมูลของหนี้ที่จะถูกประมวลโดยบริษัทข้อมูลเครดิตด้วยว่า เป็นหนี้ที่ลูกหนี้โต้แย้งว่าขาดอายุความแล้ว ซึ่งกรณีนี้จะแตกต่างจากกรณีที่ลูกหนี้โต้แย้งความถูกต้องของข้อมูลที่จะได้กล่าวถึงในหัวข้อต่อไป ซึ่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545 ได้วางหลักเกณฑ์ และวิธีการไว้โดยเฉพาะแล้ว เพราะหนี้ที่ขาดอายุความนั้นไม่ใช่ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เป็นหนี้ที่มีอยู่ต่อกันจริง

⁶¹ รายงานการประชุมคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต ครั้งที่2/2550 วันที่25 กรกฎาคม พ.ศ.2550

และยังไม่ระบุ ดังนั้นจึงควรมีกาทำหนดแนวปฏิบัติในการบันทึก
หมายเหตุเรื่องลูกหนี้โต้แย้งว่าหนี้ขาดอายุความไว้ในข้อมูล
เครดิตของลูกหนี้ ซึ่งเมื่อสมาชิกใช้ข้อมูลของลูกหนี้ในการวิเคราะห์
สินเชื่อ หรือวิเคราะห์ประวัติการชำระหนี้ของลูกหนี้ ก็จะได้รับข้อมูล
ที่ถูกต้องครบถ้วน และยังช่วยให้ลูกหนี้มั่นใจว่าไม่ต้องรับผลเสียที่มาก
เกินควร ซึ่งเป็นไปตามหลักการของพระราชบัญญัตินี้

(2) กรณีที่มีคำพิพากษาของศาลแล้ว

สมาชิกมีหน้าที่ตามหนังสือชักชวนความเข้าใจเกี่ยวกับการ
การส่งข้อมูลของสมาชิกและการประมวลผลข้อมูลของบริษัท ที่จะ
ต้องส่งข้อมูลและรายงานเรื่องหนี้ที่ขาดอายุความไปยัง
บริษัทข้อมูลเครดิตนับแต่วันที่ศาลพิพากษายกฟ้องและคดีถึงที่สุด

จะเห็นได้ว่าเป็นกาทำหนดแนวปฏิบัติโดยคณะกรรมการ
คุ้มครองข้อมูลเครดิตเพื่อให้เป็นไปตามหลักการของกฎหมาย
กล่าวคือเมื่อหนี้ถูกศาลพิพากษายกฟ้อง และคดีถึงที่สุดแล้วนั้น
เจ้าหนี้อยู่ไม่สามารถที่จะใช้สิทธิเรียกร้องบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้
ได้อีกต่อไป สมาชิกจึงไม่ต้องรายงานข้อมูลหนี้ที่ขาดอายุความดัง
กล่าวนั้นนับจากวันที่ศาลพิพากษายกฟ้องและคดีถึงที่สุด

(3) ข้อมูลของลูกหนี้ที่มีหนี้ซึ่งมีข้อโต้แย้ง

เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ ก็เป็นหน้าที่ของสมาชิกที่จะต้อง
รายงานข้อมูลนั้นไปยังบริษัทข้อมูลเครดิตทราบวันเดือนปีที่เริ่มมี
การผิดนัดชำระหนี้⁶² เพื่อให้ข้อมูลนั้นมีความถูกต้อง และ
ทันสมัยอยู่เสมอ⁶³ แต่ถ้าหากว่าหนี้มีข้อโต้แย้ง ซึ่งอาจเป็นได้ทั้ง
การโต้แย้งถึงความมีอยู่จริงของหนี้ หรือความถูกต้องแท้จริงของ
หนี้ หรือข้อโต้แย้งอื่นในมูลหนี้ต่างๆ การรายงานหนี้ไปอาจส่งผล
เสียแก่ลูกหนี้ได้

วิเคราะห์ปัญหา

หนังสือชักชวนความเข้าใจที่กคค.(ว) 69/2550 เกี่ยวกับการ
การส่งข้อมูลของสมาชิกและการประมวลผลข้อมูลของบริษัท ลงวัน

⁶² พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545
มาตรา 19(5)

⁶³ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545
มาตรา 19(2)

ที่ 30 ตุลาคม 2550 ซึ่งเป็นการแจ้งให้สมาชิกรับทราบแนวปฏิบัติที่กำหนดโดยคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิตนั้นได้กำหนดไว้ว่า

“6. การประมวลผลข้อมูลของลูกหนี้ที่มีลักษณะต่อไปนี้ให้บริษัทข้อมูลเครดิตสามารถประมวลได้

6.4 หนี้ที่มีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับความถูกต้องของข้อมูลและไม่อาจหาข้อยุติได้

6.5 หนี้ที่เจ้าของข้อมูลขอแก้ไขเกี่ยวกับความถูกต้องของข้อมูล แต่ยังไม่ได้รับคำชี้แจงจากสมาชิก...”

ดังนั้นในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่าถึงแม้จะมีกำหนดให้ข้อมูลหนี้ที่มีข้อโต้แย้ง หรือหนี้ที่เจ้าของข้อมูลขอแก้ไขความถูกต้องนั้นสามารถถูกประมวลโดยบริษัทข้อมูลเครดิตได้ก็ตาม แต่พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตได้กำหนดสิทธิของเจ้าของข้อมูลซึ่งเป็นลูกหนี้ไว้แล้วเป็นการเฉพาะ ดังนั้นแม้จะปรากฏหนี้ดังกล่าวในรายงานข้อมูลเครดิตก็ตาม แต่บริษัทข้อมูลเครดิตก็ต้องมีการบันทึกเป็นข้อโต้แย้งในระบบข้อมูลของเจ้าของข้อมูล ทำให้สมาชิกที่ใช้ข้อมูลเครดิตของลูกหนี้ในการพิจารณาสินเชื่อสามารถทราบถึงข้อโต้แย้งต่างๆ ของลูกหนี้ในหนี้ นั้น เพื่อที่จะได้รับข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ และจะเห็นได้ว่าถึงแม้ยังไม่มีความพิพากษาของศาลตัดสินชี้ขาดในหนี้ นั้นก็ตาม แต่กฎหมายก็ได้มีกำหนดวิธีในการบันทึกข้อโต้แย้งของลูกหนี้ไว้เพื่อเป็นการคุ้มครองเจ้าของข้อมูลซึ่งเป็นลูกหนี้ นั่นเอง ซึ่งเป็นไปในลักษณะเดียวกับแนวปฏิบัติของประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษที่จะมีการอธิบายโดยละเอียดอีกครั้งในหัวข้อประเด็นปัญหาการใช้สิทธิของเจ้าของข้อมูล

แต่ในประเด็นหนึ่งที่มีกฎหมายเฉพาะของประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดไว้แตกต่างออกไป ก็คือตาม The Fair Credit Billing Act ซึ่งมีกำหนดไว้ว่า หากผู้บริโภคมีการโต้แย้งการตัดบัญชีในรายการใด เจ้าหนี้ไม่สามารถที่จะรายงานข้อมูลไปยังบริษัทข้อมูลเครดิตได้ว่าบัญชีของลูกหนี้ นั้นค้างชำระ ซึ่งบทบัญญัตินี้ใช้บังคับกับสินเชื่อแบบ open-end⁶⁴ อาทิ บัตรเครดิต ตัวเงินประเภทบีกเกินบัญชี เป็นต้น โดยที่ผู้บริโภคซึ่งมีความสงสัยในรายการหนี้

⁶⁴ ข้อตกลงการให้สินเชื่อ ที่อนุญาตให้เพิ่มการเป็นหนี้จากหนี้เดิมได้ในระดับหนึ่ง ก่อนที่จจะชำระหนี้เก่าได้หมด

ใดมีหน้าที่จะต้องแจ้งเป็นหนังสือไปยังเจ้าหนี้ภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับใบแจ้งหนี้ และเจ้าหนี้นี้จะต้องรับทราบถึงการแจ้งนั้นภายใน 30 วัน และไม่อาจที่จะกระทำการใดๆ ที่อาจส่งผลเสียต่อการจัดอันดับเครดิตของผู้บริโภคในระหว่างที่รายการดังกล่าวอยู่ในระหว่างขั้นตอนการโต้แย้ง⁶⁵

(4) ข้อมูลของลูกหนี้ที่มีหนี้ซึ่งศาลพิพากษายกฟ้อง

อีกประเด็นหนึ่งในเรื่องหนี้ที่ยังมีข้อโต้แย้งนี้ ก็คือกรณีที่หนี้นั้นศาลได้มีคำพิพากษายกฟ้อง และคดีถึงที่สุดแล้ว ข้อมูลหนี้ดังกล่าวซึ่งถูกรายงานไปยังบริษัทข้อมูลเครดิตแล้วจะมีผลต่อไปอย่างไร ซึ่งตามหลักการแล้ว เมื่อคำพิพากษายกฟ้อง และคดีถึงที่สุดเนื่องจากพิสูจนได้ว่าลูกหนี้มิได้มีหนี้อยู่จริงแล้วนั้น เจ้าหนี้ก็ย่อมไม่มีสิทธิที่จะบังคับชำระหนี้กับลูกหนี้ได้อีกต่อไป การรายงานข้อมูลหนี้หนี้ย่อมต้องหยุดลง แต่ผลที่ปรากฏไปแล้วในข้อมูลเครดิตของลูกหนี้หนี้ ถ้าไม่มีมาตรการในการจัดการในกรณีนี้ ก็ย่อมเป็นผลเสียอย่างมากต่อลูกหนี้ ซึ่งได้รับการตัดสินจากศาลแล้วว่ามิได้มีหนี้ต่อเจ้าหนี้แต่อย่างใด แต่ข้อมูลเครดิตนั้นจะยังปรากฏหนี้ดังกล่าวอยู่ รวมไปถึงสมาชิกผู้ใช้ข้อมูลเครดิตของลูกหนี้หนี้นั้นก็จะได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงอีกด้วย

วิเคราะห์ปัญหา

ปัญหาในกรณีนี้ คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิตได้ออกหนังสือชักชวนความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งข้อมูลของสมาชิกและการประมวลผลข้อมูลของบริษัท (ที่กคค.(ว) 69/2550) ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2550 กำหนดแนวปฏิบัติให้สมาชิกรับทราบเพื่อการปฏิบัติงานโดยเป็นไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ

“7. กรณีข้อมูลเครดิตที่มีการพิจารณาของศาลแล้ว สมาชิกต้องดำเนินการดังนี้

⁶⁵

7.2 กรณีที่ศาลพิพากษายกฟ้อง และคดีถึงที่สุดอันเนื่องจากพิสูจนได้ว่าลูกหนี้มีได้มีหนี้อยู่จริง ให้สมาชิกต้องหยุดส่งข้อมูลนับแต่วันที่ศาลพิพากษายกฟ้องและคดีถึงที่สุด พร้อมทั้งให้สมาชิกแก้ไขข้อมูล และรายงานหนี้ย้อนหลังนับแต่วันที่เริ่มส่งข้อมูลและรายงานภาระหนี้ นั้น และแจ้งให้บริษัทข้อมูลเครดิตแก้ไขข้อมูลหนี้ดังกล่าวด้วย โดยให้เสร็จสิ้นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษายกฟ้องและคดีถึงที่สุด..."

กล่าวคือศาลพิพากษายกฟ้อง และคดีถึงที่สุดอันเนื่องจากพิสูจนได้ว่าลูกหนี้มีได้มีหนี้อยู่จริงแล้วนั้น สมาชิกจะต้องมีหน้าที่ ดังนี้

(1) หน้าที่ในการหยุดส่งข้อมูลในหนี้ดังกล่าวนั้นต่อบริษัทข้อมูลเครดิต นับแต่วันแต่วันที่ศาลพิพากษายกฟ้องและคดีถึงที่สุด ซึ่งก็เป็นไปตามหลักการของกฎหมาย เมื่อหนี้นั้นไม่สามารถบังคับได้อีกต่อไปจึงควรที่จะหยุดการรายงานหนี้ นั้น

(2) หน้าที่ในการแก้ไขข้อมูล และรายงานหนี้ย้อนหลังนับแต่วันที่เริ่มส่งข้อมูลและรายงานภาระหนี้ นั้น เพื่อให้ข้อมูลของลูกหนี้มีความถูกต้องตรงตามความเป็นจริง สมาชิกจึงมีหน้าที่แก้ไขข้อมูลหนี้ที่ถูกยกฟ้องดังกล่าวย้อนนั้นหลังไปนับแต่วันที่เริ่มส่งข้อมูลหนี้ นั้น

(3) หน้าที่ในการแจ้งให้บริษัทข้อมูลเครดิตแก้ไขข้อมูลหนี้ของลูกหนี้ดังกล่าว เพื่อให้ข้อมูลเครดิตของลูกหนี้ นั้นได้รับการแก้ไขให้ถูกต้องด้วย

ทั้งนี้ได้มีกำหนด หนระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวของสมาชิกด้วย กล่าวคือต้องเสร็จสิ้นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษายกฟ้องและคดีถึงที่สุด ซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิของลูกหนี้ อีกทางหนึ่งนั่นเอง

จะเห็นได้ว่ากรณีดังกล่าวนี้ไม่มีมาตรการในการแจ้งให้สมาชิกอื่นซึ่งอาจใช้ข้อมูลของลูกหนี้เพื่อการวิเคราะห์สินเชื่อ ก่อนที่จะมีการแก้ไขนั้นทราบถึงการแก้ไขเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งถ้าหากลูกหนี้ได้รับผลเสียจากข้อมูลซึ่งยังไม่ได้มีการแก้ไขนั้น ก็จะไม่มียุทธวิธีการคุ้มครองในส่วนนี้ จึงเห็นควรว่าถ้าหากลูกหนี้ร้องขอ บริษัทข้อมูลเครดิตจะต้องจัดส่งรายงานข้อมูลเครดิตของลูกหนี้ที่ได้ทำ การแก้ไขแล้วนั้น ไปยังสมาชิกที่ได้ใช้ข้อมูลเครดิตของลูกหนี้ก่อนที่จะมีการแก้ไข เพื่อเป็นการลดความเสียหายที่อาจเกิดแก่

ลูกหนี้ อีกทั้งไม่เป็นกาทำ หนดภาระหน้าที่ของบริษัทข้อมูลเครดิตมากจนเกินไปอีกด้วย

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายที่ใช้ควบคุมการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตในประเทศสหรัฐอเมริกา จะพบว่า FCRA ได้มีกาทำ หนดหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องและขั้นตอนในการตรวจสอบความถูกต้อง และการขอแก้ไขข้อมูลไว้ใน section 611 โดยให้ลูกค้าผู้เป็นเจ้าของข้อมูลยื่นคำ ร้องขอแก้ไขข้อมูลต่อบริษัทข้อมูลเครดิต และ บริษัทข้อมูลเครดิตต้องสอบสวนคำ ร้องขอแก้ไขภายใน 30 วัน โดยบริษัทข้อมูลเครดิต มีหน้าที่ต้องแจ้งถึงการโต้แย้งดังกล่าวให้ผู้ที่ยรายงานข้อมูลแก่บริษัทข้อมูลเครดิตทราบ ผู้รายงานข้อมูลมีหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องพร้อมทั้งแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้อง และรายงานกลับไปยัง บริษัทข้อมูลเครดิต หากปรากฏว่าข้อมูลดังกล่าวไม่ถูกต้องและได้ทำ การแก้ไขแล้ว ต้องแจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเกี่ยวกับการแก้ไขข้อมูลด้วย และบริษัทข้อมูลเครดิตต้องแจ้งผลการแก้ไขข้อมูลแก่ลูกค้า โดยของส่งสำเนา รายงานข้อมูลที่ได้แก้ไขแล้วให้แก่ลูกค้าด้วย และหากลูกค้าร้องขอ บริษัทข้อมูลเครดิตต้องแจ้งการแก้ไขดังกล่าวไปยังผู้ที่ใช้ข้อมูลก่อนหน้านี้ด้วย ในกรณีที่ไม่มี การแก้ไขใดๆ ลูกค้าอาจเขียนคำ โต้แย้งของตนความยาวไม่เกิน 100 คำ โดยบริษัทข้อมูลเครดิตต้องแนบคำ โต้แย้งของลูกค้าลงในแฟ้มข้อมูลของลูกค้าในระบบข้อมูลด้วย

อีกทั้งยังกำ หนดไว้โดยเฉพาะให้ลูกหนี้สามารถเรียกร้องให้บริษัทข้อมูลเครดิตแจ้งการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับข้อมูลให้แก่ผู้ที่ได้รับข้อมูลไปก่อนหน้านี้ด้วยภายในระยะเวลาที่กำหนด อาทิ ระยะเวลา 2 ปีสำหรับผู้ นำ ข้อมูลไปใช้ในกรณีทั่วไป หรือระยะเวลา 6 เดือนสำหรับผู้ นำ ข้อมูลไปใช้ในกรณีการจ้างงาน ซึ่งจะส่งผลดีต่อลูกหนี้ นั้น กล่าวคือทำให้ผู้ที่ได้รับข้อมูลไปก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ทราบถึงข้อความที่ถูกต้องแท้จริง และส่งผลถึงการวิเคราะห์ หรือการตัดสินใจทำ ธุรกิจต่างๆ นั้นเอง ซึ่งตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตนั้นยังไม่มีกาทำ หนดไปถึงในส่วนนี้

และ Consumer Credit Act 1974 section 159 ของประเทศอังกฤษได้กำ หนดให้ลูกค้าสามารถยื่นคำ ร้องขอแก้ไขข้อมูลต่อบริษัทข้อมูลเครดิต และบริษัทข้อมูลเครดิตต้องสอบสวน

และให้คำ ตอบแก่ลูกค้าภายใน 28 วัน ว่าบริษัทข้อมูลเครดิตได้ ดำเนินการลบข้อมูล หรือแก้ไขข้อมูล หรือไม่ดำเนินการใดๆ หาก บริษัทข้อมูลเครดิตได้แก้ไขข้อมูล ต้องส่งสำเนารายงานข้อมูลที่ได้ แก้ไขนั้นให้ลูกค้าด้วย และหากลูกค้าไม่พอใจการแก้ไขนั้น หรือ บริษัทข้อมูลเครดิตไม่ดำเนินการใดๆ ลูกค้ามีสิทธิที่จะทำคำ โต้แย้งของตนความยาวไม่เกิน 200 คำ เพื่อให้บริษัทข้อมูลเครดิต แบนไว้ในแฟ้มข้อมูลของตนในระบบข้อมูลด้วย หากบริษัทข้อมูล เครดิตไม่แนบข้อโต้แย้งของลูกค้า ซึ่งอาจเห็นว่าคำ โต้แย้งของ ลูกค้าเป็นการไม่เหมาะสม ทั้งบริษัทข้อมูลเครดิต และลูกค้า สามารถที่จะเสนอต่อองค์กรที่มีอำนาจวินิจฉัยเพื่อวินิจฉัยต่อไปได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าขั้นตอนต่างๆ ตาม Consumer Credit Act นี้มี ลักษณะคล้ายคลึงกับพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูล เครดิตของไทยนั่นเอง

อีกประเด็นที่น่าสนใจก็คือ ในกรณีที่ลูกค้าโต้แย้งความถูก ต้องของข้อมูล และบริษัทข้อมูลเครดิตได้ลบ หรือแก้ไขข้อมูล เนื่องมาจากการที่ลูกค้าได้โต้แย้งนั้น หรือการที่ลูกค้าได้ระบาคำ ขี้แฉเพิ่มเติมไว้ในแฟ้มข้อมูลของตนนั้น ไม่มีกำหนดให้บริษัท ข้อมูลเครดิตต้องแจ้งการแก้ไข การลบ หรือคำ ขี้แฉของลูกค้า ไป ยังแหล่งข้อมูลและผู้ที่เคยได้รับข้อมูลนั้นๆ ทำให้ผู้ใช้ข้อมูลก่อนหน้านั้นไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องซึ่งอาจมีผลกระทบถึงธุรกรรมใดๆ ที่ ผู้ใช้ข้อมูลนั้นได้ดำเนินการไปแล้ว ซึ่งหากผู้ใช้ข้อมูลก่อนหน้านั้น ได้รับแจ้งการแก้ไข หรือการลบข้อมูลของลูกค้าอาจทำให้มีการ ทบทวนธุรกรรมใดๆ ที่ได้ดำเนินการไปแล้วได้ ซึ่งอาจเป็น ประโยชน์ต่อลูกค้ามากกว่า กรณีนี้ Data Protection Act 1998 ได้ กำหนดแต่เพียงให้เจ้าของข้อมูลสามารถขอให้ศาลสั่งให้ผู้ควบคุม ข้อมูล (ในที่นี้คือบริษัทข้อมูลเครดิต) แจ้งแก่บุคคลที่ได้รับการเปิดเผยข้อมูลจากผู้ควบคุมข้อมูล ถึงการแก้ไข แยก ลบ หรือทำลาย ข้อมูล จึงจะเห็นได้ว่าเป็นการยุ่งยากเกินไป เนื่องจากเป็นเรื่องที่ ควรถูกกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลที่จะต้องแจ้งการแก้ไข ข้อมูลให้ผู้ที่ได้ข้อมูลก่อนหน้านี้ทราบด้วย หากลูกค้ายังขอ ซึ่งไม่ ควรต้องให้ศาลเป็นผู้สั่ง

จะเห็นได้ว่าหลักการต่างๆ ในเรื่องข้อมูลของลูกค้าที่ยังมี ข้อโต้แย้งกันอยู่นั้น ทั้งตามกฎหมายของไทย อังกฤษ และ สหรัฐอเมริกานั้นมีลักษณะไปในแนวทางเดียวกัน โดยเน้นการให้

สิทธิแก่ลูกหนี้ในเรื่องความสามารถตรวจสอบข้อมูล โต้แย้งความถูกต้อง และการขอแก้ไขข้อมูลได้ อีกทั้งยังได้กำหนดเป็นหน้าที่ของบริษัทข้อมูลเครดิตให้ต้องมีการปฏิบัติตามขั้นตอนต่างๆ และมีการกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัตินั้นๆ ไว้ด้วย ซึ่งยิ่งเป็นการคุ้มครองลูกหนี้อีกชั้นหนึ่งด้วย แต่ประเด็นที่มีความแตกต่างกันอยู่นั้น ก็คือตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต ไม่มีกำหนดมาตรการในการแจ้งให้สมาชิกอื่นซึ่งอาจใช้ข้อมูลของลูกหนี้เพื่อการวิเคราะห์สินเชื่อก่อนที่จะมีการแก้ไขข้อมูลนั้นทราบถึงการแก้ไขเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งมีความเห็นว่าในกรณีที่ลูกหนี้ร้องขอ บริษัทข้อมูลเครดิตควรจะต้องมีหน้าที่ในการจัดส่งรายงานข้อมูลเครดิตของลูกหนี้ที่ได้ทำการแก้ไขแล้วนั้น ไปยังสมาชิกที่ได้ใช้ข้อมูลเครดิตของลูกหนี้ก่อนที่จะมีการแก้ไข เพื่อเป็นการลดความเสียหายที่อาจเกิดแก่ลูกหนี้ อีกทั้งไม่เป็นกำหนดภาระหน้าที่ของบริษัทข้อมูลเครดิตมากเกินไปดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นอีกด้วย

(5) ข้อมูลการใช้เช็ค และการคืนเช็คของลูกหนี้

เพื่อให้ข้อมูลเครดิตมีเนื้อหาครอบคลุมถึงกิจกรรมทางการเงินของเจ้าของข้อมูลมากยิ่งขึ้น และช่วยให้การวิเคราะห์ความสามารถในกาชำระหนี้ของลูกหนี้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น บริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติจึงได้มีการเสนอให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต กำหนดให้มีการจัดเก็บข้อมูลกรณีเช็คที่ไม่สามารถเรียกเก็บเงินได้ตามที่สัญญาไว้ (เช็คเต่ง) ในรายงานข้อมูลเครดิตได้ โดยกรณีเช็คไม่สามารถเรียกเก็บเงินได้ดังกล่าวนั้น กระทรวงยุติธรรมก็ได้มีการเสนอแก้ไขกฎหมายสำหรับการลงทะเบียนของความผิดดังกล่าวเป็นโทษทางแพ่งเพียงอย่างเดียว จากเดิมซึ่งมีความผิดทางอาญา ดังนั้นการนำเอาข้อมูลการใช้เช็คมาเพิ่มไว้ในรายงานข้อมูลเครดิตจะช่วยให้การคุ้มครองโดยใช้เช็คมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น และมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น⁶⁶

และขอเสนออีกประการหนึ่งในการแก้ไขกฎหมายในเรื่องข้อมูลของลูกหนี้ที่สามารถจัดเก็บได้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้

⁶⁶ “เครดิตบูโรวางแผนดึงข้อมูลการใช้เช็คเข้าระบบตรวจสอบ,” แนวหน้า (7 กุมภาพันธ์ 2550)

เช็ค คือ ข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีเงินฝากของลูกค้าที่ถูกปิด เนื่องจากมีการสั่งจ่ายเช็คไม่มีเงินอย่างต่อเนื่องหลายครั้ง เนื่องจากลูกค้าที่ถูกสั่งปิดบัญชีจากธนาคารหนึ่งสามารถขอเปิดบัญชีในธนาคารอื่นได้ ทำให้เกิดการใช้เช็คอย่างขาดความรับผิดชอบต่อเนื่องไป และอาจเกิดการใช้เช็คโดยไม่มีเงินในบัญชีเพิ่มขึ้นได้ ซึ่งส่งผลเป็นการทำลายความน่าเชื่อถือของระบบการใช้เช็คและระบบการชำระเงินในที่สุดนั่นเอง

วิเคราะห์ปัญหา

การที่จะพิจารณาว่าควรมีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้บริษัทข้อมูลเครดิตสามารถจัดเก็บข้อมูลประวัติการใช้เช็คหรือข้อมูลคืนเช็ค (Bounced cheques) เพื่อประโยชน์ในการบริหารความเสี่ยงของสถาบันการเงินที่เป็นสมาชิก ตลอดจนผู้ประกอบการให้สินเชื่อแก่ลูกค้านั้น จะต้องทำความเข้าใจถึงนิยามของคำว่า "ข้อมูลเครดิต" เสียก่อน ซึ่งตามมาตรา 3 ได้กำหนดให้ ข้อมูลเครดิต หมายความว่า ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับลูกค้าที่ขอสินเชื่อ ในเรื่องขอประวัติการขอและการได้รับอนุมัติสินเชื่อ และการชำระคืนสินเชื่อของลูกค้าที่ขอสินเชื่อ รวมทั้งประวัติการชำระราคาสินค้า หรือบริการโดยบัตรเครดิต

นอกจากนั้น ยังต้องมีการพิจารณาถึงนิยามของคำว่า "สินเชื่อ" ด้วย กล่าวคือ

"สินเชื่อ" หมายความว่า การให้กู้ยืมเงินหรือวงเงินในการกู้ยืม หรือให้ยืมหลักทรัพย์ ให้เช่าซื้อ ให้เช่าซื้อแบบลีสซิง ค่าประกันรับอาวัล รับรองตัวเงิน ซื้อมือถือ หรือรับช่วงซื้อลดตัวเงิน เป็นเจ้าหนี้เนื่องจากได้จ่ายหรือสั่งให้จ่ายเงินเพื่อประโยชน์ของผู้เคยค้า หรือเป็นเจ้าหนี้เนื่องจากได้จ่ายเงินตามภาระผูกพันตามเล็ดเตอร์ออฟเครดิตหรือภาระผูกพันอื่น การรับเป็นลูกค้าเพื่อซื้อขายหลักทรัพย์ และธุรกรรมอื่นใดตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

จะเห็นได้ว่าตามกฎหมายแล้วนั้นข้อมูลเรื่องการใช้เช็คของลูกค้านี้มีเข้าขอบเขตตามนิยามของคำว่าข้อมูลเครดิต โดยที่ไม่อาจถือว่าเป็นประวัติการขอและการได้รับอนุมัติสินเชื่อ และการชำระคืนสินเชื่อของลูกค้าที่ขอสินเชื่อตามคำ นิยามแต่อย่างใด หากมีการพิจารณาแก้ไขกฎหมายเพื่อให้ครอบคลุมไปถึงข้อมูลดังกล่าวด้วยนั้น มีประเด็นอื่นที่จะต้องคำนึงถึงควบคู่กันไปด้วย คือหลักการ

และวัตถุประสงค์ของกฎหมาย รวมไปถึงการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูลด้วย ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) หลักการ และวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

แม้ว่ากาฯฯ หนดให้บริษัทข้อมูลเครดิตสามารถจัดเก็บและประมวลผลที่คำฯฯ เป็นต่อการวิเคราะห์สินเชื่อ และรักษาความมั่นคงของระบบการเงิน ดังเช่นข้อมูลการใช้เช็คดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ข้อมูลเครดิตก็ตาม แต่จะต้องทำ นึงถึงหลักการ และวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตด้วย โดยที่พระราชบัญญัตินี้มุ่งจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับฐานะทางการเงินประวัติการชำระหนี้ของลูกค้า และภาระหนี้สินที่มีต่อสถาบันการเงินอื่นเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์สินเชื่อ ซึ่งการใช้เช็คของลูกค้าหนี้้นั้นก็คือกาฯฯฯ ะหนี้้อย่างหนึ่งตามกฎหมาย แต่มีอาจถือได้ว่าเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสินเชื่อแต่อย่างใดดังที่กล่าวข้างต้น กาฯฯฯ หนดให้จัดเก็บข้อมูลการใช้เช็คดังกล่าวได้ จะต้องมีการแก้ไขกฎหมายถึงสองประเด็นด้วยกัน คือในส่วนของนิยามข้อมูลเครดิต และนิยามคำว่าสินเชื่อ โดยกาฯฯฯ หนดให้การใช้เช็คเป็นธุรกรรมอื่นใดตามที่คณะกรรมการประกาศาฯฯฯ หนด ซึ่งอาจเป็นการขัดกับหลักการของกฎหมายที่ต้องการให้มีการจัดเก็บข้อมูลประวัติการขอและการได้รับอนุมัติสินเชื่อ และกาฯฯฯฯ ะสินเชื่อของลูกค้าที่ขอสินเชื่อเท่านั้น

และอีกประเด็นหนึ่งคือตามคำฯฯฯ นิยามของคำฯฯฯ ว่า “เจ้าของข้อมูล” ซึ่งตามมาตรา 3 หมายความว่า บุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลใดๆ ซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูล หรือเป็นเจ้าของประวัติลูกค้าผู้ขอใช้บริการจากสมาชิกไม่ว่าจะเป็นการขอสินเชื่อ หรือบริการอื่นใดดังนั้นจะเห็นได้ว่าตามกฎหมายแล้วนั้นกาฯฯฯ หนดให้มีการเก็บข้อมูลของผู้ที่ขอใช้บริการจากสถาบันการเงินที่เป็นสมาชิกเท่านั้น ดังนั้นในเรื่องการเก็บข้อมูลการใช้เช็คจึงจะกระทำ ได้เฉพาะกับข้อมูลของผู้ที่เป็นเจ้าของข้อมูลตามคำฯฯฯ นิยามด้วย มิใช่จะครอบคลุมไปถึงข้อมูลของผู้ใช้เช็คทั่วไปทั้งหมด

2) การคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูล

ข้อมูลการใช้เช็คนั้น ถ้าหากสามารถถูกจัดเก็บได้ ก็จะเป็นการจัดเก็บข้อมูลกาฯฯฯฯ ะหนี้ของลูกค้าหนี้้นอกเหนือไปจากข้อมูลประวัติการชำระสินเชื่อ ซึ่งจะครอบคลุมไปถึงกาฯฯฯฯ ะหนี้ที่เกิดจากมูลหนี้ใดๆ ก็ตามที่ลูกหนี้ชำระด้วยเช็ค จึงเห็นได้ว่าเป็นการจัดเก็บข้อมูลของลูกค้าหนี้ที่เกินความจำเป็นตามนิยามของกฎหมาย ถ้ามีการ

อนุญาตให้กระทำ เช่นนั้นได้ จะเป็นการกระทบถึงสิทธิของลูกหนี้ มากเกินสมควร ซึ่งการพิจารณาประวัติการชำระหนี้ นั้นตามหลักการ ของกฎหมายประสงค์จะให้มีการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูล ประวัติการขอและการได้รับอนุมัติสินเชื่อ และกาชำระสินเชื่อของ ลูกค้าที่ขอสินเชื่อ รวมทั้งประวัติการชำระราคาสินค้า หรือบริการ โดยบัตรเครดิตเท่านั้นดังที่ได้กล่าวข้างต้นนั่นเอง

ส่วนกรณีของข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีเงินฝากของลูกค้าที่ถูก ปิด เนื่องจากมีการสั่งจ่ายเช็คไม่มีเงินอย่างต่อเนื่องหลายครั้งนั้น ทางปฏิบัติของบริษัทข้อมูลเครดิตในปัจจุบันถ้าหากมีการปิดบัญชี จะต้องมีการแสดงข้อมูลดังกล่าวไว้ในรายงานข้อมูลเครดิตอยู่แล้ว พร้อมทั้งสาเหตุที่มีการปิดบัญชีนั้นด้วย อาทิ การปิดบัญชีโดยความ สมัครงใจ ระวังการให้บริการ ลูกค้าเสียชีวิตหรือสาบสูญ ปิดบัญชี ภายหลังการติดตามทวงถาม เป็นต้น แต่จะต้องเป็นบัญชีของลูกหนี้ ที่เป็นเจ้าของข้อมูล ซึ่งก็คือผู้ที่ได้มีการขอสินเชื่อตามนิยามของ กฎหมายด้วย

จากที่กล่าวข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่าการจัดเก็บและ ประมวลผลข้อมูลการใช้เช็คของลูกหนี้ นั้น แม้จะมีประโยชน์ในการ สร้างวินัยในการชำระหนี้ และส่งผลเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือ ให้แก่การชำระธุรกรรมโดยใช้เช็คก็ตาม แต่ถ้าหากพิจารณาถึงหลักการ ของกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูลแล้ว มีความ เห็นว่าไม่ควรมีการแก้ไขกฎหมายให้ข้อมูลเครดิตหมายความว่ารวม ไปถึงข้อมูลในเรื่องการใช้เช็คด้วย

(6) ข้อมูลของผู้ค้ำประกัน

เมื่อลูกหนี้เป็นผู้เข้าทำ สัญญากับสถาบันการเงิน ข้อมูล ของลูกหนี้ นั้นก็จะสามารถถูกจัดเก็บและรายงานไปยังบริษัทข้อมูล เครดิต ประเด็นปัญหาในกรณีนี้เกิดจากการที่ลูกหนี้เข้าทำ สัญญา โดยมีบุคคลที่สามเป็นผู้ค้ำ ประกันด้วย ข้อมูลของบุคคลที่สามซึ่ง เป็นผู้ค้ำ ประกันนี้จะสามารถรายงานไปยังบริษัทข้อมูลเครดิตด้วยได้ หรือไม่ และถ้าหากเป็นกรณีที่ผู้ค้ำ ประกันทำ สัญญาค้ำ ประกันโดย ยอมรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วม การรายงานข้อมูลของผู้ค้ำ ประกันนั้นจะ ทำได้หรือไม่

ในประเด็นดังกล่าวนี้ สมาคมธุรกิจเช่าซื้อไทยและบริษัท ข้อมูลเครดิตได้มีการหารือไปยังคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูล เครดิต โดยมีการชี้แจงว่าในการพิจารณาสินเชื่อเช่าซื้อ นั้น จะต้อง

พิจารณาถึงศักยภาพของผู้ค้า ประกันประกอบด้วย หากบริษัทผู้ให้เข้าชื่อสามารถเรียกดูข้อมูลของผู้ค้า ประกันได้จากระบบก็จะเป็นประโยชน์ในการพิจารณาสินเชื่อ อีกทั้งสมาคมธนาคารไทยก็ได้มีหนังสือถึงประธานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต เพื่อขอให้มีการพิจารณาแก้ไขพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตให้สมาชิกสามารถนำส่งข้อมูลและประมวลผลข้อมูลที่มีความจำเป็นต่อการวิเคราะห์สินเชื่อและรักษาความมั่นคงของระบบการเงินของประเทศ กล่าวคือ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ค้า ประกัน เนื่องจากการไม่สามารถจัดเก็บและเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้จะเป็นอุปสรรคต่อการวิเคราะห์สินเชื่อสำหรับลูกค้ารายย่อย โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดกลางและย่อม ซึ่งขาดหลักประกันหรือมีหลักประกันไม่เพียงพอ กำหนดให้มีผู้ค้า ประกันสำหรับสินเชื่อเหล่านี้ จะเป็นการลดความเสี่ยงที่สำคัญ และทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยสามารถเข้าถึงแหล่งสินเชื่อได้ง่ายขึ้น⁶⁷

วิเคราะห์ปัญหา

ในการพิจารณาถึงเรื่องการจัดเก็บข้อมูลของผู้ค้า ประกัน นั้น จะต้องศึกษาถึงนิยามของคำว่า “ข้อมูลเครดิต” และ “สินเชื่อ” ตามมาตรา 3 ดังที่ได้มีการอธิบายไว้ข้างต้น กล่าวคือข้อมูลเครดิตนั้น จำกัดเฉพาะข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับลูกค้าที่ขอสินเชื่อเท่านั้น และสินเชื่อ ก็มีความหมายถึงการให้กู้ยืมเงินหรือวงเงินในการกู้ยืม หรือให้ยืมหลักทรัพย์ ให้เช่าซื้อ ให้เช่าซื้อแบบลีสซิง ค่าประกัน รับอวัล รับรองตัวเงิน ซื้อมือถือ หรือรับช่วงซื้อลดตัวเงิน เป็นเจ้าหนี้เนื่องจากได้จ่ายหรือสั่งให้จ่ายเงินเพื่อประโยชน์ของผู้เคยค้า หรือเป็นเจ้าหนี้เนื่องจากได้จ่ายเงินตามภาระผูกพันตามเล็ดเตอร์ออฟเครดิตหรือภาระผูกพันอื่น การรับเป็นลูกค้าเพื่อซื้อขายหลักทรัพย์ และธุรกรรมอื่นใดตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

จึงจะเห็นได้ว่าข้อมูลของผู้ค้า ประกันมิใช่ข้อมูลเครดิต เนื่องจากผู้ค้า ประกันมิใช่ลูกค้าที่ขอสินเชื่อตามคำ นิยามแต่อย่างใด อีกทั้งในขั้นตอนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตก็ได้มีการยกประเด็นนี้ขึ้นมาพิจารณา แต่สุดท้ายก็ได้มีการตัดข้อมูลของผู้ค้า ประกันออกจากรายการนิยาม ดังเช่นที่บังคับใช้

⁶⁷ รายงานการประชุมคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต ครั้งที่ 1/2550 วันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2550

อยู่ในปัจจุบันนี้ ดังนั้นการรายงานและจัดเก็บข้อมูลของผู้ค้า ประกัน จึงไม่สามารถทำได้ และการที่นิยามของคำว่าสินเชื่อ ตามมาตรา 3 ที่กล่าวไว้ข้างต้น มีคำว่า “ค้า ประกัน” อยู่ด้วยนั้น ถ้าหากพิจารณาถึงหลักการและบริบทของกฎหมายแล้ว จะเห็นได้ว่าหมายความว่าความถึงธุรกรรมค้า ประกันที่สถาบันการเงินให้บริการแก่บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล มิได้หมายความว่าความถึงกรณีที่บุคคลธรรมดาทำ กาลค้า ประกัน หนี้ของลูกค้าที่เป็นบุคคลธรรมดาด้วยกันแต่อย่างใด

ส่วนกรณีผู้ค้า ประกันเป็นลูกหนี้ร่วมกันนั้น ถึงแม้ว่าผู้ค้า ประกันจะตกลงทำ สัญญายอมรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมกันก็ตาม จะมีผลทางกฎหมายแต่เพียงว่าผู้ค้า ประกันสละสิทธิที่จะยกข้อต่อสู้บางประการที่ตนมีอยู่ขึ้นต่อสู้กับเจ้าหนี้หนี้เท่านั้น⁶⁸ กล่าวคือเมื่อเจ้าหนี้ ทวงถามให้ผู้ค้า ประกันชำระหนี้ ผู้ค้า ประกันจะไม่สามารถขอให้เรียกลูกหนี้ชำระก่อน หรือให้บังคับชำระหนี้กับทรัพย์สินของลูกค้าหนี้ ก่อน หรือบังคับชำระหนี้กับทรัพย์สินอันเป็นประกันของลูกค้าหนี้ได้ จึงไม่สามารถตีความไปได้ว่าผู้ค้า ประกันเป็นลูกหนี้ชั้นต้นเช่นเดียวกับลูก หนี้แต่อย่างใด และผู้ค้า ประกันก็ตกลงเข้าทำ สัญญาค้า ประกัน เท่านั้น มิได้เป็นคู่สัญญาในนิติกรรมหลักที่เกิดขึ้นระหว่างลูกหนี้กับ สถาบันการเงินที่เป็นสมาชิก ดังนั้น ผู้ค้า ประกันแม้จะรับผิดอย่างลูก หนี้ร่วมกันไม่ได้ทำให้มีสถานะกลายเป็นผู้ขอสินเชื่อตามนิยามของ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตนี้ได้ ข้อมูลของผู้ค้า ประกันในกรณีนี้จึงไม่สามารถถูกจัดเก็บได้เช่นกัน

อีกประเด็นหนึ่งในเรื่องข้อมูลของผู้ค้า ประกัน ก็คือการ พิจารณาแก้ไขพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต เพิ่ม เดิมบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผย และจัดเก็บข้อมูล ของผู้ค้า ประกัน เพื่อที่จะอนุญาตให้สมาชิกสามารถเรียกดูข้อมูล เครดิตของผู้ค้า ประกันได้ และมีกลา กัดวัตถุประสงค์ในการใช้ ข้อมูลดังกล่าวไว้ว่าจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์สิน เชื้อ และผู้ค้า ประกันนั้นจะต้องให้ความยินยอมไว้แล้ว อีกทั้งให้ สมาชิกสามารถรายงานข้อมูลของผู้ค้า ประกันไปยังบริษัทข้อมูล เครดิตได้อีกด้วย โดยการพิจารณาแก้ไขพระราชบัญญัตินี้ มุ่งหมาย ให้เกิดประโยชน์เป็นการสร้างโอกาสในการเข้าถึงสินเชื่อ และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้บริโภคหรือผู้ขอสินเชื่อ กล่าวคือ ถึงแม้ผู้ขอสิน

⁶⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 691

เชื่อจะมีฐานะทางการเงิน รายได้ หรือความมั่นคงทางการเงินที่ไม่เข้าเกณฑ์ในการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อ แต่เพื่อสร้างความมั่นใจว่าสถาบันการเงินจะได้รับชำระหนี้สินเชื่อคืน สถาบันการเงินอาจเรียกให้ผู้ขอสินเชื่อหาบุคคลมาค้ำประกัน เพื่อเป็นหลักประกันในกาชำระหนี้หากผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ และส่งผลให้สินเชื่อดังกล่าวมีความมั่นคงขึ้น ถ้าหากสถาบันการเงินต่างๆ สามารถใช้ข้อมูลเครดิตของผู้ค้ำประกันในการพิจารณาการให้สินเชื่อในลักษณะดังกล่าวได้ ผู้ขอสินเชื่อก็จะมีโอกาสเพิ่มมากขึ้นที่จะได้รับการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อนั่นเอง

เมื่อพิจารณาถึงการแก้ไขเพิ่มเติมข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่าจะต้องมีการแก้ไขในส่วนที่เป็นหลักการของกฎหมาย กล่าวคือ ผู้ค้ำประกันซึ่งไม่ได้เป็นผู้ขอสินเชื่อตามนิยามที่ได้อธิบายไว้ข้างต้น ถ้าหากมีการอนุญาตให้เปิดเผยและรายงานข้อมูลของผู้ค้ำประกันไปยังบริษัทข้อมูลเครดิตได้ ก็ย่อมขัดกับหลักการของกฎหมายซึ่งกำหนดนิยามคำว่า “ข้อมูลเครดิต” ไว้เป็นการเฉพาะเพื่อจำกัดให้สมาชิกหรือผู้ใช้บริการสามารถเรียกดูข้อมูล และรายงานข้อมูลการชำระหนี้สินเชื่อของบุคคลซึ่งมีนิติสัมพันธ์ในการขอสินเชื่อกับตนเท่านั้น อีกทั้งวัตถุประสงค์ในการพิจารณาแก้ไขกฎหมาย ซึ่งเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อสถาบันการเงิน ในการที่จะได้ใช้ข้อมูลของผู้ค้ำประกันในการพิจารณาการให้สินเชื่อแก่ผู้ขอสินเชื่อ และเพื่อประโยชน์ของผู้ขอสินเชื่อ ในการที่จะมีโอกาสได้รับการอนุมัติสินเชื่อเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากหากขาดข้อมูลเครดิตของผู้ค้ำประกันแล้ว สถาบันการเงินก็มีแนวโน้มที่จะปฏิเสธการให้สินเชื่อ แต่ถ้าพิจารณาในอีกแง่หนึ่งแล้ว การอนุญาตให้มีการใช้และรายงานข้อมูลของผู้ค้ำประกัน อาจส่งผลให้บุคคลที่จะเป็นผู้ค้ำประกันเกิดความลังเลที่จะเข้ามาเป็นผู้ค้ำประกันลูกหนี้ที่ขอสินเชื่อ หรือมีบุคคลที่ยอมตนเป็นผู้ค้ำประกันน้อยลง ซึ่งจะส่งผลในทางลบอันทำให้วัตถุประสงค์ในการแก้ไขพระราชบัญญัตินั้นไม่สามารถบรรลุผลได้ เพราะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สถาบันการเงินนั่นเอง

2. ประเด็นปัญหาระยะเวลาในการประมวลผลข้อมูล

เมื่อมีการผิต้นตำ ระเบียบ ข้อมูลการผิต้นดังกล่าวจะถูก รายงานไปยังบริษัทข้อมูลเครดิตและถูกประมวลผลปรากฏใน

รายงานข้อมูลเครดิตของเจ้าของข้อมูล ในประเด็นดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่าการตั้งคำถามจากผู้บริโภคที่เป็นเจ้าของข้อมูลเป็นจำนวนมาก ว่าเพราะเหตุใดเมื่อมีกาชำระหนี้ที่มีการผิดนัดแล้วนั้น ในรายงานข้อมูลเครดิตของตนจะยังคงมีรายการผิดนัดดังกล่าวปรากฏอยู่⁶⁹ ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้เป็นประเด็นเรื่องระยะเวลาในการประมวลผลข้อมูลที่จะทำ การอธิบายต่อไป ดังนี้

2.1 หลักการของกฎหมายในเรื่องระยะเวลาในการประมวลผลข้อมูล

พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545 มาตรา 13 ได้กำหนดห้ามมิให้บริษัทข้อมูลเครดิต ผู้ควบคุมข้อมูล หรือผู้ประมวลผลข้อมูลดำเนินการประมวลผลข้อมูลที่มีอายุของข้อมูลเกินกว่าที่คณะกรรมการประกาศกำหนด จึงเห็นได้ว่า ในเรื่องของระยะเวลาในการประมวลผลข้อมูลนั้น ด้วยบทกฎหมายได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิตที่จะออกประกาศกำหนดอายุของข้อมูลที่สามารถจะถูกประมวลผลได้ต่อไป เพื่อให้เกิดความเหมาะสมตามสภาพเศรษฐกิจ และสถานการณ์ทางการเงินในแต่ละช่วงเวลานั้นเอง ซึ่งในเรื่องอายุของข้อมูลนี้ จำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดไว้เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูลในทางหนึ่งด้วย กล่าวคือ ข้อมูลด้านสินเชื่อ และประวัติการชำระสินเชื่อของเจ้าของข้อมูลจะถูกประมวลผลได้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้โดยกฎหมายเท่านั้น ข้อมูลที่มีอายุเกินกว่าที่กำหนดย่อมจะต้องไม่ถูกรายงานต่อไปยังบริษัทข้อมูลเครดิตได้

2.2 ประเด็นปัญหาระยะเวลาในการประมวลผลข้อมูล

กาหนดให้ข้อมูลของลูกหนี้สามารถประมวลผลได้ตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น จึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงข้อกำหนดตามประกาศของคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต และความเหมาะสมของประกาศดังกล่าว โดยในหัวข้อนี้จะแบ่งประเด็นการอธิบายเป็น 3 ส่วน คือ

⁶⁹ <http://www.consumerthai.org/> (2 ตุลาคม 2550)

(1) ระยะเวลาการประมวลผลข้อมูลคำพิพากษา ของศาลให้เป็นบุคคลล้มละลาย

ปัญหาในเรื่องระยะเวลาในการประมวลผลข้อมูล ถ้าหากไม่มีกำหนด หนาระยะเวลาดังกล่าวไว้ ก็จะเป็นภาระแก่ลูกหนี้มากเกินไป กล่าวคือ บริษัทข้อมูลเครดิตจะสามารถประมวลผลข้อมูลเรื่องการล้มละลายของลูกหนี้ได้โดยไม่มีกำหนด กัดเวลา ซึ่งอาจส่งผลเสียแก่ประวัติข้อมูลเครดิตของลูกหนี้ อีกทั้งยังขัดกับแนวความคิดหลักของกฎหมายล้มละลายอีกด้วย

วิเคราะห์ปัญหา

เพื่อเป็นการแนวทางปฏิบัติในเรื่องนี้ จึงได้มีการออกประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต ที่กคค.(ว) 1/2549 เรื่องห้ามประมวลผลข้อมูลที่มีอายุข้อมูลเกินกว่าที่กำหนด ลงวันที่ 11 มกราคม 2549 กำหนดให้ข้อมูลคำพิพากษาของศาลให้เป็นบุคคลล้มละลาย ให้เก็บข้อมูลในระบบเพื่อการประมวลผลได้ไม่เกินห้าปี นับจากวันที่ศาลพิพากษา

กำหนดระยะเวลาดังกล่าวถือเป็นแนวปฏิบัติซึ่งช่วยในการคุ้มครองลูกหนี้ไม่ให้อายุข้อมูลเกินกว่าที่กำหนด ลงวันที่ 11 มกราคม 2549 กำหนดให้ข้อมูลคำพิพากษาของศาลให้เป็นบุคคลล้มละลาย ให้เก็บข้อมูลในระบบเพื่อการประมวลผลได้ไม่เกินห้าปี นับจากวันที่ศาลพิพากษา

แต่อีกประเด็นหนึ่งที่น่าจะเกิดเป็นปัญหาขึ้นได้ คือกรณีของการปลดจากการล้มละลาย ซึ่งกฎหมายได้กำหนดไว้เฉพาะว่าเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา 3 ปี นับแต่ศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 81/1 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ปลดลูกหนี้จากการล้มละลาย โดยให้มีผลนับตั้งแต่วันที่พ้นกำหนดระยะเวลา 3 ปี ดังนั้นจะเกิดช่วงเวลาที่เหลือว่างกันอยู่ระหว่างระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้เป็นการปลดจากการล้มละลายโดยอัตโนมัติ 3 ปี กับช่วงเวลาที่สามารประมวลผลข้อมูลเรื่องการล้มละลายของลูกหนี้ 5 ปี ซึ่งในปัจจุบันจะทำให้เกิดการประมวลผลข้อมูลเรื่องการล้มละลายต่อไปได้ถึงแม้ลูกหนี้พ้นจากกระบวนการล้มละลายโดยการปลดจากการล้มละลายแล้ว ซึ่งเป็นข้อมูลที่ไม่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง

ในกรณีข้อมูลของลูกค้านี้เรื่องการล้มละลายนั้น ประเทศสหรัฐอเมริกา ตาม FCRA ได้กล่าวถึงไว้ใน section 605 (a) (1) ว่าบริษัทข้อมูลเครดิตไม่สามารถจัดทำ รายงานข้อมูลเครดิตที่ประกอบไปด้วยข้อมูลคดีตามกฎหมายล้มละลาย ซึ่งนับจากวันที่มีคำสั่งปลดจากการล้มละลาย หรือวันที่ศาลมีคำพิพากษาแล้วแต่กรณี เป็นระยะเวลาเกินกว่า 10 ปี แต่ก็มีกำหนดกรณียกเว้นไว้ตาม section 605 (b) กล่าวคือกรณีที่มีการใช้รายงานข้อมูลเครดิตเพื่อการให้สินเชื่อ หรือการประกันชีวิตที่มีมูลค่า 50,000 เหรียญสหรัฐหรือสูงกว่า หรือการใช้รายงานข้อมูลเครดิตเพื่อการจ้างงานซึ่งจะมีรายได้ต่อปีเป็นจำนวน 20,000 เหรียญสหรัฐหรือสูงกว่า

จากข้างต้นจึงเห็นว่า เพื่อเป็นการแก้ปัญหาข้อมูลเรื่องการล้มละลายของลูกค้าในกรณีปลดจากการล้มละลาย ควรมีการออกประกาศาหนดไว้เป็นกรณีเฉพาะว่า เมื่อมีการปลดจากการล้มละลายแล้ว ห้ามประมวลผลข้อมูลเรื่องการล้มละลายของลูกค้านี้อีกต่อไป ซึ่งจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการประมวลผลข้อมูลนั่นเอง

(2) ระยะเวลาการประมวลผลข้อมูลการผิดนัดชำระหนี้

ข้อมูลการผิดนัดชำระหนี้ นั้น จะยังคงอยู่ในระบบข้อมูลตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ แม้จะมีกาชำระหนี้ในภายหลังแล้วก็ตาม เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงประวัติการชำระหนี้ของลูกค้านี้ นั่นเอง แต่ระยะเวลาที่เหมาะสมในการประมวลผลข้อมูลการผิดนัดชำระหนี้ นั้น ก็เป็นประเด็นที่มีความสำคัญและควรเป็นไปตามสภาพเศรษฐกิจและสถานการณ์ทางการเงินของประเทศด้วย

วิเคราะห์ปัญหา

ระยะเวลาในการประมวลผลข้อมูลนี้ เป็นกาหนดถึงข้อมูลประวัติการชำระหนี้ของลูกค้านี้ว่าต้องการจะให้แสดงถึงประวัติย้อนหลังไปนานเพียงใด กาหนดระยะเวลาที่ยาวนานเกินไป ก็จะส่งผลเสียต่อลูกค้า ที่อาจมีประวัติการชำระหนี้ที่ไม่ดีค้างอยู่ในรายงานข้อมูลเครดิตเป็นระยะเวลานาน และส่งผลให้ไม่สามารถได้รับพิจารณาอนุมัติสินเชื่อได้ ทำให้ไม่สามารถสร้างประวัติการชำระหนี้ที่ดีขึ้นได้ แม้ภายหลังจะมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแล้วก็ตาม เนื่องจากข้อมูลเดิมจะยังคงอยู่ในระบบข้อมูลต่อนั่นเอง แต่ในทางกลับกัน กาหนดระยะเวลาการประมวลผลข้อมูลที่สั้นเกินไป

นั้น ก็จะส่งผลให้นัยในกาฆ่า ะหนี้ของลูกหนี้ลดน้อยลง กล่าวคือ แม้ไม่มีกาฆ่า ะหนี้ ข้อมูลดังกล่าวนั้นก็อยู่ในรายงานข้อมูล เครดิตเพียงระยะเวลาสั้นๆ และไม่ส่งผลกระทบต่อลูกหนี้มากนัก ซึ่งอาจมีผลต่อระบบเศรษฐกิจในวงกว้างได้ ดังนั้นระยะเวลาที่จะมี กาฆ่า หนี้จะต้องเป็นไปตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศ ด้วย

สำหรับประเทศไทยนั้น ประกาศคณะกรรมการคุ้มครอง ข้อมูลเครดิต เรื่องห้ามประมวลผลข้อมูลที่มีอายุข้อมูลเกินกว่าที่ กำหนด ลงวันที่ 11 มกราคม 2549 ได้กำหนดให้ข้อมูลการผัดนัด ข่าะหนี้ รวมถึงวันที่ลูกหนี้ผัดนัดข่า ะหนี้ตามเกณฑ์ที่บริษัทข้อมูล เครดิตได้ตกลงไว้กับสมาชิก ให้เก็บข้อมูลในระบบเพื่อการประมวล ผลข้อมูลได้ไม่เกิน 5 ปีนับจากวันที่บริษัทได้รับรายงานข้อมูลการ ผัดนัดข่า ะหนี้จากสมาชิก

ซึ่งการที่ประเทศไทยกำหนดระยะเวลาไว้ 5 ปี ในขณะที่ สหรัฐอเมริกาทำ หนดไว้ 7 ปี ตาม FCRA section 605 นั้นเห็นว่ามี ความเหมาะสมแล้ว กล่าวคือไม่เป็นระยะเวลาที่สั้นเกินไป และไม่ สร้างภาระให้แก่ลูกหนี้เกินสมควรด้วย

(3) ระยะเวลาการประมวลผลข้อมูลการผัดนัดข่า ะสินเชื่อส่วนบุคคล หรือข้อมูลการผัดนัดข่า ะสินเชื่อบัตรเครดิต

ถึงแม้จะเป็นการผัดนัดข่า ะหนี้เช่นเดียวกับกรณีข้างต้น แต่คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิตได้มีกาฆ่า หนดระยะเวลาใน การประมวลผลข้อมูลของการผัดนัดข่า ะสินเชื่อส่วนบุคคล หรือ ข้อมูลการผัดนัดข่า ะสินเชื่อบัตรเครดิตไว้แตกต่างออกไป โดยที่ ในเบื้องต้นนั้นไม่มีการแยกประเภทหนี้เช่นนี้แต่อย่างใด จนกระทั่งมี การแก้ไขพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต ครั้งที่สอง คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติได้มีการ อภิปรายเกี่ยวกับระยะเวลาในการเก็บข้อมูลของบริษัทข้อมูลเครดิต ในส่วนของการผัดนัดข่า ะหนี้ตามที่คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูล เครดิตประกาศกำหนดให้จัดเก็บได้เป็นระยะเวลาไม่เกิน 5 ปีโดย ไม่มีการแบ่งแยกประเภทหนี้ นั้น เป็นระยะเวลานานเกินไป และ ขอให้คณะกรรมการพิจารณาทบทวนอายุการจัดเก็บข้อมูลในส่วน

ดังกล่าวให้จัดเก็บได้ไม่เกิน 3 ปี⁷⁰ ประเด็นในกรณีนี้คือความเหมาะสมของระยะเวลาดังกล่าวนั้น

จากการพิจารณาบทพวณดังกล่าว จึงได้มีการออกประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต เรื่องห้ามประมวลผลข้อมูลที่มีอายุข้อมูลเกินกว่าที่กำหนด ลงวันที่ 11 มกราคม 2549 ได้กำหนดให้ข้อมูลการผิดนัดชำระสินเชื่อส่วนบุคคล หรือข้อมูลการผิดนัดชำระสินเชื่อบัตรเครดิต ให้เก็บข้อมูลในระบบเพื่อการประมวลผลข้อมูลได้ไม่เกิน 3 ปีนับจากวันที่บริษัทได้รับรายงานข้อมูลการผิดนัดชำระหนี้จากสมาชิก โดยที่ยังคงระยะเวลาในการประมวลผลข้อมูลการผิดนัดชำระหนี้อื่นไว้ 5 ปีเช่นเดิม

และต่อมาในวันที่ 18 มิถุนายน 2550 บริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด ได้จัดให้มีการประชุมในหัวข้อเรื่อง “การจัดเก็บข้อมูลเครดิต และการแก้ไขพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต” และได้มีการเสนอให้มีการพิจารณาลดระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูลเครดิตลงเหลือ 2 ปี ซึ่งในประเด็นนี้มีการพิจารณาแล้วเห็นว่า ควรให้กำหนดระยะเวลาจัดเก็บ 3 ปีตามที่กำหนดไว้เดิม เนื่องจากจะเป็นผลดีต่อลูกค้าที่มีประวัติการชำระหนี้ที่ดี และเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมเพียงพอต่อการวิเคราะห์สินเชื่อของสถาบันการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้สถาบันการเงินมีข้อมูลเกี่ยวกับสถานะทางการเงินและประวัติการชำระหนี้ของลูกค้าอย่างเพียงพอเพื่อป้องกันมิให้เกิดหนี้ที่ไม่ก่อรายได้เพิ่มมากขึ้น อันจะทำให้เกิดปัญหาต่อระบบสถาบันการเงิน และระบบเศรษฐกิจโดยรวม⁷¹

วิเคราะห์ปัญหา

การกำหนดระยะเวลาการประมวลผลหนี้ที่เกิดจากสินเชื่อส่วนบุคคล และหนี้สินเชื่อบัตรเครดิตต่างจากกรณีอื่น กล่าวคือมีระยะเวลาล้นกว่า 2 ปีนั้น อาจจะเป็นไปเพื่อคุ้มครองลูกหนี้ที่เกิดหนี้ในลักษณะดังกล่าว ซึ่งมีเป็นจำนวนมากในประเทศไทย แต่ถ้าหากพิจารณาถึงกฎหมาย FCRA ของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วนั้น จะ

⁷⁰ รายงานการประชุมคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต ครั้งที่ 2/2548 วันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2548

⁷¹ รายงานการประชุมคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต ครั้งที่ 2/2550 วันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2550

เห็นได้ว่าไม่มีกาทำ หนดไว้แตกต่างกันในลักษณะเช่นเดียวกับ ประเทศไทยแต่อย่างใด ซึ่งในเรื่องนี้มีความเห็นว่ถึงแม้การ กำหนดระยะเวลาที่มีความแตกต่างกันนี้ ควรเป็นไปตามสภาพ เศรษฐกิจ และสถานการณ์ทางการเงินของแต่ละประเทศก็ตาม แต่ กาทำ หนดระยะเวลาโดยไม่แบ่งแยกประเภทนี้นั้นจะเป็นการช่วย ส่งเสริมให้ลูกหนี้ระมัดระวังใ้ ะหนักยิ่งขึ้น และเสริมสร้าง วินัยทางการเงินที่ดีให้แก่ลูกหนี้ อีกทั้งยังช่วยให้สมาชิกที่ใช้ รายงานข้อมูลเครดิตของลูกหนี้ในการพิจารณาสินเชื่อ ได้ทราบถึง ข้อมูลประวัติการชำระหนี้ที่เพียงพอ และช่วยในการตัดสินใจได้ อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วย

3. ประเด็นปัญหาการใช้สิทธิของเจ้าของข้อมูล

พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545 ได้กำหนดสิทธิของเจ้าของข้อมูลไว้หลายประการ แต่ก็เห็นได้ จากข้อมูลทางสถิติว่ามีการใช้สิทธิเป็นค่า นวนไม่มากนัก แม้จะมี จำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปีก็ตาม⁷² ซึ่งในหัวข้อนี้จะทำ การพิจารณาถึง ขั้นตอนการใช้สิทธิต่างๆ ของเจ้าของข้อมูล รวมไปถึงประสิทธิภาพ และความเหมาะสมของขั้นตอนดังกล่าวนั้น

3.1 หลักการของกฎหมายในเรื่องการใช้สิทธิของเจ้าของ ข้อมูล

พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545 ได้มีการวางหลักการเพื่อคุ้มครองสิทธิของลูกหนี้ผู้เป็นเจ้าของ ข้อมูลไว้ ในมาตรา 25 กล่าวคือเจ้าของข้อมูลมีสิทธิดังต่อไปนี้

1. สิทธิที่จะรับรู้ว่บริษัทข้อมูลเครดิตเก็บรักษาข้อมูลใด ของตน
2. สิทธิที่จะตรวจสอบข้อมูลของตน
3. สิทธิที่จะขอแก้ไขข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง
4. สิทธิที่จะโต้แย้งเมื่อทราบว่ข้อมูลของตนไม่ถูกต้อง

⁷² รายงานการประชุมคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต ครั้งที่1/2551 วันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ.2551

5. สิทธิที่จะได้รับแจ้งผลการตรวจสอบข้อมูลของตน ภายในระยะเวลาที่กำหนด

6. สิทธิที่จะได้รับทราบเหตุแห่งการปฏิเสธคำขอสินเชื่อ หรือบริการจากสถาบันการเงิน ในกรณีที่สถาบันการเงินใช้ข้อมูลของบริษัทข้อมูลเครดิตมาเป็นเหตุแห่งการปฏิเสธคำขอสินเชื่อหรือบริการ

7. สิทธิที่จะอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ ตามมาตรา 27

โดยที่รายละเอียดในแต่ละประเด็นนั้น จะทำการอธิบายต่อไปด้านล่างนี้

กำหนดสิทธิของเจ้าของข้อมูลไว้ข้างต้นนี้ ถือเป็นการให้ความคุ้มครองตามตัวบทของกฎหมาย แต่ในทางความเป็นจริงแล้วนั้น ยังจะต้องพิจารณาไปถึงผลบังคับ และมาตรการในการใช้สิทธิตามกฎหมายนี้ด้วยว่าเป็นการให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของข้อมูลซึ่งเป็นผู้บริโภคได้อย่างแท้จริงหรือไม่

3.2 ประเด็นปัญหาการใช้สิทธิของเจ้าของข้อมูล

เพื่อการศึกษาวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาที่เกิดจากการใช้สิทธิของเจ้าของข้อมูล การทำความเข้าใจถึงหลักการของกฎหมาย จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก แต่อีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากันนั้น ก็คือการศึกษาถึงขั้นตอนการใช้สิทธิต่างๆ ในทางปฏิบัติจริง ซึ่งจะช่วยให้เห็นถึงประสิทธิภาพของบทบัญญัติตามกฎหมาย และช่วยพัฒนาให้เกิดความคุ้มครองแก่เจ้าของข้อมูลอย่างแท้จริง โดยในหัวข้อนี้สามารถแบ่งประเด็นที่สำคัญได้ 4 ประเด็น ดังนี้

(1) การใช้สิทธิในการรับรู้ข้อมูลของตนที่ถูกจัดเก็บโดยบริษัทข้อมูลเครดิต

สิทธิในการรับรู้ข้อมูลของตนที่ถูกจัดเก็บโดยบริษัทข้อมูลเครดิตตามมาตรา 25 นั้น สามารถพิจารณาได้ ดังนี้

สิทธิที่จะได้รับแจ้งจากสมาชิกเมื่อมีการส่งข้อมูลของตนไปยังบริษัทข้อมูลเครดิต

ตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545 ในมาตรา 18 เมื่อสมาชิกมีการส่งข้อมูลของลูกค้าของตนไปยังบริษัทข้อมูลเครดิต ก็จะต้องมีหน้าที่ในการแจ้งให้ลูกค้าดังกล่าว

ทราบเกี่ยวกับข้อมูลที่มีการส่งไปนั้นเป็นหนังสือ หรือวิธีอื่นที่ได้มีการตกลงกันภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ส่งข้อมูลแก่บริษัทข้อมูลเครดิต โดยในการแจ้งการส่งข้อมูลดังกล่าวนั้น อาจเป็นการแจ้งทางไปรษณีย์ หรือแจ้งทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) หรือวิธีการอื่นใดตามที่ได้มีการตกลงกับลูกค้าผู้เป็นเจ้าของข้อมูลก็ได้ และในกรณีของการแจ้งการส่งข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนของการประวัติการชำระสินเชื่อ และประวัติการชำระราคาสินค้าหรือบริการโดยบัตรเครดิต มีการกำหนดหน้าที่ให้สมาชิกปฏิบัติโดยเคร่งครัดว่าข้อมูลของลูกค้าในปีบัญชีใดที่สมาชิกส่งให้บริษัทข้อมูลเครดิต สมาชิกต้องแจ้งให้ลูกค้าทราบในปีบัญชีนั้น หรือไม่เกินกว่าสามสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีนั้น โดยอาจแจ้งทุกครั้งที่มีการส่งข้อมูล หรือแจ้งรวบรวมแจ้งคราวเดียวกันก็ได้ โดยในกรณีที่สมาชิกไม่อาจแจ้งให้ลูกค้าทราบได้ภายในสามสิบวันตามที่กำหนดดังกล่าว ก็อาจขอขยายเวลาต่อคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิตได้อีกไม่เกินสิบห้าวัน พร้อมทั้งชี้แจงเหตุผลหรือแสดงสาเหตุประกอบคำ ขอยขยายระยะเวลาอย่างชัดเจน⁷³ ซึ่งการกำหนดหน้าที่ดังกล่าวแก่สมาชิกถือเป็นการคุ้มครองสิทธิในการรับทราบข้อมูลของตนที่ถูกจัดเก็บโดยบริษัทข้อมูลเครดิต อีกทั้งยังช่วยให้ข้อมูลเครดิตมีความถูกต้องสมบูรณ์ในอีกทางหนึ่งด้วย เนื่องจากการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลนั้นผู้ที่สามารถทำได้ดีที่สุดก็คือเจ้าของข้อมูลนั่นเอง การแจ้งการส่งข้อมูลดังกล่าวจึงส่งผลไปถึงเรื่องความถูกต้องของข้อมูล และการใช้สิทธิในการขอแก้ไข หรือโต้แย้งข้อมูลที่ไม่ถูกต้องซึ่งจะอธิบายต่อไปอีกด้วย

สิทธิที่จะขอตรวจสอบข้อมูลของตน

พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545 มาตรา 26 กำหนดให้เจ้าของข้อมูลสามารถใช้สิทธิในการขอตรวจสอบข้อมูลของตน โดยสามารถขอตรวจสอบได้ทั้งที่บริษัทข้อมูลเครดิต และที่สมาชิก โดยให้บริษัทข้อมูลเครดิต หรือสมาชิกพิจารณาคำ ขอบของเจ้าของข้อมูลและดำเนินการตรวจสอบข้อมูลโดยเร็ว และต้องแจ้งผลการตรวจสอบให้เจ้าของข้อมูลทราบ

⁷³ ประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขสำหรับสมาชิกในการแจ้งการส่งข้อมูลให้แก่บริษัทข้อมูลเครดิตให้ลูกค้าทราบ

ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับความขอ โดยเจ้าของข้อมูลอาจต้องเสียค่าธรรมเนียมในการขอตรวจสอบข้อมูล ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด แต่ไม่เกินสองร้อยบาท

มีข้อสังเกตว่า พระราชบัญญัตินี้ไม่ได้กำหนดให้บริษัท ข้อมูลเครดิตหรือสมาชิกต้องให้สำเนารายงานข้อมูลเครดิตแก่เจ้าของข้อมูล เพียงแต่ได้กำหนดให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิตรวจสอบข้อมูลของตน และบริษัทข้อมูลเครดิตหรือสมาชิกต้องแจ้งผลการตรวจสอบให้แก่เจ้าของข้อมูลเท่านั้น ซึ่งบริษัทข้อมูลเครดิตหรือสมาชิกอาจเปิดเผยในลักษณะของการให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลที่จัดเก็บโดยไม่ล่า เป็นต้องให้สำเนารายงานข้อมูลเครดิตแก่เจ้าของข้อมูล แต่ในทางปฏิบัติแล้ว เมื่อเจ้าของข้อมูลใช้สิทธิขอตรวจสอบข้อมูลของตน บริษัทข้อมูลเครดิตจะรายงานผลให้เจ้าของข้อมูลทราบ โดยจะจัดส่งรายงานข้อมูลเครดิตนั้นให้แก่เจ้าของข้อมูลด้วย

และการที่เจ้าของข้อมูลสามารถใช้สิทธิขอตรวจสอบข้อมูลได้ทั้งที่บริษัทข้อมูลเครดิตและสมาชิก ซึ่งมีผู้ให้ความเห็นว่ากำหนดให้สมาชิกเปิดรับบริการให้เจ้าของข้อมูลตรวจสอบข้อมูลเครดิตได้ อาจเป็นการให้บริการที่ซ้อนทับกับบริษัทข้อมูลเครดิตนั้น⁷⁴ ในประเด็นนี้หากมองถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายจะเห็นได้ว่า มุ่งคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูล โดยให้ความสะดวกแก่เจ้าของข้อมูลที่จะสามารถขอตรวจสอบข้อมูลของตนได้ทั้งที่บริษัทข้อมูลเครดิตและสมาชิก อีกทั้งยังเป็นตามหลักการพิจารณาถึงการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตอย่างเป็นเครือข่าย ซึ่งเจ้าของข้อมูลย่อมมีนิติสัมพันธ์กับสมาชิกอยู่ก่อนแล้ว ต่างจากบริษัทข้อมูลเครดิตที่เจ้าของข้อมูลไม่เคยมีความสัมพันธ์กันอยู่ก่อน ดังนั้น การกำหนดสิทธิในการตรวจสอบข้อมูลเครดิตของตนกับสมาชิกได้นั้น จึงเป็นไปตามหลักการเพื่อให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของข้อมูลมากยิ่งขึ้นนั่นเอง อีกทั้งถึงแม้ว่าสมาชิกจะเปิดให้บริการให้เจ้าของข้อมูลขอตรวจสอบข้อมูลเช่นเดียวกับบริษัทข้อมูลเครดิต ก็ไม่น่าจะมีปัญหาในทางปฏิบัติเพราะถึงอย่างไร สมาชิกก็ต้องเสียค่าเรียกดูข้อมูลให้แก่บริษัทข้อมูลเครดิต ในการตรวจสอบข้อมูลให้แก่

74

สุดธนา พันธุ์ธีรานุรักษ์, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่1*, น.117

เจ้าของข้อมูล และจึงจะไปเก็บค่าธรรมเนียมในการขอตรวจสอบข้อมูลเครดิตจากเจ้าของข้อมูลอีกทีหนึ่ง

วิเคราะห์ปัญหา

ในการวิเคราะห์ถึงปัญหาจากการใช้สิทธิขอตรวจสอบข้อมูลนี้ จึงสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็น คือ

(1) การใช้สิทธิขอตรวจสอบข้อมูลต่อบริษัทข้อมูลเครดิต

ตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545 มาตรา 25 เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองและให้ความเป็นธรรมแก่เจ้าของข้อมูล เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะตรวจสอบข้อมูลของตน โดยบริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัดได้กำหนดวิธีการและขั้นตอนไว้ดังนี้

1. เจ้าของข้อมูลกรอก แบบคำ ขอตรวจสอบข้อมูลเครดิต และยื่นแบบฟอร์มพร้อมแนบหลักฐานประกอบคำ ขอ ณ ที่ทำการของบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติ (ส่วนบริหารข้อมูลเครดิต) พร้อมหลักฐานประกอบคำ ขอ ดังนี้

กรณีบุคคลธรรมดา

- (1) บัตรประจำ ตัวประชาชนตัวจริง หรือบัตรประจำ ตัวบุคคลต่างด้าวตัวจริง หรือหนังสือเดินทางฉบับตัวจริงมาแสดง
- (2) หลักฐานการเปลี่ยนแปลงชื่อ(ถ้ามี)

กรณีที่มีการมอำนานา

- (1) หนังสือมอำนานาจากบุคคลธรรมดา
- (2) สำเนาบัตรประจำ ตัวประชาชนของผู้มอำนานา พร้อมลงนามรับรองสำเนาถูกต้อง พร้อมทั้งบัตรประจำ ตัวประชาชนตัวจริงมาแสดง
- (3) สำเนาบัตรประจำ ตัวประชาชนของผู้รับมอำนานา พร้อมลงนามรับรองสำเนาถูกต้อง พร้อมทั้งบัตรประจำ ตัวประชาชนตัวจริงมาแสดง

กรณีนิติบุคคล

- (1) สำเนาหนังสือรับรองของนิติบุคคล ที่รับรองไว้ไม่เกิน 3 เดือน พร้อมรับรองสำเนาถูกต้องโดยกรรมการผู้มีอำนาจ พร้อมประทับตราบริษัท (ถ้ามี)
- (2) สำเนาบัตรประจำ ตัวประชาชนของกรรมการผู้มีอำนาจ พร้อม

รับรองสำเนาถูกต้อง

กรณีที่มีการมอบอำนาจ

- (1) หนังสือมอบอำนาจนิติบุคคล
- (2) สำเนาหนังสือรับรองของนิติบุคคล ที่รับรองไว้ไม่เกิน 3 เดือน พร้อมลงนามรับรองสำเนาถูกต้องโดย กรรมการผู้มีอำนาจ พร้อมประทับตราสำคัญบริษัท (ถ้ามี)
- (3) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของกรรมการผู้มีอำนาจทุกคน พร้อมลงนามรับรองสำเนาถูกต้อง
- (4) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้รับมอบอำนาจ และลงนามรับรองสำเนาถูกต้อง พร้อมทั้งนำบัตรประจำตัวประชาชนตัวจริงมาแสดง

2. ยื่นเอกสารในข้อ 1 แลชำระค่าธรรมเนียมในการตรวจสอบข้อมูลเครดิตต่อเจ้าหน้าที่ของบริษัท 100 บาท

3. เจ้าของข้อมูลสามารถขอรับรายงานภายในวันยื่นคำขอ หรือยื่นความจำนงให้จัดส่งรายงานทางไปรษณีย์ลงทะเบียน

นอกจากนั้น บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด ยังได้มีบริการตรวจสอบข้อมูลเครดิตทางไปรษณีย์ เพื่อเพิ่มช่องทางให้ท่านเจ้าของข้อมูลประเภทนิติบุคคลได้รับทราบข้อมูลเครดิตของตนเอง โดยทางบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาตินั้นมีบริการให้เจ้าของข้อมูลเฉพาะที่เป็นนิติบุคคลเท่านั้น สามารถยื่นคำขอตรวจสอบข้อมูลเครดิตได้ทางไปรษณีย์ โดยบริษัทจะจัดส่งรายงานข้อมูลเครดิตให้ทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตามที่อยู่ระบุไว้ในหนังสือรับรองของนิติบุคคลนั้นเท่านั้น โดยได้มีกาทำหนดวิธีการและขั้นตอนไว้ดังนี้

1. นิติบุคคลกรอกรายละเอียด แบบคำขอตรวจสอบข้อมูลเครดิตนิติบุคคล พร้อมลงนามโดยกรรมการผู้มีอำนาจ และประทับตราบริษัท (ถ้ามี) และแนบหลักฐานประกอบ ดังนี้
 - (1) สำเนาหนังสือรับรองของนิติบุคคล อายุไม่เกิน 3 เดือน พร้อมลงนามรับรองโดยกรรมการผู้มีอำนาจ และประทับตราบริษัท (ถ้ามี)
 - (2) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของกรรมการผู้มีอำนาจลงนามพร้อมรับรองสำเนาถูกต้อง

2. ชำระค่าบริการตรวจสอบข้อมูลเครดิต เป็นแคชเชียร์เช็ค (Cashier Cheque) ส่งจ่าย บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด ตามอัตราค่าบริการตามที่ได้เลือกในแบบคำขอตรวจสอบ

ข อ มู ล เ ค ร ดิ ต ด ัง นี

แบบที่ 1 รายงานข้อมูลเครดิต 1 ฉบับ ครั้งเดียว อัตราค่าบริการ 220 บาท (รวมค่าจัดส่งไปรษณีย์จำนวน 20 บาทแล้ว)

แบบที่ 2 รายงานข้อมูลเครดิต 2 ฉบับ รายครึ่งปี อัตราค่าบริการ 400 บาท ฟรี ค่าจัดส่งไปรษณีย์

แบบที่ 3 รายงานข้อมูลเครดิต 4 ฉบับ รายไตรมาส อัตราค่าบริการ 700 บาท ฟรีค่าจัดส่งไปรษณีย์

แบบที่ 4 รายงานข้อมูลเครดิต 6 ฉบับ ราย 2 เดือน อัตราค่าบริการ 950 บาท ฟรีค่าจัดส่งไปรษณีย์

3. จัดส่งเอกสารหลักฐานตามข้อ 1-2 ทางไปรษณีย์ลงทะเบียน จ่าหน้าถึงบริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ

4. บริษัทจะส่งรายงานข้อมูลเครดิต ให้กรรมการผู้จัดการ ตามที่อยู่ระบุไว้ในหนังสือรับรองของนิติบุคคลเท่านั้น

จะเห็นได้ว่าการตรวจสอบข้อมูลที่บริษัทข้อมูลเครดิตนั้น จะสามารถทำได้ทั้งเจ้าของข้อมูลที่เป็นบุคคลธรรมดา และเจ้าของข้อมูลที่เป็นนิติบุคคล และยังสามารถมอบอำนาจให้บุคคลอื่นเป็นผู้ดำเนินการแทนได้ โดยต้องจัดให้มีหลักฐานตามที่กำหนดไว้เสียค่าธรรมเนียม 100 บาท และนอกจากการให้บริการของบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติดังกล่าวแล้ว ยังได้มีการให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคไว้ในเว็บไซต์ และยังมีศูนย์ให้บริการช่วยเหลือทางโทรศัพท์ ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลในเรื่องของสิทธิของผู้บริโภคเพื่อประโยชน์ในการใช้สิทธิต่างๆ ตามกฎหมายของตนเอง

ส่วนในการให้บริการตรวจสอบข้อมูลเครดิตทางไปรษณีย์ นั้นถ้า กัดไว้เฉพาะเจ้าของข้อมูลที่เป็นนิติบุคคล ซึ่งมีวิธีการในการคุ้มครองข้อมูลโดยการส่งไปยังที่อยู่จดทะเบียนของนิติบุคคลนั้นๆ การให้บริการดังกล่าวนี้จึงไม่เหมาะสมที่จะใช้กับเจ้าของข้อมูลที่เป็นบุคคลธรรมดา กล่าวคือ ในกรณีของบุคคลธรรมดานั้นเจ้าของข้อมูล หรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจแทนนั้นมีสิทธิของตรวจสอบข้อมูลได้ ซึ่งจะต้องมีการยื่นหลักฐานเพื่อพิสูจน์ตัวตนต่างๆ ทั้งตัวจริงและสำเนา ดังนั้น วิธีการจัดส่งทางไปรษณีย์ซึ่งไม่สามารถมีการตรวจสอบหลักฐานดังกล่าวได้อย่างสมบูรณ์และอาจเกิดปัญหาการแอบอ้างโดยผู้ที่ไม่มียา นาจตามกฎหมาย จึงไม่ควรมีการให้บริการแก่เจ้าของข้อมูลที่เป็นบุคคลธรรมดาด้วยดังที่บริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติดำเนินการอยู่นั้นจึงเหมาะสมแล้ว

มีข้อสังเกตว่า ในปัจจุบันยังไม่มีทำให้สิทธิแก่เจ้าของข้อมูลที่จะได้รับรายงานข้อมูลเครดิตของตนเองโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายปีละหนึ่งฉบับ ดังเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่าตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของสมาชิกที่จะต้องแจ้งการส่งข้อมูลไปยังบริษัทข้อมูลเครดิตให้เจ้าของข้อมูลทราบอยู่แล้วตามมาตรา 18 ที่ได้กล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิแก่เจ้าของข้อมูลอย่างเพียงพอแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องกำหนดให้ได้รับข้อมูลเครดิตโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายอีก แตกต่างจากในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ไม่มีกำหนดหน้าที่ดังกล่าว การให้เจ้าของข้อมูลได้รับ Consumer report ของตนปีละหนึ่งครั้งจึงเป็นวิธีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และเป็นการคุ้มครองสิทธิที่เหมาะสมตามลักษณะของการประกอบธุรกิจของประเทศแล้ว

(2) การใช้สิทธิขอตรวจสอบข้อมูลต่อสมาชิก

ในปัจจุบันการใช้สิทธิดังกล่าวนี้สามารถใช้ได้เฉพาะกรณีของการตรวจสอบข้อมูลเครดิตบุคคลธรรมดาเท่านั้น และกรทำได้ ณ ธนาคารนครหลวงไทย โดยการให้บริการยื่นคำขอตรวจสอบข้อมูลเครดิตผ่านสาขาธนาคารนครหลวงไทยทุกแห่งทั่วประเทศนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชน โดยเฉพาะที่อยู่ในภูมิภาคสามารถที่จะตรวจสอบความถูกต้องของประวัติธุรกรรมสินเชื่อของตนเองได้ โดยบริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัดได้กำหนดวิธีการ และขั้นตอนไว้ดังนี้

1. เจ้าของข้อมูลบุคคลธรรมดา กรอกแบบคำขอตรวจสอบข้อมูลเครดิตที่ธนาคาร หรือขอแบบฟอร์มจากเจ้าหน้าที่ธนาคารนครหลวงไทยสาขาที่ท่านติดต่อและลงลายมือชื่อให้ครบถ้วน พร้อมหลักฐานประกอบคำขอ ดังนี้

กรณีบุคคลสัญชาติไทย

- (1) บัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรอื่นที่หน่วยงานราชการออกให้ที่แสดงเลขที่บัตรประจำตัวประชาชน (ตัวจริง)
- (2) สำเนาหลักฐานการเปลี่ยนชื่อนามสกุล (ถ้ามี)

กรณีบุคคลต่างด้าว

- (1) หนังสือเดินทาง หรือใบสำคัญถิ่นที่อยู่ (ตัวจริง)
- (2) สำเนาหลักฐานการเปลี่ยนชื่อนามสกุล (ถ้ามี)

2. ยื่นเอกสารในข้อ 1 และชำระค่าธรรมเนียมในการตรวจสอบข้อมูลเครดิตต่อเจ้าหน้าที่ธนาคารจำนวน 120 บาท

3. ธนาคารจะออกหลักฐานการรับชำระค่าธรรมเนียมและค่าจัดส่งเอกสารให้แก่ท่านเก็บไว้เป็นหลักฐาน

4. บริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จะจัดส่งรายงานข้อมูลเครดิตให้แก่ท่านภายใน 1 สัปดาห์นับจากวันที่ยื่นคำขอที่ธนาคาร จะเห็นได้ว่า ธนาคารจะทำหน้าที่เป็นเพียงตัวแทนบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด ในการรับคำขอตรวจสอบและรับชำระค่าตรวจสอบ ซึ่งจะให้บริการเฉพาะเจ้าของข้อมูลที่เป็นบุคคลดังที่กล่าวข้างต้นและต้องมายื่นขอตรวจสอบด้วยตนเองเท่านั้น โดยบริษัทจะเป็นผู้ตรวจสอบข้อมูลและจัดส่งรายงานข้อมูลเครดิตทางไปรษณีย์ลงทะเบียนภายใน 1 สัปดาห์นับจากวันที่ได้ยื่นคำขอที่ธนาคาร

หากพิจารณาในแง่ของการให้ความคุ้มครองสิทธิแก่เจ้าของข้อมูลแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าการขอตรวจสอบข้อมูลเครดิตนั้นสามารถกระทำได้โดยสะดวกและไม่มีข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่ กล่าวคือสามารถทำการตรวจสอบได้ที่ธนาคารนครหลวงไทยทุกสาขาทั่วประเทศ โดยที่มีคำเป็นต้องกระทำต่อบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติ ซึ่งตั้งอยู่ ณ กรุงเทพมหานครเท่านั้น แต่ถ้าพิจารณาในประเด็นของภาพรวมของการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตที่มีลักษณะเป็นเครือข่ายแล้ว จะเห็นได้ว่ากรณีการขอตรวจสอบข้อมูลของเจ้าของข้อมูลกับสมาชิกนั้นยังเป็นเพียงแค่การให้ธนาคารนครหลวงไทยทำหน้าที่เป็นตัวแทนบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด ในการรับคำขอตรวจสอบและรับชำระค่าตรวจสอบเท่านั้น ซึ่งจะกระทำได้เฉพาะกับธนาคารนครหลวงไทยเท่านั้น จึงยังไม่เป็นไปตามหลักการให้ความคุ้มครองเจ้าของข้อมูลอย่างแท้จริง เป็นเพียงการอำนวยความสะดวกแก่เจ้าของข้อมูลที่มีได้ อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น กล่าวคือยังมิได้เป็นการให้สิทธิแก่เจ้าของข้อมูลที่จะขอตรวจสอบข้อมูลกับสมาชิกที่ตนมีนิติสัมพันธ์ด้วยนั่นเอง ซึ่งถ้าหากมีกำหนดดังกล่าวก็จะส่งผลเป็นการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูลมากยิ่งขึ้น แต่ก็จะเป็นการกำหนดหน้าที่เพิ่มให้แก่สมาชิก ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการทำ เน้นการตามปกติของสมาชิกซึ่งก็ได้แก่สถาบันการเงินต่างๆ ตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตนี้ได้ เพื่อพิจารณาในประเด็นดังกล่าวจึง

ควรมีการชี้แจง หน้าระหว่างประโยชน์ของการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูล และภาระหน้าที่ที่เพิ่มมากขึ้นของสมาชิกด้วยนั่นเอง

(2) การใช้สิทธิขอแก้ไขข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง

พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตกำหนดให้เจ้าของข้อมูลสามารถใช้สิทธิในการขอแก้ไขข้อมูลของตน ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา 26 เช่นเดียวกับสิทธิในการขอตรวจสอบข้อมูล โดยกำหนดให้เจ้าของข้อมูลสามารถขอแก้ไขต่อบริษัทข้อมูลเครดิตหรือสมาชิก โดยบริษัทข้อมูลเครดิต หรือสมาชิกต้องพิจารณาคำขอของเจ้าของข้อมูลโดยเร็ว และแจ้งผลการแก้ไขข้อมูลพร้อมทั้งเหตุผลให้เจ้าของข้อมูลทราบภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับคำขอ และในกรณีที่บริษัทข้อมูลเครดิตหรือสมาชิกเห็นว่าข้อมูลนั้นไม่ถูกต้อง บริษัทข้อมูลเครดิตหรือสมาชิกต้องแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องโดยเร็ว รวมทั้งต้องแจ้งข้อมูลที่ได้แก้ไขแล้วให้แก่แหล่งข้อมูลสมาชิก หรือผู้ใช้บริการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นได้นำไปแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องต่อไปด้วย

จึงเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545 ให้สิทธิเจ้าของข้อมูลที่จะขอแก้ไขข้อมูลเครดิต โดยขอต่อบริษัทข้อมูลเครดิต หรือสมาชิกก็ได้ หากเจ้าของข้อมูลใช้สิทธิขอแก้ไขข้อมูลต่อบริษัทข้อมูลเครดิต บริษัทข้อมูลเครดิตก็จะตรวจสอบว่าข้อมูลที่ไม่ถูกต้องนั้น เป็นข้อมูลที่มาจากสมาชิกรายใด และบริษัทข้อมูลเครดิตจึงแจ้งให้สมาชิกรายนั้นดำเนินการตรวจสอบและแก้ไข โดยมาตรา 19 (3) กำหนดว่า ในกรณีที่สมาชิกได้รับรายงานจากบริษัทข้อมูลเครดิตว่าเจ้าของข้อมูลเห็นว่าข้อมูลที่ตนมีอยู่นั้นไม่ถูกต้อง ให้สมาชิกดำเนินการ ดังต่อไปนี้

- 1) ตรวจสอบข้อเท็จจริงตามที่คำขอแก้ไข
- 2) รายงานผลการตรวจสอบให้บริษัทข้อมูลเครดิตทราบโดยเร็ว
- 3) หากข้อมูลนั้นไม่สมบูรณ์หรือไม่ถูกต้อง ให้สมาชิกแก้ไขให้ถูกต้อง และรายงานข้อมูลที่ถูกต้องให้บริษัทข้อมูลเครดิตทุกแห่งที่รับข้อมูลจากตนทราบ
- 4) การพิจารณาคำขอแก้ไขนี้ ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับคำขอแก้ไขจากเจ้าของข้อมูล ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่งข้อมูลเพิ่มเติมภายในระยะเวลา 30 วัน ให้

ขยายระยะเวลาให้บริษัทข้อมูลเครดิตเพื่อพิจารณาได้อีกไม่เกินครั้งละ 30 วันนับแต่วันที่ได้รับข้อมูลครั้งสุดท้าย

5) ในระหว่างที่สมาชิกพิจารณาคำขอแก้ไขนั้น ให้บริษัทข้อมูลเครดิตจัดเก็บข้อมูลซึ่งเป็นคำขอแก้ไขนั้นไว้ในระบบของเจ้าของข้อมูลด้วย

กาทำ หนดวิธีการในการแก้ไขข้อมูลนี้ กฎหมายไม่ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของบริษัทข้อมูลเครดิตที่จะต้องเป็นผู้ดำเนินการดังกล่าว เนื่องจากบริษัทข้อมูลเครดิตไม่สามารถที่จะรู้ถึงความถูกต้องของข้อมูลประวัติสินเชื่อได้ บริษัทข้อมูลเครดิตจึงมีหน้าที่เพียงติดตามว่าข้อมูลมาจากแหล่งใดเท่านั้น ส่วนความถูกต้องของข้อมูลเป็นหน้าที่ของสมาชิก ดังนั้น พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545 จึงกำหนดให้เจ้าของข้อมูลสามารถใช้สิทธิขอแก้ไขข้อมูลได้ทั้งที่บริษัทข้อมูลเครดิตและสมาชิก และหากเจ้าของข้อมูลใช้สิทธิขอแก้ไขต่อบริษัทข้อมูลเครดิต บริษัทข้อมูลเครดิตจึงจะตรวจสอบว่าข้อมูลนั้นมาจากสมาชิกรายใดและแจ้งการขอแก้ไขนั้นให้สมาชิกรายนั้นทราบ เพื่อให้สมาชิกดำเนินการแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องต่อไป

สำหรับขั้นตอนการยื่นขอแก้ไขข้อมูลนั้นเมื่อเจ้าของข้อมูลตรวจสอบข้อมูลเครดิตของตนเองแล้ว พบว่าข้อมูลไม่ถูกต้อง จะต้องนำ เอกสารหลักฐานมาแสดงตนด้วยตนเอง พร้อมหลักฐานอื่นเพื่อแจ้งความประสงค์ขอแก้ไขหรือโต้แย้งข้อมูลเครดิตต่อเจ้าหน้าที่ส่วนบริหารข้อมูลผู้บริโภค ณ ที่ทำการบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. เจ้าของข้อมูลกรอกแบบคำขอแก้ไขข้อมูลเครดิต โดยแจ้งรายละเอียดของข้อมูลเครดิตที่ท่านต้องการแก้ไขจากรายงานข้อมูลเครดิตของบริษัท และแนบหลักฐานและเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

กรณีบุคคลธรรมดา

- (1) สำเนารายงานข้อมูลเครดิตฉบับที่ต้องการแก้ไขหรือโต้แย้ง
- (2) บัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรอื่นที่หน่วยงานราชการออกให้ หรือหนังสือเดินทาง (กรณีที่เป็นชาวต่างชาติ) พร้อมสำเนารับรองความถูกต้อง 1 ชุด
- (3) หลักฐานประกอบอื่น (ถ้ามี)

กรณีนิติบุคคล

- (1) สำเนารายงานข้อมูลเครดิตฉบับที่ต้องการแก้ไขหรือโต้แย้ง
- (2) สำเนาหนังสือรับรองบริษัท / ห้างหุ้นส่วน ที่มีอายุไม่เกิน 3 เดือน และให้กรรมการผู้มีอำนาจลงรับรองความถูกต้องพร้อมประทับตราของบริษัท
- (3) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของกรรมการผู้มีอำนาจ พร้อมรับรองความถูกต้อง 1 ชุด
- (4) หลักฐานประกอบอื่น (ถ้ามี)

2. เจ้าหน้าที่บริษัท ตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารหลักฐาน และทำการบันทึกข้อโต้แย้งของเจ้าของข้อมูลไว้ในระบบข้อมูลของบริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด

3. เจ้าหน้าที่บริษัทจะประสานงานกับสถาบันการเงินสมาชิกที่เป็นผู้นำ ส่งข้อมูลดังกล่าวให้ตรวจสอบข้อเท็จจริง ตามที่เจ้าของข้อมูลขอให้แก้ไข หรือโต้แย้งข้อมูล

กรณีที่สถาบันการเงินสมาชิกพบว่าข้อมูลไม่ถูกต้องตามที่ได้รับการโต้แย้ง บริษัทจะแจ้งผลการตรวจสอบหรือแก้ไขข้อมูลให้เจ้าของข้อมูลทราบภายใน 30 วัน และยกเลิกการบันทึกข้อโต้แย้งของบริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ ออกจากระบบ

กรณีสถาบันการเงินสมาชิกแจ้งและยืนยันข้อมูลที่น่า สงสัยถูกต้อง บริษัทจะบันทึกผลการตรวจสอบในระบบเป็น "สมาชิกยืนยัน ข้อมูลถูกต้องตามที่ได้นำ ส่งให้ NCB (บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ)" และแจ้งทำ หนังสือแจ้งเจ้าของข้อมูลให้รับทราบถึงผลการดำเนินการ ภายใน 30 วัน

4. เมื่อเจ้าของข้อมูลได้รับผลการดำเนินการแล้ว

4.1 ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลยอมรับผลการแจ้งจากบริษัท บริษัทจะทำการยกเลิกการบันทึกข้อโต้แย้งออกจากระบบข้อมูล

4.2 ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลไม่ยอมรับผลการแจ้งจากบริษัท และยืนยันข้อโต้แย้งเกี่ยวกับความถูกต้องของข้อมูล ซึ่งไม่สามารถหาข้อยุติได้ ให้บริษัทข้อมูลเครดิตบันทึกข้อโต้แย้งไว้ในระบบ

วิ เ ค ร า ะ ห์ ป ญ ห า

เมื่อพิจารณาถึงกฎหมายที่ใช้ควบคุมการประกอบธุรกิจ ข้อมูลเครดิตในประเทศสหรัฐอเมริกา จะพบว่ามีการกำหนดหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องและขั้นตอนในการตรวจสอบความถูกต้อง

และการขอแก้ไขข้อมูลไว้ โดยให้ลูกค้าผู้เป็นเจ้าของข้อมูลยื่นคำร้องขอแก้ไขข้อมูลต่อบริษัทข้อมูลเครดิต (CRA) และ บริษัทข้อมูลเครดิตต้องสอบสวนคำร้องขอแก้ไขภายใน 30 วัน โดยบริษัทข้อมูลเครดิต มีหน้าที่ต้องแจ้งถึงการโต้แย้งดังกล่าวให้ผู้รายงานข้อมูลแก่บริษัทข้อมูลเครดิตทราบ ผู้รายงานข้อมูลมีหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องพร้อมทั้งแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้อง และรายงานกลับไปยังบริษัทข้อมูลเครดิต หากปรากฏว่าข้อมูลดังกล่าวไม่ถูกต้องและได้ทำการแก้ไขแล้ว ต้องแจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเกี่ยวกับการแก้ไขข้อมูลด้วย และบริษัทข้อมูลเครดิตต้องแจ้งผลการแก้ไขข้อมูลแก่ลูกค้า โดยของส่งสำเนารายงานข้อมูลที่ได้แก้ไขแล้วให้แก่ลูกค้าด้วย และหากลูกค้าร้องขอ บริษัทข้อมูลเครดิตต้องแจ้งการแก้ไขดังกล่าวไปยังผู้ที่ใช้ข้อมูลก่อนหน้านี้ด้วย ในกรณีที่ไม่มี การแก้ไขใดๆ ลูกค้าอาจเขียนคำโต้แย้งของตนความยาวไม่เกิน 100 คำ โดยบริษัทข้อมูลเครดิตต้องแนบคำโต้แย้งของลูกค้าลงในแฟ้มข้อมูลของลูกค้าในระบบข้อมูลด้วย⁷⁵

และในประเทศอังกฤษ กำหนดให้ลูกค้ายื่นคำร้องขอแก้ไขข้อมูลต่อบริษัทข้อมูลเครดิต (CRA) และบริษัทข้อมูลเครดิตต้องสอบสวนและให้คำตอบแก่ลูกค้าภายใน 28 วัน ว่าบริษัทข้อมูลเครดิตได้ดำเนินการลบข้อมูล หรือแก้ไขข้อมูล หรือไม่ดำเนินการใดๆ หากบริษัทข้อมูลเครดิตได้แก้ไขข้อมูล ต้องส่งสำเนารายงานข้อมูลที่ได้แก้ไขนั้นให้ลูกค้าด้วย และหากลูกค้าไม่พอใจการแก้ไขนั้น หรือบริษัทข้อมูลเครดิตไม่ดำเนินการใดๆ ลูกค้ามีสิทธิที่จะทำคำโต้แย้งของตนความยาวไม่เกิน 200 คำ เพื่อให้บริษัทข้อมูลเครดิตแนบไว้ในแฟ้มข้อมูลของตนในระบบข้อมูลด้วย หากบริษัทข้อมูลเครดิตไม่แนบข้อโต้แย้งของลูกค้า ซึ่งอาจเห็นว่าคำโต้แย้งของลูกค้าเป็นการไม่เหมาะสม ทั้งบริษัทข้อมูลเครดิต และลูกค้าสามารถที่จะเสนอต่อองค์กรที่มีอำนาจวินิจฉัยเพื่อวินิจฉัยต่อไปได้⁷⁶

จะเห็นได้ว่าเพื่อให้การให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของข้อมูลเป็นไปได้อย่างเต็มที่มากยิ่งขึ้นนั้น จึงควรมีกาหนดให้บริษัทข้อมูลเครดิตส่งสำเนารายงานข้อมูลที่ได้มีการแก้ไขแล้วนั้นให้แก่

⁷⁵ Fair Credit Reporting Act, section 611

⁷⁶ Consumer Credit Act 1974, section 159

เจ้าของข้อมูลด้วย เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง เช่นเดียวกับแนวทางปฏิบัติของประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ อีกทั้งยังควำาหนดให้เจ้าของข้อมูลสามารถร้องขอให้บริษัทข้อมูลเครดิตแจ้งการแก้ไขดังกล่าวไปยังผู้ที่ใช้ข้อมูลก่อนหน้านี้ด้วย เพื่อให้ผู้ที่ใช้ข้อมูลนั้นทราบถึงการเปลี่ยนแปลงแก้ไข และให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่ต้องการให้ผู้ใช้อข้อมูลได้รับข้อมูลของลูกหนี้ที่ถูกต้องในการพิจารณาสินเชื่อ อีกทั้งยังไม่เป็นกาำาหนดหน้าที่แก่บริษัทข้อมูลเครดิตจนมากเกินไปอีกด้วย

(3) การใช้สิทธิโต้แย้งข้อมูลของตนที่ไม่ถูกต้อง

ในกรณีที่มีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับความถูกต้องของข้อมูล และไม่สามารถหาข้อยุติได้ มาตรา 27 ได้กำหนดวิธีการไว้ ดังนี้

หากเป็นข้อโต้แย้งระหว่างเจ้าของข้อมูลกับบริษัทข้อมูลเครดิต ให้บริษัทข้อมูลเครดิตบันทึกข้อโต้แย้งพร้อมหลักฐานประกอบของเจ้าของข้อมูลไว้ในระบบข้อมูลของเจ้าของข้อมูล และในการจัดทำรายงานข้อมูลเพื่อให้บริการแก่สมาชิกหรือผู้ให้บริการก็ต้องระบุในรายงาน ดังกล่าวด้วยว่ามีข้อโต้แย้งของเจ้าของข้อมูลในเรื่องใดบ้าง ในการนี้ เจ้าของข้อมูลอาจอุทธรณ์ข้อโต้แย้งนั้นต่อคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดได้

หากเป็นข้อโต้แย้งระหว่างสถาบันการเงิน สมาชิก หรือผู้ให้บริการ กับบริษัทข้อมูลเครดิต หรือกับเจ้าของข้อมูล ให้บริษัทข้อมูลเครดิต สถาบันการเงิน สมาชิก หรือผู้ให้บริการบันทึกข้อโต้แย้งนั้นไว้ในระบบข้อมูลของเจ้าของข้อมูลนั้น พร้อมกับแจ้งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบด้วยในการนี้ เจ้าของข้อมูลอาจอุทธรณ์ข้อโต้แย้งนั้นต่อคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดได้

กรณีที่มีข้อโต้แย้งระหว่างเจ้าของข้อมูลกับบริษัทข้อมูลเครดิต กฎหมายกำหนดให้บริษัทข้อมูลเครดิตบันทึกข้อโต้แย้งของเจ้าของข้อมูลไว้ในระบบข้อมูล และต้องระบุในรายงานข้อมูลเครดิตว่ามีข้อโต้แย้งด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ที่ใช้ข้อมูลเครดิตนั้นต่อไปทราบเรื่องการโต้แย้งนี้ และพิจารณาข้อเท็จจริงได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

และในการบันทึกข้อโต้แย้งของเจ้าของข้อมูลไว้ในระบบข้อมูลนั้น มาตรา 19 (4) ได้กำหนดเกี่ยวกับกรณีที่มีการโต้แย้งข้อมูลและไม่อาจหาข้อยุติได้โดยให้เป็นหน้าที่ของสมาชิกที่จะต้องดำเนินการรายงานบริษัทข้อมูลเครดิต เพื่อให้บริษัทข้อมูลเครดิต

บันทึกเป็นข้อโต้แย้งในระบบข้อมูลของเจ้าของข้อมูลด้วย นอกจากนี้ ตามประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการบันทึกข้อโต้แย้งระหว่างสมาชิกและเจ้าของข้อมูล ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ยังได้กำหนดให้เมื่อเกิดกรณีที่มีการโต้แย้งข้อมูลระหว่างสมาชิกและเจ้าของข้อมูล และไม่อาจหาข้อยุติได้ ให้สมาชิกดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) แจ้งความคืบหน้ารวมทั้งชี้แจงขั้นตอนการดำเนินการต่อไปให้เจ้าของข้อมูลทราบภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้รับข้อโต้แย้งจากเจ้าของข้อมูล

(2) รายงานบริษัทข้อมูลเครดิตภายในสิบวันนับแต่วันที่ ได้รับข้อโต้แย้งจากเจ้าของข้อมูลเพื่อบันทึกเป็นข้อโต้แย้งในระบบข้อมูลของเจ้าของข้อมูล

(3) จัดทำ บันทึกสรุปข้อเท็จจริงของข้อโต้แย้งเพื่อประกอบการบันทึกให้ครบถ้วน

(4) แจ้งพร้อมแนบเอกสารหลักฐานประกอบข้อเท็จจริง ให้เจ้าของข้อมูลทราบเกี่ยวกับรายละเอียดที่สมาชิกรายงานบริษัท ข้อมูลเครดิต รวมถึงการแจ้งสิทธิและวิธีการยื่นอุทธรณ์บันทึกข้อโต้แย้ง ทั้งนี้ ให้แจ้งเป็นหนังสือ หรือจดหมายลงทะเบียนตอบรับไปยัง ภูมิลำเนา หรือสถานที่ติดต่อของเจ้าของข้อมูลภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รายงานบริษัทข้อมูลเครดิต

และเมื่อสมาชิกได้ดำเนินการตามที่กำหนดข้างต้นแล้ว ให้บริษัทข้อมูลเครดิตบันทึกสรุปข้อโต้แย้ง ภายในสิบวันนับแต่วันที่ ได้รับรายงานจากสมาชิก ผู้ใช้บริการ หรือเจ้าของข้อมูล ทั้งนี้ บริษัทข้อมูลเครดิตแสดงบันทึกสรุปข้อโต้แย้งในระบบข้อมูลของเจ้าของข้อมูล โดยบันทึกสรุปข้อโต้แย้งดังกล่าวต้องมีสาระสำคัญอย่างน้อย ได้แก่ ประเด็นโต้แย้ง และเหตุผลที่เป็นข้อโต้แย้ง พร้อมวันที่บันทึกข้อโต้แย้ง และต้องแสดงบันทึกสรุปข้อโต้แย้งให้เห็นโดยง่าย

วิเคราะห์ปัญหา

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า กรณีที่มีข้อโต้แย้งและไม่สามารถหาข้อยุติได้นั้น มาตรา 27 ได้แบ่งการโต้แย้งออกเป็น

1) การโต้แย้งระหว่างเจ้าของข้อมูลกับบริษัทข้อมูลเครดิต ตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 27 วรรคหนึ่ง

2) กรณีที่มีข้อโต้แย้งระหว่างสถาบันการเงิน สมาชิก หรือ ผู้ใช้บริการ กับบริษัทข้อมูลเครดิต หรือ

3) ข้อโต้แย้งระหว่างสถาบันการเงิน สมาชิก หรือ ผู้ใช้บริการ กับเจ้าของข้อมูล ตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 27 วรรคสอง ให้บริษัทข้อมูลเครดิต สถาบันการเงิน สมาชิก หรือ ผู้ใช้บริการ บันทึกข้อโต้แย้งไว้ในระบบข้อมูลของเจ้าของข้อมูล

กรณีนี้อาจทำให้เกิดความเข้าใจที่สับสนได้เนื่องจากในทางปฏิบัติ หากจะเกิดข้อโต้แย้งในเรื่องความถูกต้องของข้อมูล ก็ น่าจะเป็นข้อโต้แย้งระหว่างเจ้าของข้อมูลกับบริษัทข้อมูลเครดิต หรือเจ้าของข้อมูลกับสถาบันการเงินที่เป็นสมาชิกผู้ให้ข้อมูลเท่านั้น กรณีไม่น่าจะเกิดข้อโต้แย้งระหว่างสถาบันการเงิน สมาชิก หรือ ผู้ใช้บริการ กับบริษัทข้อมูลเครดิต หรือข้อโต้แย้งระหว่างสถาบันการเงิน สมาชิกที่ไม่ได้เป็นผู้ส่งข้อมูลที่โต้แย้ง หรือผู้ให้บริการ กับเจ้าของข้อมูลได้ นอกจากจะเป็นข้อโต้แย้งระหว่างเจ้าของข้อมูล กับสถาบันการเงินที่เป็นสมาชิกที่ส่งข้อมูลที่มีการโต้แย้งนั้นให้แก่บริษัทข้อมูลเครดิตเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ให้บริการเป็นเพียงผู้ที่ใช้ข้อมูล ไม่ได้เป็นผู้ให้ข้อมูล ฉะนั้น จึงไม่น่าจะเกิดข้อโต้แย้งในเรื่องความถูกต้องของข้อมูลได้

อีกทั้งกฎหมายกำหนดให้บริษัทข้อมูลเครดิต สถาบันการเงิน สมาชิก หรือ ผู้ใช้บริการบันทึกข้อโต้แย้งนั้นไว้ในระบบข้อมูลของเจ้าของข้อมูล พร้อมแจ้งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบ ซึ่งอาจมีข้อขัดข้องในทางปฏิบัติ เนื่องจากสถาบันการเงิน สมาชิก หรือ ผู้ใช้บริการไม่สามารถที่จะบันทึกข้อโต้แย้งไว้ในระบบข้อมูลของเจ้าของข้อมูลได้ เพราะมีเพียงบริษัทข้อมูลเครดิตเท่านั้นที่จะสามารถเข้าไปกรณำ การใดๆ กับระบบข้อมูลของเจ้าของข้อมูลได้ เนื่องจากระบบข้อมูลดังกล่าวอยู่ในความควบคุมดูแลของบริษัทข้อมูลเครดิต จึงเป็นหน้าที่ของบริษัทข้อมูลเครดิตที่จะบันทึกข้อโต้แย้งใดๆ ไว้ในระบบข้อมูลของเจ้าของข้อมูล นอกจากกรณีที่ได้กำหนดไว้ใน มาตรา 19 (4) ที่กำหนดเกี่ยวกับกรณีที่มีการโต้แย้งความถูกต้องของข้อมูลและไม่อาจหาข้อยุติได้ โดยให้สมาชิกที่เป็นผู้ส่งข้อมูลที่มีการโต้แย้งนั้นรายงานต่อบริษัทข้อมูลเครดิต เพื่อให้บริษัทข้อมูลเครดิตบันทึกเป็นข้อโต้แย้งในระบบข้อมูลของเจ้าของข้อมูล ส่วนกรณีสถาบันการเงินหรือสมาชิกรายอื่นที่ไม่ได้เป็นผู้ส่งข้อมูลที่ถูกโต้แย้งให้แก่บริษัทข้อมูลเครดิต และผู้ให้บริการ

ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการโต้แย้งความถูกต้องของข้อมูล ไม่สามารถที่จะบันทึกข้อโต้แย้งไว้ในระบบข้อมูลของเจ้าของข้อมูลได้ และกฎหมายก็ไม่ได้กำหนดให้สถาบันการเงินหรือสมาชิกรายอื่นที่ไม่ได้เป็นผู้ส่งข้อมูล หรือผู้ใช้บริการรายงานข้อโต้แย้งให้บริษัทข้อมูลเครดิต เพื่อให้บริษัทข้อมูลเครดิตบันทึกไว้ในระบบข้อมูลของเจ้าของข้อมูล อย่างเช่นกรณีที่กำหนดไว้ในมาตรา 19 (4) กรณีที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างกว้างเช่นนี้ จึงอาจเป็นการบัญญัติเพื่อให้ครอบคลุมไว้เท่านั้น

(4) การใช้สิทธิอุทธรณ์ข้อโต้แย้ง ตามมาตรา 27

ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้นว่าเมื่อมีข้อโต้แย้งของเจ้าของข้อมูลและไม่สามารถหาข้อยุติได้ จะต้องมีการบันทึกข้อโต้แย้งนั้นไว้ในรายงานข้อมูลเครดิตของเจ้าของข้อมูลด้วย และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูลอย่างเต็มที่ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545 ยังได้กำหนดสิทธิให้เจ้าของข้อมูลสามารถอุทธรณ์ข้อโต้แย้งนั้นต่อคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิตได้อีกด้วย ตามมาตรา 27 ซึ่งในประเด็นนี้ถ้าหากพิจารณาถึงการร่างพระราชบัญญัตินี้แล้วจะเห็นได้ว่า ร่างฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา กำหนดให้เจ้าของข้อมูลสามารถนำ เรื่องข้อโต้แย้งนี้ฟ้องเป็นคดีต่อศาลได้ ซึ่งในขั้นตอนมาได้แก้ไขให้ยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิตเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดแทนการฟ้องคดีต่อศาลเช่นในปัจจุบันนี้เอง จะเห็นได้ว่ากำหนดหน้าที่ให้คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิตเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดแทนที่การนำ เรื่องขึ้นสู่ศาลโดยทันทีนั้นเป็นประโยชน์ในแง่ความสะดวกรวดเร็วในการพิจารณา และลดขั้นตอนรวมไปถึงค่าใช้จ่ายถ้าหากมีการนำ คดีขึ้นสู่ศาล อีกทั้งประเด็นในเรื่องความถูกต้องของข้อมูลนี้เป็นปัจจัยสำคัญของการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต กำหนด เน้นการอุทธรณ์ข้อโต้แย้งของเจ้าของข้อมูลจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอนการไต่สวนการไต่สวนด้วย จึงจะทำให้การใช้สิทธิดังกล่าวของเจ้าของข้อมูลนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง

แต่หลังจากมีการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้แล้ว แม้จะมีกรณีที่เจ้าของข้อมูลดำเนินการใช้สิทธิอุทธรณ์ข้อโต้แย้งตามมาตรา 27 นี้ก็ตาม แต่ก็ไม่มีประกาศของคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิตกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการใช้สิทธิอุทธรณ์ข้อโต้

แย้งนั้นไว้อย่างชัดเจน ทำให้ยังขาดมาตรการทางกฎหมายที่แน่นอนในการใช้สิทธิของเจ้าของข้อมูล จนกระทั่งเมื่อมีประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการอุทธรณ์ข้อโต้แย้งตามมาตรา 27 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 จึงได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวไว้เป็นครั้งแรกภายหลังจากที่พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตมีผลบังคับใช้แล้วถึง 4 ปี

ประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิตดังกล่าวนี้ได้กำหนดให้เจ้าของข้อมูลสามารถยื่นอุทธรณ์ข้อโต้แย้งได้ในกรณีที่เห็นว่าบริษัทข้อมูลเครดิต สมาชิก หรือผู้ใช้บริการบันทึกข้อโต้แย้งไว้ไม่ถูกต้องตามข้อเท็จจริงตามหลักฐานที่ปรากฏ โดยคำอุทธรณ์นั้นต้องทำเป็นหนังสือ พร้อมทั้งลงลายมือชื่อของผู้อุทธรณ์ และจะต้องระบุถึง

- (1) เรื่องอันเป็นเหตุให้ต้องอุทธรณ์
- (2) เหตุผลที่เป็นข้อโต้แย้ง และ
- (3) ข้อชี้แจงของบริษัทข้อมูลเครดิต และสมาชิก

พร้อมทั้งแนบเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอุทธรณ์ โดยเจ้าของข้อมูลยื่นอุทธรณ์เป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต โดยส่งไปที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเลขที่ 273 ถนนสามเสน เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

นอกจากนั้นยังได้กำหนดให้บริษัทข้อมูลเครดิต สมาชิก หรือผู้ใช้บริการ แจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบถึงสิทธิ และวิธีการยื่นอุทธรณ์การบันทึกข้อโต้แย้งเป็นหนังสือ หรือจดหมายลงทะเบียนตอบรับไปยังภูมิลำเนา หรือสถานที่ติดต่อของเจ้าของข้อมูล และให้เจ้าของข้อมูลยื่นอุทธรณ์ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่เจ้าของข้อมูลได้รับแจ้งสิทธิจนถึงวันที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้รับคำอุทธรณ์ดังกล่าว

วิเคราะห์ปัญหา

การกำหนดหน้าที่ให้บริษัทข้อมูลเครดิต สมาชิก หรือผู้ใช้บริการแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบถึงสิทธิ และวิธีการยื่นอุทธรณ์การบันทึกข้อโต้แย้งนั้นนอกจากจะเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูล ยังถือเป็นจุดเริ่มต้นระยะเวลาของการยื่นอุทธรณ์ดัง

กล่าวด้วย โดยกาทำ หนดระยะเวลาการอุทธรณ์ข้อโต้แย้งภายใน หกสิบวันนับแต่วันที่เจ้าของข้อมูลได้รับแจ้งสิทธิ ทำให้มีอายุความ การใช้สิทธิของเจ้าของข้อมูลเกิดขึ้นตามประกาศฉบับนี้ จากเดิมที่ไม่มีกาทำ หนดระยะเวลาไว้ แต่ถ้าพิจารณาถึงระยะเวลาตามที่ กำหนด คือหกสิบวันนั้น ก็ถือว่าเป็นระยะเวลาที่เพียงพอที่เจ้าของ ข้อมูลจะจัดเตรียมหนังสืออุทธรณ์ ระบุถึงเรื่องอันเป็นเหตุให้ต้อง อุทธรณ์ เหตุผลที่เป็นข้อโต้แย้ง และข้อชี้แจงของบริษัทข้อมูล เครดิต และสมาชิก ซึ่งเป็นเอกสารที่เจ้าของข้อมูลนั้นมียู่ในความ ครอบครองอยู่แล้วจากกาทำ เนินการโต้แย้งความถูกต้องของ ข้อมูลนั่นเอง

และเมื่อพิจารณาถึงขั้นตอนการยื่นอุทธรณ์ตามที่ประกาศ คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิตทำ หนดนั้นจะเห็นได้ว่าการ กำหนดระยะเวลาที่คณะกรรมการจะต้องทำ เนินการพิจารณาข้อ อุทธรณ์โต้แย้งให้เสร็จสิ้นไว้ด้วย ซึ่งในประเด็นนี้ ถ้าหากมีการ กำหนดระยะเวลาการพิจารณาดังกล่าวไว้จะมีผลเป็นการคุ้มครอง สิทธิของเจ้าของข้อมูลมากยิ่งขึ้น เพื่อให้กระบวนการขั้นตอนนั้น แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่แน่นอน อีกทั้งควรมีกาทำ หนดขั้นตอน กาทำ เนินการต่อไปในกรณีที่เจ้าของข้อมูลไม่พอใจกับคำ ตัดสิน อุทธรณ์ของคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิตอีกด้วย อาทิ กาทำ เรื่องไปศาลภายในระยะเวลาที่กำหนด เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังได้มีกาทำ หนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนมาตรา 27 นี้ไว้ด้วย คือต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสนบาท และปรับ อีกไม่เกินวันละหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่กระทำ การฝ่าฝืนนั้น หรือ จนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง ตามมาตรา 56

กาทำ เนินการในประเด็นดังกล่าวตามกฎหมายต่าง ประเทศนั้น มีกาทำ หนดที่แตกต่างกันออกไป โดยที่ประเทศ สหรัฐอเมริกา ตาม The Fair Credit Reporting Act นั้นไม่มีการ กำหนดให้เจ้าของข้อมูลสามารถอุทธรณ์โต้แย้งความถูกต้องของ ข้อมูลไปยังองค์กรที่มีหน้าที่ทำ กับดูแลตามกฎหมาย ซึ่งได้แก่ The Federal Trade commission (FTC) ได้ ซึ่งเป็นประเด็นที่แตกต่าง จากประเทศไทย กล่าวคือ FTC ไม่ได้เป็นองค์กรที่ถูกตั้งขึ้นเพื่อ ปฏิบัติหน้าที่ตาม FCRA โดยเฉพาะ แต่เป็นองค์กรที่มีอำนาจในตัว เองในการสอดส่องดูแลผู้บริโภคอยู่แล้ว โดยที่ FTC เป็นองค์กรที่ ทำหน้าที่สอดส่องดูแลผู้บริโภคเพื่อป้องกันการฉ้อโกง หลอกลวง

หรือการกระทำที่ไม่เป็นธรรมในทางธุรกิจ และจัดหาข้อมูลเพื่อช่วยเหลือผู้บริโภคเพื่อยับยั้งหรือหลีกเลี่ยงการกระทำดังกล่าว⁷⁷

แม้จะไม่มีอำนาจในการพิจารณาข้ออุทธรณ์ของเจ้าของข้อมูล แต่ FTC มีอำนาจในกาทำเนินคดีกับบุคคลใดๆ ที่ฝ่าฝืนข้อกำหนดที่กำหนดไว้ใน FCRA เพื่อเรียกร้องค่าปรับ โดยฟ้องต่อ District Court ของสหรัฐอเมริกา ในกรณีนี้ บุคคลเช่นนั้นจะต้องชดใช้เงินสำหรับค่าปรับไม่เกินกว่า 2,500 เหรียญสหรัฐ ต่อหนึ่งความผิด ในการพิจารณาคำนวนค่าปรับนี้ ศาลอาจพิจารณาจากระดับความผิด ประวัติการกระทำผิด ความสามารถในการชำระเงิน ผลกระทบต่อความสามารถในกาทำเนินธุรกิจต่อไป และกรณีอื่นๆ ที่จำเป็น

ส่วนในประเทศอังกฤษนั้น Data Protection Act กำหนดให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจสั่งการ ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรตามคำร้องขอของเจ้าของข้อมูลว่าข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนนั้นมีความผิดพลาด ศาลอาจสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูล (Data Controller) ทำการแก้ไข แยก ลบ หรือทำลายข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าของข้อมูลที่มีความผิดพลาด รวมถึงการแสดงความคิดเห็นใดๆ โดยใช้พื้นฐานมาจากข้อมูลส่วนบุคคลที่ผิดพลาดนั้น⁷⁸ และในกรณีที่เจ้าของข้อมูลได้ร้องขอต่อศาลในกรณีที่ได้รับความเสียหายจากการที่ผู้ควบคุมข้อมูลฝ่าฝืนข้อกำหนดใดๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่กำหนดไว้ตามกฎหมายนี้ ซึ่งเจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะได้รับการชดใช้ค่าเสียหาย⁷⁹ และพฤติการณ์น่าเชื่อถือได้ว่ามีความเสี่ยงต่อการฝ่าฝืนข้อกำหนดใดๆ เกี่ยวกับข้อมูลเหล่านั้น ศาลก็อาจสั่งให้ทำการแก้ไข แยก ลบ หรือทำลายข้อมูลเหล่านั้นได้⁸⁰

นอกจากนั้น ในกรณีที่สามารถกระทำได้ ศาลอาจสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลแจ้งแก่บุคคลที่สามที่ได้รับการเปิดเผยข้อมูลจากผู้ควบคุมข้อมูล ถึงการแก้ไข แยก ลบ หรือทำลายข้อมูลนั้น การพิจารณาถึงความสามารถที่จะกระทำ ได้หรือไม่สำหรับการบอก

⁷⁷ www.ftc.gov/bcp/conline/edcams/fcra/index.html
(Jan 23, 2008)

⁷⁸ Data Protection Act 1998, Section 14 (1)

⁷⁹ Data Protection Act 1998, Section 13

⁸⁰ Data Protection Act 1998, Section 14 (4)

กล่าวนั้น ศาลจะพิจารณาจากจำนวนของบุคคลที่จะต้องได้รับการบอกกล่าว⁸¹

อนึ่ง ถ้าความไม่ถูกต้องของข้อมูลเป็นข้อมูลซึ่งผู้ควบคุมข้อมูลได้รับมาจากการบันทึกอย่างถูกต้องจากเจ้าของข้อมูลหรือจากบุคคลที่สาม ศาลอาจพิจารณาจากข้อจำกัดที่ได้กำหนดไว้ในการอธิบายความของหลักการคุ้มครองข้อมูลหลักการที่ 4 ที่ได้กำหนดไว้ใน Paragraph 7 ของ Part 2 ของ Schedule 1 ของกฎหมายนี้ คือ

(1) ผู้ควบคุมข้อมูลได้พิจารณาวัตถุประสงค์ของข้อมูลที่ได้รับมาและถูกประมวลผลต่อไป โดยได้ดำเนินการอย่างเพียงพอแล้วเพื่อให้แน่ใจถึงความถูกต้องของข้อมูล และ

(2) ถ้าเจ้าของข้อมูลได้บอกกล่าวแก่ผู้ควบคุมข้อมูลถึงความเห็นของเจ้าของข้อมูลว่าข้อมูลนั้นไม่ถูกต้อง หรือว่าข้อมูลนั้นแสดงถึงข้อเท็จจริงที่ไม่ถูกต้อง

ถ้าศาลพิจารณาว่ากรณีเป็นไปตามข้อจำกัดเหล่านี้แล้ว ศาลอาจเลือกที่จะสั่งให้มีการเพิ่มเติมข้อมูล โดยข้อความใดๆ ที่ศาลได้พิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงที่ถูกต้องแล้ว แต่ถ้าศาลเห็นว่ากรณีไม่เป็นไปตามบางส่วนหรือทั้งหมดของข้อจำกัดเหล่านั้น ศาลอาจมีคำสั่งเป็นอย่างอื่นตามที่เห็นสมควร⁸² อนึ่ง เจ้าของข้อมูลที่ได้รับ ความเสียหายหรือความทุกข์ยากซึ่งเป็นผลมาจากการประมวลผลข้อมูลที่ผิดพลาดของ Data Controller เจ้าของข้อมูลอาจร้องขอให้มีการชดเชยค่าเสียหายได้

ในประเด็นเรื่องการชดเชยค่าเสียหายตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545 นั้น ในมาตรา 62 ได้กำหนดไว้ว่า ในกรณีที่ปรากฏการกระทำ ความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และในคดีอาญานั้น ให้พนักงานอัยการมีอำนาจเรียกทรัพย์สิน หรือราคา หรือค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายแทนเจ้าของข้อมูลหรือผู้เสียหายที่แท้จริงได้ โดยให้นำ บทบัญญัติว่าด้วยการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

⁸¹ Data Protection Act 1998, Section 14 (5), (6)

⁸² Data Protection Act 1998, Section 14 (2)

มาบังคับใช้โดยอนุโลม และบทบัญญัติตามมาตรา 62 นี้ไม่เป็นการดัดสิทธิเจ้าของข้อมูลหรือผู้เสียหายที่แท้จริงในการใช้สิทธิหรือฟ้องร้องดำเนินการใดๆ ตามกฎหมายต่อผู้กระทำ ความผิดนั้น ซึ่งถึงแม้จะมีกำหนดในลักษณะดังกล่าว แต่จนถึงปัจจุบันนี้ ก็ยังไม่มีกรณีที่เจ้าของข้อมูลใช้สิทธิทางศาลเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายจากบริษัทข้อมูลเครดิตแต่อย่างใด

4. ประเด็นปัญหาการประมวลผลข้อมูลในเรื่องการจัดทำและเปิดเผยคะแนนเครดิต (Credit scoring)

คะแนนเครดิต เป็นเครื่องมือในการช่วยวิเคราะห์สินเชื่อของสถาบันการเงิน ทำให้การวิเคราะห์สินเชื่อมีการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดีขึ้น และมีมาตรฐานในการวิเคราะห์สินเชื่อ การจัดทำคะแนนเครดิตนั้นทำให้ทั้งผู้บริโภคและสถาบันการเงินผู้ให้สินเชื่อมีข้อมูลในการกำหนดและต่อรองอัตราค่าบริการและดอกเบี้ย ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงตามความเสี่ยง จึงเป็นการส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีวินัยทางการเงิน เนื่องจากมีแรงจูงใจจากอัตราดอกเบี้ยและเงื่อนไขที่ดีกว่าซึ่งอาจจะได้รับนั่นเอง ยิ่งไปกว่านั้น คะแนนเครดิตนอกจากจะทำให้การวิเคราะห์สินเชื่อมีการพิจารณาได้รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพตามภาวะวิสัยแล้ว ยังมีส่วนช่วยให้การอนุมัติสินเชื่อเกิดได้มากขึ้น และสร้างโอกาสในการเข้าถึงสินเชื่อของผู้บริโภคในทุกระดับรายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะช่วยให้ผู้มีรายได้น้อยได้รับโอกาสทางสินเชื่อมากยิ่งขึ้น และยังช่วยให้ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถเข้าถึงสินเชื่อได้มากขึ้น และมีความรวดเร็ว การจัดทำ คะแนนเครดิตโดยบริษัทข้อมูลเครดิตเป็นเรื่องใหม่ในประเทศไทย ซึ่งในหัวข้อนี้จะทำ การอธิบายถึงรูปแบบ และวิธีการทำ นวนคะแนนเครดิต รวมไปถึงแนวทางในการทำ กับดูแล เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้บริโภคมากที่สุดด้วย

4.1 หลักการของกฎหมายในเรื่องการประมวลผลข้อมูล

ตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่สาม พ.ศ.2551 นั้น ได้มีการแก้ไขนิยาม “การประมวลผลข้อมูล” โดยบัญญัติให้หมายความถึง การปฏิบัติ

การใดๆ กับข้อมูลไม่ว่าจะเป็นการเก็บรวบรวม การบันทึก การจัด เรียบเรียง การเก็บรักษา การแก้ไขเพิ่มเติม การนำกลับมา การใช้ การเปิดเผย การพิมพ์ การเข้าถึง การลบ หรือการทำลายข้อมูล รวมถึงการจัดทำและเปิดเผยคะแนนเครดิต และรายงานเชิงสถิติ

จึงจะเห็นได้ว่า ในเรื่องคะแนนเครดิตนี้ ตามพระราช บัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545 ก่อนที่จะมีการ แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่สาม เมื่อพ.ศ.2551 นั้นไม่ได้กำหนดถึงไว้แต่ อย่างไม่ใด โดยในขั้นตอนของการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติการ ประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตนั้น ได้มีการกำหนดหลักการและสาระ สำคัญของร่างพระราชบัญญัติว่า การเปิดเผยหรือขายข้อมูลเครดิต แก่สมาชิกหรือผู้ใช้บริการของบริษัทข้อมูลเครดิต เป็นเพียงข้อมูล ดิบที่มีได้มีการวิเคราะห์หรือสรุปหรือมีการจัดอันดับสินเชื่อหรือ เครดิตแต่อย่างใด⁸³ ดังนั้นหลังจากที่มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติ นี้เมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ.2546 บริษัทข้อมูลเครดิตจึงไม่สามารถ ให้บริการ credit scoring ได้ตามหลักการและสาระสำคัญของพระ ราชบัญญัติ เนื่องจากการทำ credit scoring นั้นเป็นการนำ ข้อมูล ของลูกหนี้มาวิเคราะห์นั่นเอง

ต่อมานั้น บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด ได้มีหนังสือ ถึงกระทรวงการคลัง ลงวันที่ 17 สิงหาคม 2550 ขอเสนอแก้ไขพระ ราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545 โดยให้ บริษัทข้อมูลเครดิตสามารถจัดทำ หรือให้บริการ credit scoring ได้ ซึ่งบริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัดมีความเห็นว่าการแก้ไขดัง กล่าวนั้นจะทำให้ผู้ขอสินเชื่อที่มีศักยภาพในกาชำระสินเชื่อได้รับ โอกาสเพิ่มขึ้น และส่งเสริมให้การให้สินเชื่อและกาทำ หนดอัตรา ดอกเบี้ยมีความสัมพันธ์กับความเสี่ยง ซึ่งจะส่งผลดีต่อการเจริญ เติบโตของเศรษฐกิจ

เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจ ข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545 ฉบับที่สาม พ.ศ.2551 ประกาศในราชกิจ จานุเบกษาเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2551 และมีผลบังคับใช้ใน

⁸³ เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการร่วมกันเพื่อ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต ครั้งที่3/2544 วันที่14 พฤศจิกายน พ.ศ.2544

วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2551 จึงได้มีกฤษฎีกาฯ หนดให้บริษัทข้อมูลเครดิตสามารถจัดทำ คะแนนเครดิตได้เป็นครั้งแรก ซึ่งการแก้ไขพระราชบัญญัติครั้งนี้ มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกฤษฎีกาฯ นวนคะแนนเครดิตสรุปได้คือ

1) นิยามคำว่า "ข้อมูล" ตามมาตรา 3

จากเดิม ในพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545

"ข้อมูล" หมายความว่า สิ่งที่สามารถให้ความหมายให้รู้เรื่องราวข้อเท็จจริงของข้อมูลเครดิตไม่ว่าการสื่อความหมายนั้นจะทำได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเอง หรือโดยผ่านวิธีการใดๆ และไม่ว่าจะได้จัดทำในรูปของเอกสาร แฟ้ม รายงาน หนังสือ แผนผัง แผนที่ ภาพวาด ภาพถ่ายฟิล์ม การบันทึกภาพหรือเสียง การบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือวิธีอื่นใดที่ทำให้สิ่งที่บันทึกไว้ปรากฏได้

แก้ไขเป็น "ข้อมูล" หมายความว่า สิ่งที่สามารถให้ความหมายให้รู้เรื่องราวข้อเท็จจริงของข้อมูลเครดิต หรือคะแนนเครดิต ไม่ว่าการสื่อความหมายนั้นจะทำได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเอง หรือโดยผ่านวิธีการใดๆ และไม่ว่าจะได้จัดทำ ในรูปของเอกสาร แฟ้ม รายงาน หนังสือ แผนผัง แผนที่ ภาพวาด ภาพถ่ายฟิล์ม การบันทึกภาพหรือเสียง การบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือวิธีอื่นใดที่ทำให้สิ่งที่บันทึกไว้ปรากฏได้

2) นิยามคำว่า "การประมวลผลข้อมูล" ตามมาตรา 3

จากเดิม ในพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545

"การประมวลผลข้อมูล" หมายความว่า การปฏิบัติการใดๆ กับข้อมูลไม่ว่าจะเป็นการเก็บรวบรวม การบันทึก การจัดเรียบเรียง การเก็บรักษา การแก้ไขเพิ่มเติม การนำกลับมา การใช้ การเปิดเผย การพิมพ์ การเข้าถึง การลบ หรือการทำลายข้อมูล

แก้ไขเป็น "การประมวลผลข้อมูล" หมายความว่า การปฏิบัติการใดๆ กับข้อมูลไม่ว่าจะเป็นการเก็บรวบรวม การบันทึก การจัดเรียบเรียง การเก็บรักษา การแก้ไขเพิ่มเติม การนำกลับมา การใช้ การเปิดเผย การพิมพ์ การเข้าถึง การลบ หรือการทำลายข้อมูล รวมถึงการจัดทำ และเปิดเผยคะแนนเครดิต และรายงานเชิงสถิติ

3) นิยามคำว่า "ธุรกิจข้อมูลเครดิต" ตามมาตรา 3

จากเดิม ในพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545

"ธุรกิจข้อมูลเครดิต" หมายความว่า กิจการเกี่ยวกับการควบคุมและหรือการประมวลผลข้อมูลเครดิตเพื่อให้ข้อมูลเครดิตแก่สมาชิกหรือผู้ใช้บริการ

แก้ไขเป็น "ธุรกิจข้อมูลเครดิต" หมายความว่า กิจการเกี่ยวกับการควบคุมหรือการประมวลผลข้อมูลเครดิตเพื่อให้ข้อมูลแก่สมาชิกหรือผู้ใช้บริการ

4) เพิ่มบทนิยามคำว่า "คะแนนเครดิต" ในมาตรา 3 คือ

"คะแนนเครดิต" หมายความว่า ตัวชี้วัดความน่าจะเป็นในกาชำระ ระคืนหนี้โดยใช้วิธีการทางสถิติในการประมวลผลข้อมูลโดยบริษัทข้อมูลเครดิต

โดยการแก้ไขกฎหมายในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับการบริการสินเชื่อที่สอดคล้องกับศักยภาพในกาชำระหนี้คืน ซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคงของระบบสถาบันการเงินและเป็นประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศนั่นเอง

4.2 ประเด็นปัญหาการประมวลผลข้อมูลในเรื่องการจัดทำและเปิดเผยคะแนนเครดิต (Credit scoring)

เนื่องจากเรื่องของกาทำ นวนคะแนนเครดิตนี้ เป็นเรื่องใหม่ทีเพิ่งมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายเป็นครั้งแรกในการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่สาม ในพ.ศ.2551 จึงอาจเกิดประเด็นปัญหาในทางปฏิบัติอยู่บ้าง ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

(1) รูปแบบ และวิธีการคำนวณคะแนนเครดิต

เพื่อที่จะทำ ความเข้าใจถึงรูปแบบและวิธีการทำ นวนคะแนนเครดิตนี้ จะทำ การอธิบายโดยอ้างอิงถึงกาทำ นวนคะแนนเครดิตในต่างประเทศ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในระดับสากล โดยในเบื้องต้นจะกล่าวถึงความเป็นมาของกาทำ นวนคะแนนเครดิต ซึ่งมีจุดเริ่มต้นในประเทศสหรัฐอเมริกาทีคะแนนเครดิตนั้นได้มีการใช้กันอย่างแพร่หลายโดยผู้ให้สินเชื่อเป็นระยะเวลาหลายทศวรรษแล้ว เมื่อสิ้นทศวรรษที่ 1970 ผู้ให้สินเชื่อรายใหญ่ส่วนมากล้วนมีการใช้สูตรกาทำ นวนคะแนนเครดิตในการตัดสินใจอนุมัติหรือปฏิเสธ

คำขอสินเชื่อ โดยที่การทำ นวนคะแนนเครดิตนั้นมีผู้ริเริ่มบุกเบิกคือ Bill Fair ซึ่งเป็นวิศวกร และ Earl Isaac ซึ่งเป็นนักคณิตศาสตร์ ทั้งสองเป็นผู้ก่อตั้งบริษัท Fair Isaac ขึ้นในปีค.ศ.1956 และได้ชักจูงให้ผู้ให้สินเชื่อเกิดความเชื่อว่าสูตรทางคณิตศาสตร์ซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับอารมณ์ หรืออคติของมนุษย์นี้ สามารถทำ หน้าที่ในการคาดคะเน การผิดนัดชำระหนี้ของผู้ขอสินเชื่อได้ดีกว่าเจ้าหน้าที่ผู้มีประสบการณ์ และยังเมื่อมีการใช้คอมพิวเตอร์ในการทำ นวนคะแนนเครดิต การตัดสินใจทางสินเชื่อก็มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น โดยใช้เวลาเพียงไม่กี่นาที แทนที่จะเป็นวันหรือเป็นสัปดาห์อย่างเช่นในอดีต

ในช่วงแรกนั้น แต่ละบริษัทจะมีรูปแบบการทำ นวนคะแนนเครดิตเป็นของตนเอง ซึ่งได้รับการออกแบบให้ตรงกับระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ และประเภทของบุคคลที่ต้องการดึงดูดมาเป็นลูกค้า ปัจจัยที่ใช้ในการทำ นวนคะแนนเครดิตจึงแตกต่างกันออกไป แต่โดยส่วนใหญ่แล้วมักมีการใช้ข้อมูลเกี่ยวกับรายรับของผู้ขอสินเชื่อ, อาชีพ, ระยะเวลาการทำงานกับนายจ้าง, ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในที่อยู่ และข้อมูลบางประเภทที่ปรากฏในรายงานข้อมูลเครดิต อาทิ ระยะเวลาการผิดนัดชำระหนี้ เป็นต้น โดยการทำ นวนคะแนนเครดิตนี้จะเกิดขึ้นอย่างไม่เปิดเผย และไม่เป็นที่รับทราบของผู้บริโภค ซึ่งจะเป็นที่เข้าใจของผู้เชี่ยวชาญว่า นวนไม่มากนักเท่านั้น

ค่าใช้จ่ายในการพัฒนาและติดตั้งรูปแบบการทำ นวนคะแนนเครดิตที่ได้รับการออกแบบโดยเฉพาะนั้นค่อนข้างสูงมาก และอาจต้องใช้เงินถึง 100,000 เหรียญสหรัฐ หรือใช้ระยะเวลามากถึง 12 เดือนในการริเริ่มระบบ นอกจากนั้น เจ้าหนี้อาจจะพบกับปัญหาการขาดแคลนฐานข้อมูลที่เพียงพอ เนื่องจากเหตุดังกล่าว จึงได้มีการหันมาใช้คะแนนเครดิตที่ใช้ฐานข้อมูลด้านสินเชื่อที่ใหญ่ที่สุด ซึ่งได้แก่ข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของบริษัทข้อมูลเครดิตขนาดใหญ่ คือบริษัท Equifax, Experian และ TransUnion บริษัท Fair Isaac ได้ทำ การพัฒนาระบบการทำ นวนคะแนนเครดิตที่ใช้ฐานข้อมูลจากบริษัทข้อมูลเครดิตเป็นครั้งแรกในช่วงกลางทศวรรษที่ 1980 และเป็นที่ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วในเวลาต่อมา

รูปแบบการทำ นวนคะแนนเครดิตดังกล่าวนี้ ทำการคำนวณโดยใช้ปัจจัยด้านพฤติกรรมของลูกหนี้เป็นค่า นวนนับล้านคน

แทนที่จะใช้ประสบการณ์ของผู้ให้สินเชื่อเฉพาะรายตามรูปแบบเดิม โดยที่รูปแบบกาทำ นวนคะแนนเครดิตจะมองหารูปแบบของ พฤติกรรมที่บ่งชี้ให้เห็นว่าลูกหนี้อาจผิดนัดชำระหนี้ และมองหารูปแบบที่บ่งชี้ให้เห็นว่าลูกหนี้จะชำระหนี้ตามที่ตกลงกัน รูปแบบการ คำนวณคะแนนเครดิตจะประเมินประวัติของผู้บริโภคในกาชำระหนี้, จำนวนและประเภทของบัญชีสินเชื่อ และปัจจัยด้านอื่นๆ ซึ่งรูปแบบ กาทำ นวนคะแนนเครดิตนี้มีประโยชน์มากไปกว่าการช่วยตัดสินใจ อนุมัติหรือปฏิเสธสินเชื่อเท่านั้น แต่ยังช่วยผู้ให้สินเชื่อบางราย ตัดสินใจรับลูกค้าที่มีความเสี่ยงสูง เพื่อเรียกอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นการชดเชยกับความเป็นไปได้ในการผิดนัดชำระหนี้ที่สูง นั้นเอง อีกทั้งยังมีการใช้คะแนนเครดิตเพื่อการเลือกहाลูกค้า โดยมีการ ยื่นขอเสนอให้กับผู้ที่มีแนวโน้มในกาชำระหนี้ที่ดีด้วย⁸⁴

เมื่อคะแนนเครดิตส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น จึง เกิดการตั้งคำถามจากผู้บริโภคเป็นล่ำ นวนมาถึงรายละเอียดของ กาทำ นวนคะแนนเครดิต แต่บริษัท Fair Isaac ซึ่งเป็นผู้นำ ใน ธุรกิจกาทำ นวนคะแนนเครดิตนั้นต้องการที่จะเก็บข้อมูลดังกล่าว ไว้เป็นความลับ เนื่องจากเกรงว่าผู้บริโภคจะไม่เข้าใจ หรืออาจจะมี การพยายามหาทางลวงระบบ กล่าวคือความสามารถในการคาดคะเนของรูปแบบกาทำ นวนคะแนนเครดิตอาจลดลงได้ ถ้าหากผู้ บริโภคเริ่มสนใจปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางอย่างของตนเพื่อเพิ่ม คะแนนเครดิต จนในต้นปีค.ศ.2000 หนึ่งในบริษัทที่ให้บริการกู้ยืม เงินทางอินเทอร์เน็ต ที่มีชื่อว่า E-Loan ได้เปิดโอกาสให้ผู้บริโภค ตรวจสอบคะแนนเครดิต FICO ของตนเองได้ ในระยะเวลาประมาณ หนึ่งเดือนนั้นผู้บริโภคสามารถดูคะแนนเครดิตของตนได้แบบ ออนไลน์ และรับทราบถึงข้อมูลพื้นฐานบางประการเกี่ยวกับความ หมายของคะแนนเครดิต มีผู้บริโภคประมาณ 25,000 คนที่ใช้ โอกาสจากการบริการโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายนั้นก่อนที่จะมีการระงับ การให้บริการ แต่จากกรณีดังกล่าวนี้ ทำให้ในเวลาสองเดือนต่อมา เริ่มมีการเรียกร้องให้เปิดเผยคะแนนเครดิตโดยผู้แทนผู้บริโภค และ มีการร่างกฎหมายในเรื่องดังกล่าว จนในที่สุดบริษัท Fair Isaac

⁸⁴ Elizabeth Mays, Credit scoring for risk managers : the handbook for lenders, (Mason, Ohio : Thomson/South-Western, 2004) p.41

ได้ยินยอมเปิดเผยปัจจัย 22 ประการที่มีผลกระทบต่อคะแนนเครดิตลงในเว็บไซต์ของตน ซึ่งปัจจัยเหล่านั้นสามารถจัดแบ่งได้เป็น 5 กลุ่ม ซึ่งจะมีการอธิบายเพิ่มเติมต่อไปในหัวข้อนี้ และในเวลาถัดมาไม่นาน บริษัท Fair Isaac ก็ได้ดำเนินการร่วมกับบริษัทข้อมูลเครดิต Equifax เพื่อให้บริการด้านข้อมูลคะแนนเครดิต โดยเรียกค่าบริการในอัตรา 12.95 เหรียญสหรัฐ ต่อมาในช่วงปลายปีค.ศ.2003 รัฐสภาได้มีการแก้ไข The Fair Credit Reporting Act เพื่อให้สิทธิแก่เจ้าของข้อมูลในการตรวจสอบคะแนนเครดิตของตนเองได้เป็นครั้งแรก⁸⁵

รูปแบบการคำนวณคะแนนเครดิต

ปัจจุบันนี้มีรูปแบบการทำ นวนคะแนนเครดิตมากกว่า 100 รูปแบบ โดยรูปแบบที่เป็นที่รู้จักมากที่สุด คือ FICO ซึ่งได้รับการออกแบบให้คาดคะเนถึงการผิดนัดชำระหนี้ของลูกค้า และระบบรูปแบบการทำ นวนคะแนนเครดิตต่างๆ นั้น ได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อ

(1) ตรวจสอบการฉ้อโกงในเอกสารการขอสินเชื่อ หรือ สัญญาประกันภัย

(2) คำนวณค่า ไรที่ผู้ออกบัตรเครดิตน่าจะได้รับจากแต่ละบัญชี

(3) คาดคะเนความเสี่ยงของการผิดนัดบางประเภท อาทิ การล้มละลาย

(4) คาดคะเนความเสี่ยงที่ผู้บริโภคจะผิดนัดในบัญชีบางประเภท อาทิ หนี้บ้าน, หนี้ค่าบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือหนี้ค่าบริการสาธารณูปโภคต่างๆ เป็นต้น

รูปแบบของกาทำ นวนคะแนนเครดิตเหล่านี้โดยส่วนมากได้รับการพัฒนาโดยบริษัทเดียวกันกับผู้สร้าง FICO ซึ่งได้แก่บริษัท Fair Isaac ซึ่งเป็นบริษัทผู้จัดทำ รูปแบบการทำ นวนคะแนนเครดิตให้บริษัทข้อมูลเครดิตขนาดใหญ่ทั้งสามบริษัทของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีการใช้ชื่อแตกต่างกันไป ดังนี้ Equifax ใช้รูปแบบ Beacon, Experian ใช้รูปแบบ The Experian/ Fair Isaac

⁸⁵ Liz Pulliam Weston, Your credit score : how to fix, improve, and protect the 3-digit number that shapes your financial future, (Upper Saddle River, N.J. : FT Press, 2007) p.8

Risk Model และ TransUnion ใช้รูปแบบ Empirica⁸⁶ นอกเหนือจากนี้ก็ยังมีรูปแบบการทำคะแนนเครดิตที่สร้างโดยบริษัทอื่นๆ หรือโดยบริษัทข้อมูลเครดิตเอง โดยที่รูปแบบการทำคะแนนเครดิตที่ส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคมากที่สุดนั้น ก็คือ FICO ซึ่งถูกใช้ในการตัดสินใจด้านสินเชื่อมากกว่าพันล้านครั้งในแต่ละปี รวมไปถึงร้อยละ 75 ของการประเมินการทำนองด้วย⁸⁷

วิธีการคำนวณคะแนนเครดิต

ในหัวข้อนี้จะทำการศึกษาถึงวิธีการทำคะแนนเครดิตของรูปแบบการทำนองที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง และเป็นที่ยอมรับมากที่สุด ซึ่งก็คือ FICO โดยในเบื้องต้นนั้นจะต้องทำความเข้าใจก่อนว่ารูปแบบการทำนองคะแนนเครดิตนี้ใช้สูตรที่มีหลายตัวแปร (multi-variate formulas) ซึ่งหมายความว่าคุณค่าของข้อมูลแต่ละรายการในรายงานข้อมูลเครดิตนั้นอาจจะขึ้นอยู่กับข้อมูลรายการอื่นๆ ด้วยนั่นเอง และปัจจัยต่างๆ ที่ใช้เป็นตัวแปรในการทำนองคะแนนเครดิตนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่ม ตามลำดับความสำคัญ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้ ได้แก่

1. ประวัติการชำระหนี้

ปัจจัยนี้นับเป็นร้อยละ 35 ของคะแนนเครดิตทั้งหมด เนื่องจากประวัติการชำระหนี้ที่แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบของลูกหนี้ในการใช้สินเชื่อ และแสดงให้เห็นถึงประวัติการผิดนัดชำระหนี้ หรือระยะเวลาที่มีการผิดนัด (ถ้าหากมี) ของลูกหนี้ด้วย ซึ่งในกรณีของข้อมูลด้านลบนี้ รูปแบบการทำนองคะแนนเครดิตให้ความสำคัญกับ 3 ปัจจัยคือ

1) เวลา แสดงให้เห็นถึงเวลาที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ ยิ่งการผิดนัดดังกล่าวเกิดขึ้นในอดีตนานเท่าใด ก็จะส่งผลกระทบต่อคะแนนเครดิตน้อยลงด้วยนั่นเอง

2) ความถี่ ลูกหนี้ที่มีการผิดนัดชำระหนี้บ่อยครั้ง ย่อมส่งผลกระทบต่อคะแนนเครดิตมากขึ้น

3) ความรุนแรง ในการทำนองคะแนนเครดิตนั้นมีการแบ่งระดับของความรุนแรงของการผิดนัดชำระหนี้ กล่าวคือการชำระหนี้

⁸⁶ Elizabeth Mays, *supra* note 84, p.32

⁸⁷ Liz Pulliam Weston, *supra* note 85, p.14

ล่าช้า 30 วันย่อมมีความรุนแรงน้อยกว่าการล่าช้าถึง 60 หรือ 120 วัน เป็นต้น

2. จำนวนเงินที่เป็นหนี้

ปัจจัยนี้ถือเป็นร้อยละ 30 ของคะแนนเครดิตทั้งหมด โดยพิจารณาถึงจำนวนหนี้ทั้งหมดในทุกบัญชี และจำนวนเงินที่เป็นหนี้ในบัญชีแต่ละประเภท อาทิ บัญชีบัตรเครดิต บัญชีหนี้ล่าช้า เป็นต้น ถ้าหากมีการใช้เงินในวงเงินมากขึ้นเท่าใด ก็จะมีโอกาสที่จะเกิดผลเสียต่อคะแนนเครดิตมากยิ่งขึ้น กล่าวคือผู้ที่ใช้เงินเกินหรือเกือบจะเกินวงเงินสินเชื่อของตนมีแนวโน้มที่จะผิดนัดชำระหนี้มากยิ่งขึ้น และในกรณีของสินเชื่อหมุนเวียน เช่น บัตรเครดิตนั้น รูปแบบการคำนวณคะแนนเครดิตจะพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างวงเงินของบัญชี กับยอดเงินคงเหลือของบัญชีหรือจำนวนสินเชื่อที่ได้ใช้ไป โดยที่ยังมีความแตกต่างดังกล่าวนี้มากเท่าใด ก็จะส่งผลดีต่อคะแนนเครดิตมากยิ่งขึ้น

3. ระยะเวลาที่ได้รับสินเชื่อ

ปัจจัยนี้ถือเป็นร้อยละ 15 ของคะแนนเครดิตทั้งหมด ซึ่งโดยทั่วไปแล้วระยะเวลาในการได้รับสินเชื่อมากเท่าใด ก็จะเป็นผลดีต่อคะแนนเครดิตมากยิ่งขึ้น โดยที่รูปแบบการคำนวณคะแนนเครดิตจะพิจารณาถึงอายุของบัญชีที่เปิดไว้นานที่สุด และอายุเฉลี่ยของทุกบัญชี

4. การขอสินเชื่อครั้งล่าสุด

ปัจจัยนี้ถือเป็นร้อยละ 10 ของคะแนนเครดิตทั้งหมด กล่าวคือ การเปิดบัญชีใหม่อาจส่งผลเสียต่อคะแนนเครดิตได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าหากมีการขอสินเชื่อหลายครั้งภายในระยะเวลาอันสั้น ในกรณีที่ไม่มีประวัติสินเชื่อที่ยาวนานนัก ซึ่งรูปแบบการคำนวณคะแนนเครดิตใช้ปัจจัยในการพิจารณา คือ

1) จำนวนการขอเปิดบัญชีในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาไม่นานนี้

2) จำนวนบัญชีใหม่ที่เพิ่งเปิด

3) ระยะเวลา นับจากที่มีการขอสินเชื่อครั้งล่าสุด

4) ระยะเวลา นับจากที่มีการเปิดบัญชีครั้งล่าสุด

5. ประเภทของสินเชื่อ

ปัจจัยนี้ถือเป็นร้อยละ 10 ของคะแนนเครดิตทั้งหมด โดยที่รูปแบบการคำนวณคะแนนเครดิตต้องการเห็นสัดส่วนที่เหมาะสม

สมของประเภทสินเชื่อ แต่ในประเด็นนี้บริษัท Fair Isaac ไม่ได้มีการให้ข้อมูลในส่วนที่เป็นรายละเอียดไว้ ซึ่งในการที่จะมีคะแนนเครดิตที่ดีนั้น ควรจะมีการใช้สินเชื่อทั้งประเภทสินเชื่อหมุนเวียน เช่น บัตรเครดิต และสินเชื่อที่มีการผ่อนชำระเป็นงวดๆ เช่น การจำนอง เป็นต้น

ปัจจัยทั้ง 5 ประการข้างต้นนี้จะถูกนำมาพิจารณาซึ่งน้ำหนักเพื่อกำหนดคะแนนเครดิตเป็นรายบุคคล โดยผ่านระบบการจัดประเภท ที่บริษัท Fair Isaac ใช้ชื่อเรียกว่า บัตรคะแนน (scorecards) ซึ่งเป็นระบบที่ทำให้สูตรการคำนวณของ FICO สามารถแยกลูกหนี้ออกเป็น 10 กลุ่มต่างกัน โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากรายงานข้อมูลเครดิตของลูกหนี้

ถ้าหากประวัติสินเชื่อแสดงให้เห็นถึงข้อมูลด้านบวกเท่านั้น รูปแบบการคำนวณคะแนนเครดิตจะทำการมองหา

- 1) จำนวนบัญชี
- 2) อายุของบัญชี
- 3) อายุของบัญชีล่าสุด

ถ้าหากประวัติสินเชื่อแสดงให้เห็นถึงการผิดนัดชำระหนี้ รูปแบบการคำนวณคะแนนเครดิตจะทำการมองหา

1) ข้อมูลสาธารณะ เช่น ข้อมูลการล้มละลาย สิทธิเรียกร้องทางภาษี เป็นต้น

2) การผิดนัดชำระหนี้ที่รุนแรงที่สุด ในกรณีที่มีการผิดนัดหลายรายการ

หลังจากที่รูปแบบการคำนวณคะแนนเครดิตได้ข้อมูลดังกล่าว ก็จะตัดสินใจว่าจะจัดให้อยู่ในบัตรคะแนนใด โดยการจัดกลุ่มลูกหนี้ในลักษณะนี้เป็นการช่วยเสริมความสามารถในการคาดคะเนของสูตรการคำนวณ ซึ่งในทางทฤษฎีแล้วนั้น พฤติกรรมลักษณะเดียวกันของลูกหนี้ต่างรายกัน สามารถมีความหมายที่แตกต่างกันได้ อาทิ ผู้ที่มีประวัติการชำระหนี้ไม่ดีทำ การเปิดบัญชีใหม่เป็นจำนวนหลายบัญชี อาจถูกถือว่ามีความเสี่ยงมากกว่ากรณีของผู้ที่มีประวัติที่ดี เป็นต้นบัตรคะแนน หรือ scorecards นี้ช่วยให้รูปแบบการคำนวณคะแนนเครดิต FICO สามารถให้ซึ่งน้ำหนักให้คุณค่าที่

แตกต่างกันกับข้อมูลลักษณะเดียวกันตามกลุ่มประเภทของลูกหนี้ได้นั่นเอง⁸⁸

(2) การควบคุมกำกับดูแลการคำนวณคะแนนเครดิต

ปัจจุบัน ประเด็นเรื่องการทำ นวณนี้คะแนนเครดิตยังไม่มี การออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมดูแลแต่อย่างใด ดังนั้นเพื่อให้การคำนวณคะแนนเครดิตนั้นเป็นไปอย่างเป็นธรรม มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามเหตุผลของกฎหมายที่ต้องการให้ผู้บริโภคได้รับการบริการสินเชื่อที่สอดคล้องกับศักยภาพในกาชำระหนี้สิน ซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคงของระบบสถาบันการเงินและเป็นประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ในหัวข้อนี้จึงจะทำการศึกษาถึงแนวทางในการทำ กำกับดูแลการทำ นวณคะแนนเครดิตในต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับใช้กับประเทศไทย ดังต่อไปนี้

ในกาทำ นวณคะแนนเครดิตนั้น ลักษณะของข้อมูลที่สามารถนำมาใช้นับว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ตามอุดมคติแล้วนั้นการทำ นวณคะแนนเครดิตควรจะไปถึงตัวแปรทุกประเภทที่มีความสามารถในการคาดถึงความเป็นไปได้ในการผิดนัดชำระหนี้ของลูกหนี้ แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและเป็นธรรม รวมไปถึงการเพิ่มโอกาสที่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงสินเชื่อของผู้บริโภค จึงจำเป็นต้องมีข้อจำกัดบางประการในเรื่องลักษณะของข้อมูลที่ต้องห้ามมิให้นำมาใช้เป็นปัจจัยในการทำ นวณคะแนนเครดิตได้ ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ เมื่อทำการศึกษาถึงแนวปฏิบัติของประเทศสหรัฐอเมริกา ก็พบว่ามีข้อจำกัดในการใช้ข้อมูลบางประเภทเพื่อการทำ นวณคะแนนเครดิต ซึ่งข้อจำกัดเหล่านั้นเกิดมาจากแนวความคิดของผู้คนในสังคมเกี่ยวกับเนื้อหาของข้อมูลที่ไม่ควรจะถูกนำมาพิจารณาในการประเมินความสามารถในกาชำระหนี้ของผู้ขอสินเชื่อ ข้อมูลที่ถูกต้องห้ามเหล่านั้น แม้ว่าจะสามารถช่วยในการประเมินก็ตาม ถือว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่ผู้ให้สินเชื่อหรือบุคคลใดๆ ไม่ควรที่จะเข้าถึงหรือรับรู้ได้ในการตัดสินใจเรื่องสินเชื่อหรือเรื่องอื่นใด⁸⁹

⁸⁸ *Ibid*, pp.18-23

⁸⁹ Margaret J. Miller, *supra* note 7, p.311

ข้อจำกัดด้านข้อมูลสำหรับบริษัทข้อมูลเครดิตในการคำนวณคะแนนเครดิตในประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

1. ข้อจำกัดด้านข้อมูลที่สามารถจัดเก็บหรือนำมาใช้
2. ข้อจำกัดด้านระยะเวลาที่สามารถจัดเก็บข้อมูลด้านลบของลูกหนี้
3. ข้อจำกัดที่เกิดจากความกังวลด้านการประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ข้อมูลบางประเภท

โดยที่สองกลุ่มแรกนั้น เป็นข้อจำกัดในรูปแบบของตัวบทกฎหมาย จึงสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดในเรื่องสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัว ส่วนกลุ่มที่สามนั้นมีความแตกต่างในเชิงคุณสมบัติ กล่าวคือรวมไปถึงข้อจำกัดที่ไม่ได้มีพื้นฐานมาจากตัวบทกฎหมายแต่กลับเกิดจากการใช้วิจญาณการตัดสินใจของผู้ใช้รูปแบบการคำนวณคะแนนเครดิต ตัวอย่างเช่น การตัดสินใจจำกัดการใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่ทางภูมิศาสตร์ของผู้ขอสินเชื่อ เป็นต้น

ข้อจำกัดในเรื่องการใช้ข้อมูล

ตัวบทกฎหมายที่สำคัญในเรื่องการจำกัดลักษณะของข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจพิจารณาสินเชื่อได้แก่ The Equal Credit Opportunity Act (ECOA) มีผลบังคับใช้ในปีค.ศ. 1974 ซึ่งมีสาระสำคัญคือ กำหนดกลุ่มลักษณะของข้อมูล ที่ใช้ชื่อเรียกว่า “ปัจจัยต้องห้าม” (prohibited bases) ที่โดยทั่วไปแล้วเจ้าหนี้จะไม่สามารถนำไปใช้เพื่อประเมินความสามารถของผู้ขอสินเชื่อได้ ปัจจัยต้องห้ามนี้ในเบื้องต้นจำกัดไว้เฉพาะข้อมูลเรื่องเพศและสถานภาพการสมรส จนเมื่อในปีค.ศ. 1976 ได้มีการแก้ไขกฎหมายให้หมายรวมไปถึงเชื้อชาติ สีผิว, ศาสนา, สัญชาติ และอายุ⁹⁰ เนื่องจากมีการยกประเด็นขึ้นในการพิจารณาของรัฐสภาว่าลักษณะต่างๆ ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องด้านสินเชื่อเหล่านี้ได้ถูกใช้เป็นปัจจัยด้านลบในการพิจารณาสินเชื่อ

ถึงแม้จะมีข้อห้ามเป็นหลักทั่วไปในการใช้ปัจจัยต้องห้ามการประเมินสินเชื่อ แต่ ECOA ก็ได้มีกำหนดข้อยกเว้นบางประการไว้ในกำหนดคะแนนเครดิต อาทิ เจ้าหนี้สามารถใช้

⁹⁰ The Equal Credit Opportunity Act. section 701, 15 U.S.C.1691. Regulation B, 12 CFR 202, section 202.2(z).

ข้อมูลด้านอายุในลักษณะที่เป็นปัจจัยคาดคะเนในการประเมินความสามารถทางสินเชื่อ โดยที่เจ้าหนี้จะต้องใช้ข้อมูลด้านอายุของผู้ขอสินเชื่อที่เป็นผู้สูงอายุในทางที่เป็นผลดี (หรือไม่ส่งผลด้านลบ) ต่อผู้ขอสินเชื่อในการให้สินเชื่อ⁹¹

การละเมิด ECOA นั้นสามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ การเลือกปฏิบัติอย่างชัดแจ้ง, การปฏิบัติอย่างไม่เสมอภาค และการปฏิบัติที่ส่งผลอย่างไม่เสมอภาค การเลือกปฏิบัติอย่างชัดแจ้งจะเกิดขึ้นเมื่อการตัดสินใจทางสินเชื่อเกิดขึ้นโดยการใช้ข้อมูลที่ต้องห้ามอย่างชัดแจ้ง ส่วนการปฏิบัติอย่างไม่เสมอภาคนั้น เกิดขึ้นเมื่อเจ้าหนี้ปฏิบัติต่อผู้ขอสินเชื่อความสามารถทางสินเชื่อคล้ายคลึงกันอย่างแตกต่างกัน ซึ่งมีฐานจากการใช้ปัจจัยต้องห้าม (แม้ว่าจะไม่มีการใช้ปัจจัยต้องห้ามอย่างชัดแจ้งในการประเมินความสามารถทางสินเชื่อก็ตาม) แต่เนื่องจากแนวทางที่เป็นกลางในการพัฒนาและใช้รูปแบบการคำนวณคะแนนเครดิต ทำให้การเลือกปฏิบัติอย่างชัดแจ้ง และการปฏิบัติอย่างไม่เสมอภาคนั้นมีโอกาสเกิดขึ้นได้น้อยมาก รูปแบบการคำนวณคะแนนเครดิตโดยทั่วไป มักไม่รวมปัจจัยต้องห้ามในการคาดคะเน และแนวปฏิบัติในการใช้รูปแบบการคำนวณคะแนนเครดิตโดยทั่วไปก็มักจะส่งเสริมให้มีการปฏิบัติแบบเดียวกันต่อผู้ขอสินเชื่อที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกัน

แนวโน้มในการละเมิด ECOA ในแบบที่สาม ซึ่งได้แก่ การปฏิบัติที่ส่งผลอย่างไม่เสมอภาคนั้นยังคงมีอยู่ การปฏิบัติที่ส่งผลอย่างไม่เสมอภาคเกิดขึ้นเมื่อการปฏิบัติอย่างเป็นกลางโดยผิวเผินนั้นส่งผลกระทบต่อผู้ที่อยู่ในกลุ่มที่ได้รับการคุ้มครอง และไม่มี ความจำเป็นในทางธุรกิจที่เพียงพอในการปฏิบัติเช่นนั้น หรือยังคงมีทางปฏิบัติอื่นที่มีประสิทธิภาพเท่าเทียมกัน แต่มีไม่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติ หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่น้อยกว่า รูปแบบการคำนวณคะแนนเครดิตอาจรวมไปถึงข้อมูลด้านประวัติสินเชื่อซึ่งอาจสัมพันธ์กับปัจจัยต้องห้ามที่จะเปลี่ยนแปลงคะแนนของบุคคลที่อยู่ในกลุ่มที่ได้รับการคุ้มครอง ดังนั้นถึงแม้จะมีการปฏิบัติต่อบุคคลทุกคนในลักษณะเดียวกัน แต่รูปแบบการคำนวณคะแนนเครดิตที่รวมถึงปัจจัยดังกล่าวนั้น อาจก่อให้เกิดการส่งผลอย่างไม่เสมอภาค

⁹¹ Regulation B, 12 CFR 202, section 202.6(b)(2).

ต่อบุคคลที่มีลักษณะเฉพาะนี้ ถ้าหากมีการส่งผลอย่างไม่เหมาะสม อาจไม่ว่าในทางสถิติหรือทางอื่นใด การปฏิบัติดังกล่าวนี้จะพันความผิดได้ถ้าหากสามารถแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นทางธุรกิจ แต่ถึงแม้ว่าจะสามารถแสดงเหตุผลดังกล่าวได้ การปฏิบัตินั้นอาจจะยังคงถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติอยู่ ถ้าสามารถแสดงให้เห็นว่ายังคงมีทางเลือกปฏิบัติอื่นที่จะสามารถทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายทางธุรกิจอย่างเดียวกันนั้นได้ โดยส่งผลกระทบในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติที่น้อยกว่า

ข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูลด้าน

ลบ

The Fair Credit Reporting Act (FCRA) ซึ่งเป็นกฎหมายหลักในการจัดตั้งกฎระเบียบสำหรับธุรกิจการรายงานข้อมูลเครดิต โดยควบคุมกำกับดูแล Consumer Reporting Agencies (CRA), กำหนดหน้าที่ในการเปิดเผยข้อมูลให้แก่ผู้ใช้ consumer report และทำให้เกิดการรายงานข้อมูลไปยัง CRA อย่างเป็นธรรม เหมาะสมด้านเวลา และมีความถูกต้องโดยเจ้าหนี้

ในประเด็นด้านระยะเวลานี้ ตัวบทกฎหมายที่สำคัญใน FCRA ได้แก่ section 605 ซึ่งกำหนดให้ข้อมูลที่บริษัทข้อมูลเครดิตต้องห้ามในการจัดส่งให้แก่ผู้ใช้ consumer report ข้อมูลดังกล่าวนี้รวมไปถึง ข้อมูลการล้มละลายตาม title 11 ที่เกิดขึ้นเป็นเวลามากกว่า 10 ปี หรือการฟ้องร้องทางแพ่ง, คำพิพากษาทางแพ่ง, ประวัติการจับกุม, สิทธิยึดหน่วงทางภาษี, บัญชีที่มีการเรียกชำระ หรือ charge-off หรือข้อมูลด้านลบอื่นๆ ที่เกิดขึ้นเป็นเวลามากกว่า 7 ปี

แนวความคิดของข้อห้ามด้านระยะเวลานี้มาจากความเชื่อที่ว่าหลังจากระยะเวลาหนึ่ง ข้อมูลด้านลบไม่ควรจะถูกนำมาใช้เป็นผลเสียกับบุคคลได้อีกต่อไป พื้นฐานของความเชื่อนี้มาจากความคิดที่ว่าบุคคลควรได้รับโอกาสในการฟื้นตัวจากความผิดพลาดในอดีต และสร้างชื่อเสียงและสถานะทางสังคมขึ้นใหม่ได้ ดังที่ได้มีการอธิบายไว้ในหัวข้อประเด็นปัญหาระยะเวลาในการประมวลผลข้อมูล ข้างต้น

การฝ่าฝืนบทบัญญัติของ FCRA ดังกล่าวนี้อาจส่งผลให้มีการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการลงโทษโดย The Federal Trade Commission โทษเหล่านี้อาจอยู่ในรูปแบบของโทษทางแพ่ง ซึ่ง

อาจรวมถึงโทษปรับ และคำ สั่งห้ามการกระทำ ที่เป็นการละเมิดนั้น แต่ละรัฐยังคงสามารถฟ้องร้องผู้ละเมิด FCRA ได้ และผู้บริโภคยังคงมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย ถึงแม้ว่าค่าเสียหายนั้นจะมีลักษณะค่อนข้างจำกัดก็ตาม

ข้อจำกัดเนื่องจากความกังวลด้านการประชาสัมพันธ์

นอกจากข้อห้ามทางกฎหมายในการใช้ข้อมูล ผู้ใช้ข้อมูลที่ถูกจัดเก็บโดยบริษัทข้อมูลเครดิตอาจใช้วิจารณ์ญาณของตนและตัดสินใจว่า กัดการใช้ข้อมูลบางประเภท ตัวอย่างเช่น รูปแบบการคำนวณคะแนนเครดิตเกือบทุกรูปแบบจะไม่รวมถึงปัจจัยคาดคะเนที่เกี่ยวข้องกับสภาพเศรษฐกิจของภูมิภาค หรือปัจจัยด้านภูมิศาสตร์อื่นๆ ที่อาจเป็นตัวชี้ถึงคุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อ มีงานวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าคะแนนเครดิตจะได้รับผลกระทบจากสภาพเศรษฐกิจของท้องถิ่น และสถานการณ์ของภูมิภาค จากผลวิจัยดังกล่าวนี้ อาจกล่าวได้ว่าปัจจัยด้านภูมิศาสตร์มีประโยชน์ในการประเมินความสามารถทางสินเชื่อ และการใช้ปัจจัยดังกล่าวในกาทำ นวณคะแนนเครดิตอาจสามารถพัฒนาประสิทธิภาพของรูปแบบการทำ นวณคะแนนเครดิต และประสิทธิภาพในการจัดสรรสินเชื่อได้ในที่สุด

ถึงแม้จะมีความสามารถในการคาดคะเน แต่ผู้พัฒนารูปแบบการทำ นวณคะแนนเครดิตส่วนใหญ่ตัดสินใจที่จะไม่นำ ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์มาใช้ในกาทำ นวณ และรูปแบบการทำ นวณคะแนนเครดิตของบริษัทข้อมูลเครดิตขนาดใหญ่ที่ผู้ให้สินเชื่อมักจะใช้กันนั้น ล้วนแต่ไม่มีการใช้ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์เป็นตัวแปรในการคำนวณคะแนนเครดิตเลย ซึ่งโดยกรณีส่วนใหญ่แล้วน่าจะเกิดจากความกังวลว่าการใช้ปัจจัยดังกล่าวนั้นอาจนำไปสู่ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ได้ เพื่อความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้น จะขอยกตัวอย่าง ดังนี้

หากสมมติให้ข้อมูลที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการทำ นวณคะแนนเครดิตแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างประวัติการชำระหนี้และความแข็งแกร่งของเศรษฐกิจในภูมิภาค และสมมติให้ในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมาสภาพเศรษฐกิจของรัฐ A แข็งแกร่งกว่ารัฐ B ถ้าหากมีผู้ขอสินเชื่อสองรายที่มีลักษณะเหมือนกันทุกประการ ยกเว้นแต่ว่าคนแรกอาศัยอยู่ในรัฐ A และอีกคนอาศัยอยู่ในรัฐ B ในกรณีเช่นนี้ รูปแบบการทำ นวณคะแนนเครดิตที่รวมไปถึงข้อมูลด้านภูมิศาสตร์จะจัดอันดับผู้ขอสินเชื่อจากรัฐ B ดีกว่า เนื่องจากผู้ขอสิน

เชื่อจากรัฐ B นี้สามารถคงไว้ซึ่งประวัติการชำระเงินที่ดีเช่นเดียวกับผู้ขอสินเชื่อจากรัฐ A ทั้งที่อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีสภาพทางเศรษฐกิจที่แย่กว่า

การตัดสินใจให้สินเชื่อแก่ผู้ขอสินเชื่อจากรัฐ B และปฏิเสธผู้ขอสินเชื่อจากรัฐ A ทั้งที่ทั้งสองมีคะแนนเครดิตที่เท่ากันหากไม่นำ ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ที่อยู่นอกเหนือความควบคุมของผู้ขอสินเชื่อมาพิจารณานั้น แม้จะชอบด้วยเหตุผลและมีข้อมูลทางสถิติสนับสนุน ก็อาจจะเป็นการยากที่จะอธิบายให้เหตุผลแก่สาธารณชนทั่วไป และเป็นการได้ประโยชน์ที่ไม่คุ้มค่างับผลเสียที่จะได้รับ โดยการปฏิบัติดังกล่าวนี้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป แม้จะไม่มีข้อห้ามตามกฎหมายในการใช้ข้อมูลด้านภูมิศาสตร์ในการตัดสินใจทางสินเชื่อก็ตาม⁹²

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า แม้ในประเทศไทยเรื่องการคำนวณคะแนนเครดิตโดยบริษัทข้อมูลเครดิตนั้นจะเป็นเรื่องที่ยังใหม่ และยังไม่มีการริเริ่มอย่างแท้จริงในทางปฏิบัติ แต่เพื่อให้การคำนวณคะแนนเครดิตเป็นไปอย่างเหมาะสม และเป็นธรรมนั้น จึงเห็นว่าควรมีกาทำ หนดระเบียบหรือแนวปฏิบัติบางประการไว้ในเรื่องดังกล่าว โดยเป็นการห้ามการใช้ข้อมูลบางประเภทในการคำนวณคะแนนเครดิต อาทิ ข้อมูลเรื่องเพศ อายุ สถานภาพการสมรส เป็นต้น เพื่อป้องกันการกีดกันทางสินเชื่อ และการเลือกปฏิบัตินั่นเอง ส่วนเรื่องระยะเวลาที่สามารถประมวลผลข้อมูลได้นั้น คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิตก็ได้มีการออกประกาศกำหนดในเรื่องดังกล่าวไว้แล้ว ศึกษาได้ในหัวข้อประเด็นปัญหาระยะเวลาในการประมวลผลข้อมูล ข้างต้นในบทนี้

⁹² Margaret J. Miller, *supra* note 7, pp.313-316.